

NOTAT NR. 2/2012

FRA FINANSKRISE TIL VELFERDSKRISE

INNLEDNING

Finanskrisen som brøt ut i 2008 har for lengst gått over til å bli en velferdskrise. Over hele Europa og i USA har det de siste årene vokst fram store protestbevegelser som motsetter seg at regninga skal betales av vanlige arbeidere, pensjonister og studenter.

Gjennom å samle et utvalg av det som vi i Manifest Analyse har skrevet i forbindelse med den pågående finans- og gjeldskrisa, ønsker vi med dette notatet å oppsummere de siste årenes utvikling. Notatet gjengir først en rekke kronikker som økonom Ali Esbati har skrevet i norske aviser, og følger opp med en samling av kortere og lengre tekster fra vårt ukebrev Manifest Orientering.

Tekstene tar for seg flere av årsakene til finanskrisen, som økende ulikhet, deregulering av finansøkonomien og de intellektuelle og ideologiske skylappene innen økonomifaget, og viser at «krisepolitikken» som har blitt ført i stor grad baserer seg på en feil diagnose av hva som er galt i verdensøkonomien.

Dokumentet inneholder også en lang rekke lenker til kritiske analyser av temaer som finanssektorens økende makt over demokratisk valgte regjeringer, eskalerende topplønninger vs stagnerende kjøpekraft og de menneskelige konsekvensene av den hodeløse kuttpolitikken som mange land har iverksatt under påtrykk fra EU og IMF.

Ønsker du å abonnere på Manifest Orientering, kan du melde deg på [her](#).

Notatet er utarbeidet av samfunnsøkonom Lars Gunnesdal ved Manifest Analyse.

MANIFEST
SENTER FOR SAMFUNNSANALYSE

Kr. Augusts gt 11, Tullinløkka • post@manifestanalyse.no • www.manifestanalyse.no

INNHOOLD

INNLEDNING	2
KRONIKKER	6
Finanskrisens røtter	6
Regningen fra Hellas	10
Depresjonspolitik	12
Finansjackpot	14
Det nyliberale ikke-mennesket	16
Støtt en greker!	18
Krisen bak krisen	20
Sosialdemokratiets krise	22
Plyndringstid	24
Bankmannen som bestemmer	26
Overstatlig trykkoker	28
Mytene om Hellas	30
ARTIKLER FRA MANIFEST ORIENTERING	32
HELLAS SOM AVSKREKKENDE EKSEMPEL (21.feb 2010)	32
NYLIBERALISMEN I EU (21.feb 2010)	32
FORVERRER EUROEN DEN GRESKE KRISEN? (3.mai 2010)	32
HELLAS: HVEM SKAL BETALE? (10.mai 2010)	33
FARLIGE KUTT (10.mai 2010)	33
HELLAS OG BANKENE (18.mai 2010)	33
ANTI-SOSIALE TILTAK (14.juni 2010)	34
HELLAS PÅ SALG (14.juni 2010)	34
ITALIENSKE ØKONOMER OM KRISEN (21.juni 2010)	34
HVORFOR DEFLASJONSPOLITIKK? (28.juni 2010)	35
DET ØKONOMIFAGLIGE «POLITBYRÅ» OG FINANSKRISEN (6.sep 2010)	35
FRANSKE ØKONOMER KNUSER MYTER OM KRISEN I EUROPA (4.okt 2010)	36
EUROPA STREIKER MOT BUDSJETT KUTT - OG EU SVARER (4.okt 2010)	36
JOSEPH STIGLITZ OM EN KRIMINELL FINANSVERDEN (8.nov 2010)	37
«FINANSIALISERING» AV VERDENSØKONOMIEN (15.nov 2010)	37
LØNNSPRESS OG KRISE (15.nov 2010)	37
USOSIALE IRSKE INNSTRAMMINGER (29.nov 2010)	38
«YOU GOTTA BE KIDDING?» (29.nov 2010)	38
EN KRISE FOR EUROPEISK KAPITALISME (29.nov 2010)	39
DEN STØRSTE TRYGDDESJEKKEN NOENSINNE (14.des 2010)	39
FINANSIELLE INTERESSER TRUMFER SELVRÅDERETT (20.des 2010)	40
BACK TO BONUSES (10.jan 2011)	40

BANKANSATTE FÅR SIN «RETTFERDIGE KOMPENSASJON» (24.jan 2011).....	41
KRISEUTVALGET I USA HAR AVLAGT RAPPORT (31.jan 2011).....	41
RAPPORT FRA DET NORSKE FINANSKRISEUTVALGET (31.01.2011).....	42
DE KRIMINELLE ASPEKTENE VED KRISEN (31.jan 2011).....	42
DAVID CAMERON – BANKENES MANN (14.feb 2011).....	42
IMF OG DET ØKONOMISKE PRESTESKAPET (14.feb 2011).....	43
ØKONOMER TIL SALGS? (21.mars 2011).....	44
ISLANDS BOBLEØKONOMI (21.mars 2011).....	44
ISLAND SIER NEI TIL «FINANSIELT SELVMORD» (11.apr 2011).....	45
«BAIL-OUT» AV DE RIKE – ET ILLUSTRATIVT EKSEMPEL (18.apr 2011).....	45
DRAMATISK UTVIKLING I EU (2.mai 2011).....	46
ØNSKER SANERING AV ILLEGITIM GJELD (9.mai 2011).....	46
GJELDSPROBLEMENE I HELLAS (16.mai 2011).....	47
«GJELDOKRATI» (16.mai 2011).....	47
TITUSENVIS DEMONSTRERER I EUROPA (23.mai 2011).....	48
HELLAS UNDER ADMINISTRASJON? (31.mai 2011).....	48
HVEM BETALER FOR KRISEN? (6.jun 2011).....	48
EU OG VELFERDSSTATEN – PÅ KOLLISJONSKURS (29.aug 2011).....	49
HØYRESIDEKONSENSUSENS KONSEKVENSER (26.sep 2011).....	49
HELLAS – EUROPAS OFFERLAM (3.okt 2011).....	51
DEN TIKKENDE EURO-BOMBEN (11.okt 2011).....	52
PROTESTER VERDEN RUNDT (18.okt 2011).....	52
INNSER EU KUTTPOLITIKKENS BEGRENSNINGER? (25.okt 2011).....	54
DEN DEMOKRATISKE KAPITALISMENS KRISE (31.okt 2011).....	56
TELEFONNUMMERLØNNINGER (31.okt 2011).....	57
EXIT PAPANDREOU (7.nov 2011).....	59
EUROPAS TAPTE GENERASJON (7.nov 2011).....	60
TEKNOKRATENES INNTOG (29.nov 2011).....	61
NYTT NOTAT: «DEN LATE GREKER» (5.des 2011).....	62
DE STREIKER FOR OSS ALLE (5.des 2011).....	63
LITE Å LÆRE AV LATVIA (20.des 2011).....	63
EUROKRISEN OG KLASSEKAMP (20.des 2011).....	65
DEMOKRATI OG GJELD (3.jan 2012).....	66
HVA ER DET «TROIKAEN» DRIVER MED? (7.feb 2012).....	68
KRISE? HVILKEN KRISE? (21.feb 2011).....	70
EUROPEISK SJOKKTERAPI (21.feb 2011).....	71
TYSKLAND: EN FALSK MODELL (21.feb 2012).....	72
KOLONISERINGEN AV HELLAS (27.feb 2011).....	74
BANKMANNEN SOM BESTEMMER (6.mars 2012).....	76
LØNNSOMT MED LØNN (6.mars 2012).....	77

FINANSKRISENS RØTTER

AV ALI ESBATI

Publisert i Nei til EUs skriftserie VETT nr. 4, desember 2009

Det er nå mange som har gjentatt den amerikanske sentralbanksjefen Alan Greenspans uttalelser i en kongresshøring oktober 2008. Etter at det som ikke kunne skje likevel hadde skjedd, snakket Greenspan om at han «hadde funnet en glipp», en «feil», i sin markedsentusiastiske ideologi, i den modellen han mente var «funksjonsstrukturen som definerer hvordan verden fungerer». Greenspan var med sine egne ord «sjokkert».

Det er selvsagt signifikant at en slik nøkkelperson i skjøtselen av den globale kapitalismen som Alan Greenspan, ga uttrykk for en følelse av strukturelt sjokk. Noe har unektelig skjedd med auraen rundt den nyliberale ideen om selvregulerende markeder. Men den allmenne debatten i forbindelse med krisen har likevel vært fokusert på enkeltpersoners feil eller grådighet. (Idaho-republikaneren Bill Sali skyndte seg å spørre ved den samme høringen: «Vil de menneskene som har forårsaket dette, vil noen av dem måtte gå i fengsel?»¹ Og hvis det har vært tale om strukturelle faktorer, har det i hovedsak gjeldt den tekniske reguleringen av finansielle transaksjoner.

Men den pågående krisen har dype røtter. Den er et uttrykk for tre tiår av strukturelle forandringer i ressurs- og maktfordeling i den globale kapitalismen. Utviklingen i USA har en nøkkelrolle, men den har ikke funnet sted isolert.

Tydelige tegn

Hvis man skulle løfte fram ett eneste bilde for å beskrive drivkreftene bak finanskrisen, skulle det være utviklingen av produktivitet og lønninger i USA. Fra slutten av andre verdenskrig fram mot slutten av 70-tallet holdt produktivitetsutviklingen og reallønningene omtrentlig tritt. Deretter ser situasjonen dramatisk annerledes ut. Mens produktivitetsutviklingen fortsetter, flater reallønningene ut. Mens produktiviteten siden slutten av 70-tallet har økt med mer enn 100 prosent, har de sammenlagte reallønningene bare økt helt beskjedent. Det innebærer kort og godt en kjempeoverføring fra arbeid til kapital: arbeidskraften har blitt melket hardere, uten lønnskompensasjon.²

En nærmere titt viser at dette er vevd sammen med en dramatisk forandring i inntektsfordelingen. For seksti prosent av befolkningen sto lønningene for eksempel stille eller sank mellom 1979 og 1995. Medianinntekten for amerikanske husholdninger var lavere i 2008 enn i 1998. Det har trolig ikke skjedd siden 1930-tallet at medianinntekten synker i løpet av et tiår.³

De som har rykket fra i inntekter og formue er en gruppe på toppen. I 1979 tjente en direktør (CEO) i gjennomsnitt 38 arbeiderlønninger. I år 2000 var inntekten 300 ganger så stor. En del av den samme prosessen, men viktigere, er den rekordhøye avkastningen på kapital, altså

¹ http://www.pbs.org/newshour/bb/business/july-dec08/crisishearing_10-23.html

² Se for eksempel Damon Silvers, "How a low wage economy with weak labor laws brought us the mortgage credit crisis", 2008 (<http://www.irl.berkeley.edu/events/spring08/feller/>); Thomas Palley, "Reviewing full employment policy, challenging the Wall Street paradigm", EPI Briefing Paper #191, 22.07.2007.

³ Lawrence Mishel et al, *The state of working america 2006/2007*, EPI/Cornell University Press, 2006; David Leonhardt, "A decade with no income gains", New York Times, 10.09.2009.

foretakenes fortjenestemarginer. Økningen i fortjenesten mellom 1979 og 2005 tilsvarte i USA 235 milliarder dollar i overføringer fra arbeid til kapital.⁴ Samtidig som dette har hendt, har skattene i de øverste inntektsklassene blitt senket.⁵ Det innebærer at forskjellene etter skatt blir enda større. Mellom 1979 og 2000 økte den lavest betalte femtedelen av husholdningene inntektene sine med bare 9 prosent. Den rikeste hundredelen av husholdningene økte derimot sine inntekter etter skatt med 201 prosent.⁶ Konkret innebærer dette at svært store penger er samlet på færre hender.

Fordelingen er ekstrem i USA, men utviklingstendensen kan merkes i hele den vestlige verden. For eksempel sank lønnsandelen i EU15-landene fra drøyt 76 prosent i 1975 til cirka 67 prosent i 2005. Den gjennomsnittlige selskapsskatten i samme område sank mellom 1995 og 2006 fra cirka 38 prosent til under 30 prosent. For EU-25 er tallene enda lavere.⁷

En rimelig forståelse av finanskrisen må ta utgangspunkt i dette grunnleggende faktum: finansialiseringen av økonomien har ikke vært ett (avsporet) teknisk fenomen. Den er drevet fram av at store penger har søkt avkastningsobjekter.⁸

Og de har hatt vanskeligheter med å finne det i de kapitalistiske kjernelandenes realøkonomier. For i motsetning til det propagandistiske maset om at privatisering og outsourcing skulle kickstarte økonomiene i den vestlige verden, har nyliberalismens politiske gjennombrudd snarere hatt motsatt effekt. Veksten i BNP har vært lavere enn i tiårene etter andre verdenskrig – som var preget av utbygde velferdsordninger, svakt minkende ulikhet og statlig stabiliseringspolitikk.⁹ Ideen om at det «frie» markedet maksimerer «kaken» som senere kan deles av «politikken», er falsk. I virkeligheten har ressursfordeling en fundamental påvirkning på *hva* som produseres og *hvordan* det gjøres. På makronivå har det nyliberale ranet undergravd den realøkonomiske velstandsproduksjonen. Behovet for å «skape penger av penger» har vokst. I begynnelsen av 1970-tallet utgjorde finansielle gevinster rundt 15 prosent av den innenlandske profitten i USA. I 2005 var den samme andelen rundt 40 prosent.¹⁰

EUs rolle

Har så krisen med sitt episenter i USA og sin bankfinansielle forkledning egentlig særlig mye å gjøre med EU? Ja, det har den.

Den omfattende globale finansialiseringen er, som jeg har berørt ovenfor, et svar på konkrete behov for bemidlede sjikt i kapitalismens kjerneland. EU-systemet har både utnyttet og fordypet de bakenforliggende økonomiske ubalansene.

På globalt nivå har EU i prinsippet sunget i kor med institusjoner som IMF, Verdensbanken og WTO. Det har handlet om å slå ring rundt et fundamentalt urettferdig system der

---

⁴ Mishel *et al*, 2006.

⁵ Se for eksempel Aviva Aron-Dine, "CBO provides new evidence that the 2001 and 2003 tax cuts have only modest economic effects and do not pay for themselves", Center on Budget and Policy Priorities, 29.03.07

⁶ Robert Greenstein & Isaac Shapiro, "The new, definitive CBO data on income and tax trends", Center on Budget and Policy Priorities, 23.09.03.

⁷ Jörg Huffschnid, "The impact of finance on the European social models", Transform 3/2008.

⁸ I 1980 var de registrerte finansielle midlene i verden omtrent 20 prosent større enn nominell BNP. I 2006 var de 3,5 ganger så store. (Huffschnid, 2006).

⁹ Huffschnid, 2006; Gérard Duménil & Dominique Lévy, "From Prosperity to Neoliberalism. Europe before and after the Structural Crisis of the 1970s", *Economix, PSE*, Paris, 2002; Minqi Li, "An age of transition: The United States, China, Peak Oil, and the Demise of Neoliberalism", *Monthly Review*, April 2008.

¹⁰ John Bellamy Foster & Fred Magdoff, *The Great Financial Crisis*, Monthly Review Press, 2009, Chart 2.4.

handelsrelasjoner har vanskeliggjort teknologisk og sosial utvikling i periferilandene. De samme institusjonene har også presset på for at utviklingsland skal åpne sine økonomier for en betingelsesløs forlengelse av det finansielle blodomløpet, som har forvandlet sparing i utviklingslandene til (over)forbruk i Vesten, særlig USA. Den oppblåste finanskapitalen har fått nye marker å bygge pyramidespill på. Det er en verdensturné med minneverdige fremføringer: Den store Asia-krise i 1997, økonomisk kollaps i Argentina samt valutakrisene i Russland og Tyrkia.

EU har også truffet mer direkte tiltak for å sikre et økonomisk system som tjener bobleoppblåsing på realøkonomiens regning. EU/ØMU-systemet har drevet dereguleringen av banksystemet, og oppmuntret bankene til å vokse utover landegrensene – med en idé om selvregulering som Peter Gowan har kalt en «farlig spøk». Gowan påpeker samtidig at det har vært et uttalt, men reelt, krav fra de vestlige EU-landene i forbindelse med EUs østutvidelse at de sistnevnte må overlate det meste av den kommersielle bankvirksomheten i sine land til banker fra vest.¹¹ Disse bankene har høstet store gevinster på å blåse opp lånevolumene i «ville østen». Nå stenger de brått kredittkranen, samtidig som de vil ha en «stram» politikk i disse landene, som i praksis betyr at låntakere vil bli presset lenge til å nedbetale gjelden sin. Disse interessene voktes konkret av EU, som sammen med IMF har gitt redningslån beheftet med vilkår om sterk innstramning i offentlig sektor. Dette overfører kostnadene ved krisen på vanlige folk, mens problemene risikerer å fordypes. Det er en linje som er sterkt støttet av EUs politiske institusjoner.¹²

Enda viktigere enn EUs rolle i finansialiseringen, er den overføringen av ressurser fra offentlig til privat sektor, som EU systematisk har bidratt til. Jeg har allerede berørt den nedadgående harmoniseringen av selskapsbeskatningen. Minst like viktig er det at EUs lovgivende og byråkratiske maskineri konsekvent har arbeidet for å åpne opp offentlige anskaffelser og offentlige velferdstjenester for privat kapital. Enorme verdier unndras dermed fellesskapets kontroll og beveger seg i stedet oppover i rikdomspyramiden.

Etter krisen har privatkapitalens behov for å kaste seg over de store verdiene som gjennom tiår er akkumulert i velferdssektoren vokst ytterligere. Med Lisboa-traktaten nylig presset gjennom, vil EU-systemet kunne være enda mer til tjeneste i den forbindelsen.

Lisboa-traktaten konsoliderer krisen

Den pågående økonomiske krisen er markedsfundamentalismens krise, i dobbel forstand. Det som gjør EUs rolle så spesiell i dette lyset, er at EU fortsetter å videreføre mye av det som nettopp har generert en enorm global krise, *i en statsdannelse*.

EU er den avgjørende politiske legemliggjøring av den europeiske kapitalens interesser. Mens de økonomiske systemene på nasjonalt nivå preges av sammensatte dragkamper mellom ulike typer interesser, er markedsliberalismen kjernen i det som nå har vokst til å bli en EU-stat. Ideen om at markedsløsninger er best danner utgangspunktet når byråkratiet kverner og domstolen dømmer. For eksempel møter privatisering sterk motstand fra mange hold, men

¹¹ Peter Gowan, "Crisis in the Heartland", *New Left Review*, 55, Jan-Feb 2009.

¹² EUs forsammlingsland høsten 2009, Sverige, har for eksempel omfattende (private) bankinteresser i Latvia og har lagt særlig vekt på at landet må gjennomføre harde nedskjæringer. Se: "Finansminister Anders Borg varnar Lettland", *Dagens Nyheter*, 02.10.09; "Reinfeldt spår på Lettlandskritik", *Dagens Nyheter*, 05.10.09.

ved å løfte spørsmålet vekk fra det nasjonale demokratiets rekkevidde og rettsliggjøre det, kan man lettere omgå folkelig motstand.

I det ideologiske bildet av nyliberalismen tegnes en sterk dikotomi mellom stat og marked. De virkelig eksisterende nyliberale prosjektene har likevel støttet seg tungt på statsapparatet. EU er et godt eksempel på det, om enn med sine spesielle trekk. I EU har overnasjonalitet og markedsfundamentalisme et symbiotisk forhold.

For de som ønsker et regime hvor den pågående krisen kan håndteres på en måte som ikke sender hele regningen til vanlige arbeidstakere og de som allerede har det vanskeligst, er EU derfor neppe en del av løsningen, men heller en anakronistisk konstruksjon som blir en del av problemet.

Oversatt fra svensk av Morten Harper.

REGNINGEN FRA HELLAS

Hvem sine interesser blir forsvart av «redningspakken» fra EU og IMF?

AV ALI ESBATI

Publisert i Klassekampen 19.05.2010

To tyske høyrepolitikere foreslo nylig at Hellas – for å komme seg ut av krisen – skulle selge et par øyer. Pressen fulgte opp med å be grekerne skjerpe seg og se til Tyskland, der man «står opp tidlig og arbeider hele dagen». Over hele Europa har vi blitt fortalt omtrent det samme: Greske arbeidere må forstå at de ikke kan late seg hele arbeidsdagen og så gå tidlig av med pensjon for sitte på solfylte tavernaer og drikke bort pengene til hardt arbeidende nord- og vesteuropeere.

Men OECDs statistikk over gjennomsnittlig antall arbeidstimer per person viser at grekere ikke bare arbeider mer enn tyskere og nordmenn, men faktisk mest av alle i Europa – hele 2152 timer per år, mot 1430 for tyskere og 1422 for nordmenn.

Pensjonsalderen i Hellas er 60,9 år for kvinner og 62,4 år for menn – høyere enn for tyske menn. Grekere lever færre år etter pensjonsalderen enn mange andre europeere, som franskmenn, finner – og tyskere.

Hellas har riktignok – i likhet med USA og Storbritannia – hatt store budsjettunderskudd. De offentlige utgiftene er lavere i forhold til BNP enn i mange andre land. Man har imidlertid hatt et inntektsproblem. Den svarte sektoren er stor – kanskje størst i EU. Steinrike rederfamilier har håvet inn skattefrie milliarder på offshorevirksomhet. Skattefordeler har blitt strødd over samfunnets toppskikt. Den greske overklassen konverterer nå sine ubeskattede bankinnskudd til dyre eiendommer i utlandet.

Gresk økonomi som helhet presses av at euro er tilpasset tysk eksport. Tysk industri – der arbeiderne har hatt en svært lav reallønnsutvikling – pumper ut varer til andre europeiske land som ikke har kunnet tilpasse handelsvilkårene sine gjennom en egen valuta og der egen produksjon blir utkonkurrert av importen.

Nå har den greske staten havnet i betalingsproblemer. Finansflokken krever høyere renter på statsgjelden. EU og IMF har gått inn med en «redningspakke» med en rekke vilkår. Statlige selskaper skal selges, arbeidsmarkedet skal dereguleres, det skal innføres ansettelsesstopp og lønnsenkning i offentlig sektor, behovsprøvd arbeidsløshetsstrygd og dårligere pensjonsvilkår.

Dette er ikke vilkår som skal gjøre at Hellas' økonomi kommer på føttene. De er snarere tilpasset samme interesser som har drevet frem – og har levd godt på – oppblåste finanspapirer. De milliardgarantiene som har blitt trommet sammen, gir bankene mulighet til å videreselge verdiløse papirer og kjøpe mer lukrative papirer for pengene. Det gjøres gjennom at en voksende del av frukten av gresk arbeid i tiden framover *ikke* skal garantere velferden for greske lønnstakere og pensjonister, men tyske, franske og gresk bankpapirer som i utgangspunktet har vært overvurdert. Det er en gigantisk overføring av makt og ressurser. Derfor jubler børsene.

I IMF's notat om avtalen med Hellas antar man at arbeidsløsheten vil øke til rundt 14 prosent og holde seg der de nærmeste fem årene. Og med de antagelsene som IMF selv gjør om effektene av et gjennomført innstrammingsprogram, beregner man at gjelden vil øke fra 115 prosent av BNP til 150 prosent 2013. Med svakere vekst eller med deflasjonstendenser blir det henholdsvis 160 og 176 prosent. Slike scenarier er *mer* sannsynlige på grunn av de gigantiske nedskjæringene og fordi Hellas sitter fast i grepet til den europeiske sentralbanken.

Det betyr altså at Hellas blir fattigere, samtidig som den greske staten kommer til å kunne møte samme finansielle problemer som i dag, men i større skala, om noen år - kanskje enda tidligere.

Som vanlig har store deler av økonomikorpset erklært at alt dette er nødvendig. Det er like forutsigbart og like mystifiserende som ordnering av Ave Maria mot synd. Sjøøkonomen i First Securities, Harald Magnus Andreassen, sa nylig følgende til Klassekampen: «Innstrammingsene som kommer [i Hellas] er helt nødvendige. Selv under kommunismen kunne man ikke bruke mer enn det man produserte». Det er mulig. Men under finanskapitalismen går det tydeligvis helt utmerket en god stund. Det er den ordningen Europas politiske og økonomiske eliter nå skriver regler for å bevare.

Når greske fagforeninger protesterer mot det, fortjener de derfor vår støtte.

DEPRESJONSPOLITIKK

Krisetiltakene beskytter rådene maktforhold, men skader økonomien

AV ALI ESBATI.

Publisert i Klassekampen 16. juni 2010

Da finanskrisa var ung, prøvde ledende vestlige politikere seg på en slags «asymmetrisk keynesianisme», for å låne et begrep av økonomene i «EuroMemorandum Group». Enorme summer ble brukt til å redde råtne verdipapirer i finansbedrifter, mens satsingen på å holde oppe etterspørselen i realøkonomien og redde arbeidsplasser var mer beskjeden (Men Norge har gjort det bedre enn de fleste land). Asymmetrien var også geografisk: I periferien ble det tvunget igjennom drakoniske nedskjæringer, med raske resultater. I Latvia har BNP falt med nærmere 20 prosent i løpet av 2009. Arbeidsløsheten kom opp i 20,4 prosent i det første kvartalet av 2010. Å redde investeringene til svenske storbanker har vært langt viktigere enn å redde latviske sykehus.

Nå ruller krisen inn over realøkonomiene i flere land - og da er det depresjonspolitikken å la 1920-tallet som gjelder igjen. De store, fattigdomsskapende nedskjæringer som har blitt annonsert i Hellas og Spania, ble fulgt opp blant annet i Tyskland, som har fått sin største krisepakke siden krigen. 90 milliarder kroner skal skjæres ned neste år, 250 milliarder i 2014. I Storbritannia har høyre regjeringen allerede lovet at pensjoner, trygder og lønninger i offentlig sektor skal ned.

Regjeringer rundt om i verden trekker altså tilbake kjøpekraft. I en situasjon med allerede høy arbeidsløshet, og med svak kapasitetsutnyttelse i mange sektorer, betyr det fare for dramatiske realøkonomiske problemer. Særlig er det stor fare for at enda flere millioner skal bli kastet ut i arbeidsledighet, ofte langvarig.

Den prisbelønte amerikanske økonomen Paul Krugman har med tydelig uro pekt på den «nye» vendingen i økonomisk politikk, i både Europa og USA. «It's basically incredible that this is happening,» skriver Krugman. Og han har naturligvis rett. Men han tar også feil. For denne vendingen er helt logisk hvis man ser at det økonomisk-politiske hegemoniet ikke akkurat har vokst direkte ut fra «best practice», men snarere fra maktforholdene i samfunnet.

Krisetiltakene er destruktive for det overordnede økonomiske resultatet - men de passer godt med et sentralt premiss: At den økonomiske politikken ikke skal forstyrre rådende maktforhold og fordelingsmønstre. De som før krisen har kunnet kare til seg privilegier og formuer, får nå sine posisjoner beskyttet også ved svak eller negativ vekst.

De landene som nå planlegger harde innstramminger, har ulike økonomiske forutsetninger. Tyskland har et stort handelsoverskudd, Hellas har underskudd. Storbritannia hadde budsjettunderskudd da krisen slo ut i full blomst, Spania overskudd. Likevel er det samme gamle nedskjæringspakke som prakkes på alle sammen. Det er fordi politikken er basert på overnasjonale kapitalinteresser. «Den som tror at styring av utgifter bare handler om å spare penger, får ikke med seg poenget,» sier en anonym kilde i det britiske finansdepartementet til

Financial Times: «En slik mulighet for å gjøre om på hvordan det offentlige fungerer kommer bare en gang hver generasjon.»

Etter høydepunktet for markedsfundamentalismens langvarige fiasko har økonomiene i vesten akutt behov for at man bygger ut den skattefinansierte velferden, setter i gang store offentlige investeringer i infrastruktur og forskning, moderniserer arbeidsmarkedet gjennom bedre arbeidsforhold og reduserer de store forskjellene i inntekt og formue som har drevet fram sosiale og finansielle problemer. I denne situasjonen planlegger man tiltakspakker som innebærer det helt motsatte.

«Velferdsstatene i Europa vil måtte akseptere innskrenkninger, både i offentlige utgifter og i velferdstilbud. Verken streiker eller andre protester vil endre dette,» slår Aftenposten fast på lederplass (9. juni). Borg-rasen i Star Trek kunne sagt det mer kortfattet: «Resistance is futile»

Dette synet på økonomisk politikk og administrasjon av det uunngåelige har satt skjebnesvangre spor også i sosialdemokratiske og venstresosialistiske partier. De avgjørende beslutningene om ressursfordelingen og samfunnsorganiseringen avspeiler i altfor liten grad de partipolitiske konfliktene i vesten. Den parlamentariske venstresiden står i fare for å stille seg utenfor tidens hovedstrømninger. I så fall blir kollapsen i praksis en enda dypere krise for sosialdemokratiet og venstresiden.

FINANSJACKPOT

Krisa i finansmarkedet er omskapt til en gjeldskrise over hele Europa

AV ALI ESBATI

Publisert i Klassekampen 06. oktober 2010

Det er tungt for europeisk økonomi. Irland, enda et hyllet nyliberalt eksperimentverksted, har fått nye problemer siden staten gikk inn for å redde en storbank fra konkurs. Regningen må betales av det irske folket gjennom store budsjettunderskudd som skal krympes ved kraftige nedskjæringer.

Finanskrise er altså overført til en gjeldskrise over hele Europa. Først ble finansakrobatene uanstendig rike på et vilt finanssystem. Nå har statene tatt over svarteper-gjelden og skal omsette dem - på finansmarkedene. Som garanti stilles dagens velferd for millioner av europeere samt framtidig arbeidsinnsats og fremtidige pensjonsrettigheter.

For å gjøre farsen komplett vil EUkommisjonen, som har presset på for opprettelsen av et oppblåst, multinasjonalt, europeisk bank- og finansmarked, hjelpe til i prosessen. Man ønsker å idømme bøter for forbrytelser mot EUs såkalte stabilitetspakt, men også straffe land som «taper konkurransekraft eller har en lånebasert vekst». Dette for «sikre finansiell disiplin og bærekraftig vekst i EU», ifølge økonomikommisjonær Olli Rehn.

Den lånebaserte veksten har altså vært bra så lenge den er føret finanskapitalistene. Men nå skal kommisjonen presse medlemsstatene til å holde tilbake lømminger («konkurransekraft»), samt offentlige utgifter og investeringer («finansiell disiplin»), slik at finanskapitalistene kan tjene penger på de underskuddene de selv har bidratt til («bærekraftig vekst»). I siste nummer av nettidsskriftet *Real-world economics review* presenterer noen franske økonomer et «Manifesto of the appalled economists» - et manifest for forferdede økonomer. De konstaterer at det nyliberale paradigmet som er enerådende i diskusjoner om den europeiske gjeldskrisen, til tross for at det har feilet grundig, har vist seg føre til betydelig økonomisk ineffektivitet og har fått alvorlige sosiale kostnader.

I artikkelen sin lister de opp ti «åpenbare fakta» som utgjør utgangspunkt i krisehåndteringen, og som snarere er åpenbart feilaktige. Det gjelder for eksempel ideen om at finansielle markeder er effektive, at de bidrar til økonomisk vekst, at de trengs for en korrekt vurdering av staters økonomiske situasjon, eller at de må «roes ned» for at den offentlige gjelden skal kunne finansieres.

Snarere er det sterke empiriske belegg (og teoretiske forklaringer - utenfor det nyliberale paradigmet) for at finansmarkedene permanent genererer ustabilitet, at de aktivt kanalisierer bort ressurser fra produktive og vekstskapende investeringer og at de systematisk feilvurderer staters finansielle situasjon på grunn av innebygde interessekonflikter.

De franske økonomene minner om at økningen av offentlige underskudd de siste tiårene har skyldes en ideologisk drevet lavskattpolitikk. For de rike privathusholdningene og finansmarkedsaktører har dette betydd en «jackpoteffekt». Først har de fått mer penger til overs, deretter har de kunnet låne ut disse til det offentlige, med gode og stabile renteinntekter

som fortjeneste. Dette har vært en mekanisme for omfordeling av ressurser mellom inntektsklassene - fra lavere til høyere samfunnsklasser. Og det er gjennom denne mekanismen regningen for den siste tidens overforbruk skal «finansieres».

Ut fra et klasseinteresseperspektiv var den uholdbare ekspansjonen i finanssektoren «rasjonell». Det samme kan man si om de «løsningene» som nå påtvinges de europeiske folkene. Det er rettferdigjøringen av disse - som uunngåelige og i tråd med en bred allmenninteresse - som krever markedsfundamentalistisk mytedannelse.

Sjeldent har det ortodokse økonomikorpsets sosiale funksjon vært så tydelig som nå. Det franske manifestet inneholder en rekke kriseløsninger som tar utgangspunkt i det som bør være åpenbart: At man bør lære noe av det som gikk galt, ikke gjøre enda mer av det samme. Manifestet etterlyser samtidig en demokratisk debatt der man viser frem valgmulighetene i den økonomiske politikken, altså noe annet enn dagens virkelighetsferne tunnelsyn. Den store tragedien i europeisk politikk i dag er at alternativene ikke kommer tydeligere frem i partilandskapet. Den forferdelige intellektuelle fattigdommen i økonomlauget lever i symbiose med denne politiske ensrettingen.

DET NYLIBERALE IKKE-MENNESKET

Utenfor markedet er de kjempende grekerne våre medmennesker

AV ALI ESBATI

Publisert i Dagsavisen 7. juli 2011

Selv er jeg på ferie, men for den store og brokete skaren som står på torget i Heraklion på Kreta i solidaritet med protestene i Aten, er det hverdagen som står på spill. Ingen vet riktig hvordan alt kommer til å fortsette.

Dagen etter surfer jeg rundt etter nyheter fra Hellas. Svenske Dagens Nyheter berører krisen på sine økonomisider. Under en kurve med børskurser kan man se to bilder; et fra ødeleggelsene etter det japanske jordskjelvet, et fra Hellas, der en politimann med skjold og gassmaske er i ferd med å smelle en batong i hodet på en fallen demonstrant. Og så en bildetekst som sier mer enn tusen statsvitere: «Slik klarer du uroen på børsen. Se til helheten og tenk på at det kan være bra å kjøpe i krise, sier ekspertene.»

Den herskende ideen om «økonomi» overskrider nasjonsgrensene. Under dette regimet er alt reduserbart til enkle, maksimalt forflatede markedsrelasjoner. En omfattende naturkatastrofe. En omfattende politisk krise. Begge framtrer som tilfeldige «eksterne sjokk». Den anbefalte måten å forholde seg til dem på, rører seg langs en allmenngyldig akse: Kjøp eller selg. Dette kalles «helheten».

Det siste nummeret av det filosofiske tidsskriftet Agora kaster lys over denne tenkemåten. Temaet er nyliberalismen, som «både en politisk praksis og en politisk ideologi». I forordet løfter redaksjonen fra nyliberalismens evne til «falsk naturalisering». Politikkenes rolle krympes til å avhjelpe det uunngåelige, i markedskreftenes gravitasjonsfelt. Dermed reduseres også menneskets rolle fra sosialt vesen til «økonomisk» automat. Som Arne Johan Vetlesen påpeker i sitt essay, vurderer nyliberalismen markedstransaksjoner «som en etikk i seg selv, egnet til å ledsage menneskers handlinger i deres totalitet.» For å maksimere samfunnsnyten blir det da «et mål å bringe all menneskelig (sam)handling innenfor markedets domene».

Noen dager senere forklarer tidligere nevnte økonomisider Hellas' problem. En gresk økonom legger skylden på en «mentalitet», som blant annet kommer av en «ottomansk arv» der «middelmådigheten trives». «Vi bør helt enkelt «outsourse» de politiske beslutningene», foreslår økonomien. Den demokratiske selvbestemmelsen bør altså avskaffes. EU, ECB og IMF bør fatte de beslutningene om omfordeling fra arbeidende til banker, som regjeringen ikke «orke» å ta. Det nyliberale prestskapet, de ortodokse økonomene, har samme hellige skrifter over alt. I en artikkel i Times slår en annen økonom fast at «staten må endre de offentlig ansattes mentalitet».

Greske offentlige utgifter har som andel av BNP vært gjennomsnittlige i OECD – de fleste vesteuropeiske land ligger over. Det samme gjelder andelen av arbeidsstyrken som jobber i offentlig sektor eller statlige selskap. (Det finnes heller ingen negativ sammenheng mellom en stor offentlig sektor og generell økonomisk framgang.)

Faktisk pensjonsalder er omtrent som i Tyskland. Og grekere i jobb arbeider flere timer per år enn andre europeere. Hellas har definitivt problemer med skatteinndrivning. Men det er ikke de offentlig ansatte som har lagt unna store formuer – det er den hjemlige økonomiske eliten som ønsker seg «outsourcing» av politiske beslutninger. Ideen om at korrupsjon skal bekjempes gjennom at vanlige ansatte får det verre, er for øvrig litt merkelig.

Først og fremst har Hellas' misere blitt fordypet fordi landet har sittet fast i en valuta tilpasset konjunkturer og strategier i tysk industri. Men i det flate nyliberale landskapet står vi med en evig, asosial forklaringsmodell. Det utarmede individet har seg selv å skylde. Hun behøver en ny «mentalitet». En som får henne til å holde seg unna å ha synspunkter på samfunnet og fra å sammen med andre kreve endring. Og den, i retorikken, foraktede staten skal tydeligvis frampresse denne nye mentaliteten.

I det nyliberale verdensbildet er fantasien om markedets effektivitet alt – hundretusenvis av grekere som krever økonomisk rettferdighet og menneskelig verdighet intet. Slik gjør nyliberalismen noe med oss, med vår plass i verden, med våre relasjoner til våre medmennesker. Den gjør oss til ikke-mennesker i forhold til det samfunnet vi hver dag gjenskaper. Som den franske filosofen Dany-Robert Dufour skriver i Agora: «Det er ikke bare de institusjoner vi deler som er i fare; det er også, og fram for alt, hva vi er.»

STØTT EN GREKER!

AV ALI ESBATI

Publisert i Klassekampen 13. juli 2011

«Støtt en greker – bli fadder allerede i dag». Jeg får en av meldingene som spres rundt som humor. Man skal hjelpe «Kostas», siden han «risikerer forferdelige ting som å betale skatt, jobbe mer enn sju timer, ikke kunne gå av med pensjon når han blir 50» og så videre, ved å «sende 'souvlaki' på SMS».

Det er lett å sette latteren i halsen. Vi tåler å høre noen faktaopplysninger en gang til. Grekerne jobber *flere* timer enn alle andre europeere. Den reelle gjennomsnittlige pensjonsalderen i Hellas er om lag 62, *høyere* enn gjennomsnittet i EU. Men mange medier har i stedet slapt formidlet misforståelser og rykter.

Den britiske tankesmien «Relationships foundation» publiserte nylig en rapport med statistikk om presset på husholdninger i ulike europeiske land. I Norge fikk noen medier med seg i notisform at nordmenn har det best. Vel bekomme! Ser man nærmere på Hellas, framtrer et helt annet bilde enn gnålende, ousodrikkende latsabber. Andelen husholdninger som har problemer med å få endene til å møtes, er en av de høyeste. På listen over tunge boligkostnader ligger Hellas helt på toppen. Nesten en fjerdedel av husholdningene må betale over 40 prosent av disponibel inntekt til bolig.

Hellas topper også en sammensatt indeks over arbeidspress. Grekere jobber ofte i helger og om netter, de har liten mulighet å tilpasse arbeidstiden, de opplever svært mye stress på jobben, og de sliter med å kombinere jobb og familiekrav. Det sistnevnte kan ses i forbindelse med at det i Europa er grekere, nest etter irlenderne, som bruker mest tid på å ta hånd om eldre eller funksjonshemmede slektninger.

Vanlige grekere har med andre ord levd med små marginer. Den første runden med nedskjæringer innebar lavere pensjoner, lønnsreduksjoner på opp mot 30 prosent i offentlig sektor og flere regressive skatteøkninger. Arbeidsløsheten økte dramatisk, til 16 prosent, og økonomien krympet. Nå skal vanlige lønntakere presses ytterligere, samtidig som offentlig eiendom for om lag 500 milliarder kroner skal selges.

Vilkårene for «redningspakken» innebærer ikke at Hellas «sparer» penger. Samtidig som Hellas sitter fast i euroens stålgrep, synker den innenlandske etterspørselen når lønnene presses og arbeidsløsheten risikerer å øke enda mer. Nedskjæringene vil kunne *senke* produktiviteten i den greske økonomien, for eksempel ved at enda flere må ta hånd om eldre slektninger. Eller, som allerede rapportert, at korrupsjon vokser på flere områder; leger og sykepleiere som vil ha betalt under bordet.

De tyske og franske bankene som har tjent godt på å skape lånefinansiert vekst i Hellas, vil altså, ved hjelp av statlige muskler, legge kostnaden for kredittapene sine på vanlige grekere – også morgendagens grekere.

Lånearrangementet er det motsatte av økonomisk opprydding og omstrukturering. I stedet for at fiktive verdier skal strykes og investeringer i produktiv virksomhet støttes, *reduseres* landets evne til å komme på fote, mens rentene på refinansiering av lånene blir skyhøye. Det er en slags hvitvasking til fordel for de økonomiske elitene. Man kan erstatte giftige låneavtaler med friske penger og forretningsmuligheter. Det er som å vifte med et eierbevis i Monopol for å kreve framtidige inntekter fra statlige selskaper og nasjonal kulturarv, eller for å pådytte grekerne merkelige militære avtaler som tvinger dem til å kjøpe franske fregatter og tyske ubåter til overpris.

For den transnasjonale finanskapitalen er dette i prinsippet *business as usual* – pyramidespill som etterlater ødelagte samfunn. I spillet om Hellas framtrer nyliberalismen i sin fulle bredde – både som farlig doktrine og som politisk realitet; sterk avhengig av statlige inngrep og mystifiserende økonomiske relasjoner.

Vaneforestillinger om slappe, irrasjonelle grekere går hånd i hånd med vaneforestillinger om markedets representasjon av rasjonalitet – at det bare dreier seg om å «sette tæring etter næring». Slik skjules det faktum at kapitalismen innebærer det motsatte: Noen har makten til å bestemme kontraktsvilkårene, og andre må holde seg til dem til enhver tid. Grekerne som demonstrerer i gatene med sine «Nei»-skilt forsøker å skjære igjennom veven av løgner som kamuflerer kjernen i vårt økonomiske system. Det er det verdt å støtte.

KRISEN BAK KRISEN

AV ALI ESBATI

Publisert i Klassekampen 26. oktober 2011

I siste nummer av tidsskriftet **New Left Review** har den tyske sosiologen Wolfgang Streeck en artikkel med den treffende tittelen «Den demokratiske kapitalismens krise». Begrepet «demokratisk kapitalisme» – som hovedsakelig beskriver etterkrigskapitalismen i USA og Vest-Europa – bruker han om en politisk økonomi der to motstridende prinsipper for ressursallokering sameksisterer. På den ene siden prinsippet om «de frie» markedskreftene. Tilbud og etterspørsel bestemmer pris på både arbeid og varer; kjøpekraft bestemmer hva som produseres og hvor mye. På den andre siden prinsipper om sosiale behov og rettigheter. Myndighetene må forsøke å balansere disse mot hverandre; ellers straffes de direkte i politiske valg, eller indirekte gjennom økonomiske problemer som igjen fører til valgnederlag.

Som politisk modell er dette naturligvis altfor simplistisk. Men de lange linjene er viktige. Etter 1970-tallet, da den økonomiske veksten avtok, har konflikten mellom de to prinsippene blitt hardere. Situasjonen har blitt håndtert på ulike måter, med noen geografiske variasjoner. Etter oljekrisen trykket særlig USA opp mer penger, med stigende inflasjon som konsekvens. Arbeiderne kunne fremdeles forhandle til seg lønnsøkninger. Kapitaleierne kom under et visst press. Deretter nyliberalismen til Thatcher og Reagan: knuste fagforeninger, økt arbeidsløshet og usikkerhet på arbeidsmarkedet. Og så «den nye økonomien», med avreguleringer, billige lån og finansbobler.

Staten har alltid spilt en nøkkelrolle for kapitalismens konkrete utforming. I dag ser vi hvordan mange regjeringer har tatt over den voldsomme kreditten som har vært tilgjengelig for privat sektor – den som har holdt forbruket oppe på akseptable nivåer for de brede lag av befolkningen, samtidig som den har generert svært god profitt til den finansøkonomiske eliten. På verdensbasis vokste statlig gjeld som andel av BNP med tre prosentenheter mellom 1990 og 2000. I perioden 2000–2010 var den veksten 23 prosentenheter.

Streeck spør seg hvor langt myndighetene kan gå i å presse markedsaktørens eiendomsrett og profittforventninger på innbyggerne uten å tape sin demokratiske legitimitet.

Det ser ut til at de kan gå ganske langt. For hver euro som lånes ut i «støttepakker», tvinges mottakerlandene til nye nedskjæringer i lønn, pensjon og offentlige tilbud. Slik berøves framtidige generasjoner fruktene av sitt arbeid for å garantere dagens bankierer så mye som mulig av deres posisjoner. Men arbeiderklassen presses også i de landene som låner ut pengene. I Tyskland gjennom svært små reallønnsøkninger over lang tid, samt et hardt lavtlønnsmarked for dem som faller utenfor det vanlige arbeidsmarkedet.

Mens regjeringene i Hellas og Portugal i prinsippet har måttet overlate makten over den økonomiske politikken til IMF og EU, styrker EU-byråkratiet generelt sin stilling. Kommisjonen får nå forhåndsgranske EU-landenes budsjetter og komme med «anbefalinger». Krisen har gjort det lettere å implementere «Euro Plus-pakten». Den skal «styrke konkurransekraften» ved å redusere lønnskostnadene, fjerne lønnsglidning (det vil si kunne tvinge frem reallønnsenkning ved inflasjon i løpet av avtaleperioden) og uttrykkelig holde nede

lønnsnivået i offentlig sektor. «Stabiliteten» i offentlige finanser skal garanteres gjennom nasjonal lovgivning som reduserer det demokratiske handlingsrommet, og helt spesifikt gjennom oppsyn med «holdbarheten» i utgifter til pensjoner, helsevesen og trygder - med andre ord nedskjæringer.

Svaret som tilbys på kapitalismens strukturelle krise, blir å minimere den demokratiske ressursfordelingen til fordel for økt markedsrett.

Hva innebærer dette for det demokratiske systemets legitimitet? I de landene der krisen har tatt form av massearbeidsløshet og mer fattigdom, er svaret frustrerte gateprotester og oppløsning av tilliten til etablerte partier. Men det er naivt og sneversynt å ikke se også Norge som en del av dette store dramaet. «Den demokratiske kapitalismens krise» er et globalisert faktum. De kreftene som vil oppløse folkestyrets landevinninger i markedsrett, har sine aktive representanter også her. Det stadig mer intense ønsket om å begrense pensjons- og velferdsordninger, og å åpne utdannings- og omsorgstjenester for private profittinteresser, vitner om det.

SOSIALDEMOKRATIETS KRISE

Markedsfundamentalistene styrer videre i Europa - uten opposisjon

AV ALI ESBATI

Publisert i Dagsavisen 10. november 2011

Enda en sosialdemokratisk regjering i Europa har falt. I Hellas er Papandreous regjering blitt erstattet av en koalisjon der høyresiden inngår. Det er ikke de langvarige folkelige protestene i Hellas' gater som har tvunget fram denne regjeringen - de ville ikke ha noen av de partiene som er med i den. Den er i stedet i praksis nedsatt av EU og IMF, med bare ett mandat - å gjennomføre den seneste «redningspakken» som henges rundt grekernes nakke.

Papandreous skjebne ble først beseglet når han prøvde seg på en mislykket taktisk manøver, gjennom å antyde utlysning av en folkeavstemning. Å i det hele tatt luften muligheten for at resultatet av «forhandlinger» med den europeiske bankkapitalens politiske representanter skulle underlegges dem som kommer til å bli berørt, var den postdemokratiske EU-æraens største faux pas. Hellas' finansminister dro direkte fra sykesengen til G20-møtet i Cannes. Umiddelbart etter sin retur til Aten - klokken 04.45 den 3. november - utstedte han en kunngjøring. Uten å nevne landets regjeringssjef med ett ord, slo han fast at Hellas' eurotilslutning er «en historisk seier» som «ikke kan være avhengig av en folkeavstemning». Derfor, meddelte han, krevdes «politisk seriøsitet og konsensus», for å «umiddelbart implementere beslutningen fra den 26. oktober», det vil si EU-ledernes diktat.

Overenskomsten, presentert som streng, men sjenerøs solidaritet med Hellas, er både utilstrekkelig og urettferdig. Opplegget innebærer at det først og fremst blir greske pensjonsfond som tar den største smellen. Samtidig utvides krisefondet EFSF - gjennom selv å låne! Investorer, helst i land som Kina og Brasil, forventes å kjøpe et nytt «spesialinstrument». I stedet for å låne ut penger direkte til kriselandene skal disse långiverne se sine lån innpakket i noe som «garanteres» av EFSF - som bare har penger til en brøkdel av sine forpliktelser. Etter 2009 er det ikke mange som uten videre går på det trikset. Det ser vi også når Italias renteutgifter skyter i været, tross at poenget var å unngå nettopp en slik spiral.

Finansherrene må samtidig være fornøyde med at så mange europeere nå er blitt forledet til å se på grekerne som utakknemlige og bråkete, i stedet for å legge skylden der den hører hjemme. Faktum tåler å gjentas: Grekerne jobber mer enn alle andre i Europa. Samtidig har de lave lønner. Det gjelder også i offentlig sektor, hvis størrelse er mindre enn EU-gjennomsnittet. Allerede før krisen lå grekerne på topp i EU når det gjelder arbeidende fattige. Arbeidsledighetstrygden ligger under fattigdomsgrensen. Nå har også den nye grunnpensjonen havnet der, og den kommer trolig til å senkes ytterligere. Det er altså i denne situasjonen at grekerne - de av dem som savner fete utenlandske kontoer og politiske kontakter - skal skvises ytterligere, i tiår framover, for at bankene skal gli unna riskene ved sin egen långivning.

Det hadde ikke vært urimelig å forvente seg at Hellas' sosialdemokrater da tilbød et alternativ. Men det har aldri vært aktuelt. Ikke heller folkeavstemningsutspillet hadde den hensikten. Tvert imot var det et forsøk på å enklere selge inn den usle dealen.

Men dette er en rød tråd for sosialdemokratiet - og de etablerte venstrepartiene som virrer rundt i dets skygge - over hele Europa. I stedet for å bruke krisen til å bryte med tre tiår av nyliberalt hegemoni - som har lagt grunnen for dagens krise - tar man på seg oppgaven å være EU-byråkratiets beskytter og ambassadører overfor sine forvitrende velgerbaser. Mens man svømmer rundt i krisebølgene med en sementert EU-lojalitet hengende rundt anklene, passer andre på å surfe spenstig på bølgene. I ECB og EU-kommisjonen har ønsket om å skjære ned velferdsordninger, mose faglige rettigheter og flytte makten over finanspolitikken lenger bort fra folkevalgte, alltid vært institusjonalisert. Ved hver korsvei under krisen har man nå sørget for å trykke inn mer av denne katastrofeoppskriften i overenskomstene.

Det mangler altså nesten helt parlamentarisk opposisjon mot nettopp den økonomiske politikken som nå har ført land etter land i Europa ned i fattigdomsvekst og massearbeidsledighet. Det er en tomhet der lite annet enn forakt for hele det politiske systemet kan gro. I det landskapet kommer det til å bli stadig vanskeligere å forsvare solidariske ordninger som tidligere er blitt kjempet fram. I det landskapet trives også sydebukktenkning og høyrepopulisme.

PLYNDRINGSTID

AV ALI ESBATI

Publisert i Klassekampen 28.12.2011

I begynnelsen av desember publiserte den amerikanske økonomen Michael Hudson en artikkel med overskriften «[Demokrati og gjeld](#)». Han går tilbake til Aristoteles, som mente at samfunnet stadig skifter mellom perioder med aristokrati, demokrati og oligarki.

Gjeldsinstitusjonen spiller en avgjørende rolle i disse overgangene. Det er gjennom kredittgivning rikdommen polariseres til de ledende oligarkene, som etter hvert kan gjøre sin økonomiske makt om til arvelig politisk makt. Og det er ved å sette en strek over gammel gjeld nye ledere - Aristoteles kaller dem «tyranner» - samler støtte hos folket.

Et historisk sprang i denne sammenhengen inntreffer når nasjoner som har forlatt eneveldet, blir sikrere som låntakere. Tidligere var monarkens gjeld i prinsippet en privatsak. Den døde med ham. Men i «demokratier» kunne statens valgte representanter, gjennom retten til å skrive ut skatter, overføre gjeld til hele befolkningen over lengre tidsperioder.

Hudson peker på at vi nå ser et nytt historisk skifte. En av ettervirkningene av gjeldskrisen i Europa er at den internasjonale finanskapitalen igjen begynner å vende seg mot det autoritære, vekk fra demokratiet. Man ser gjerne at budsjettnedskjæringer og salg av eiendom gjennomføres for å betjene gjeld, uten at dette går gjennom demokratiske prosesser.

Nesten nøyaktig samtidig som Hudson kom med sin artikkel, publiserte [E24.no](#) en kommentar av økonomiprofessor Rognvaldur Hannesson fra Norges Handelshøyskole. Han gir uttrykk for denne antidemokratiske impulsen på en mer åpenhjertig måte enn mange andre. «I det siste har vi fått en ny type overhus», skriver han om de ikke-valgte finansherrene. Men det at «finansmarknadene overstyrer de demokratiske prosessene [...] er ikke nødvendigvis noe på beklage, heller tvert imot.»

Professoren nevner Chile under Pinochet og Italia under Mussolini som gode eksempler på hvordan man har kunnet skape høy vekst og «rask reduksjon av offentlig gjeld». Det som i Hannessons verden i dag gjør det nødvendig og mulig å oppheve det besværlige folkestyret, er nettopp gjeldsproblematikken: «Kan regjeringer som må ha støtte i folkevalgte forsamlinger håndtere de problemer som oppstår når deres forgjengere har levd over evne i lang tid?» Når man kan mistenke at svaret er nei, må altså «finansmarknadene» ta over og fjerne de «privilegiene» befolkningen har fått. For eksempel «fri medisin og helsestell, og fri utdanning helt opp til doktorgradsnivå».

Den gode professorens idé om hvordan krisen skal «løses» har imidlertid ganske lite å gjøre med hvordan problemene har oppstått og mer med fantasien om «effektive» markeder. I en slik trosoppfatning fører det komplekse nettet av priser og renter til gode beslutninger når det gjelder risiko og valg av prosjekter. Men det virkelige resultatet har vært at viktige planleggingsbeslutninger, og dermed makt over fremtiden, har blitt overlatt til en gjeng med interesser som står i skarp motsetning til folk flest.

De kredittpapirene som finansaktørene sitter på, gir retten til - med statlig tvang om nødvendig - å kreve fruktene av noens arbeid i fremtiden. Når det blir større avstand mellom kreditten som krever renter på den ene siden og det levende arbeidet som skal betjene denne kreditten på den andre, ser vi tydeligere den krigerske karakteren hos finanskapitalen. For da skal altså staten brukes til å overføre ressurser fra det som kommer brede lag av befolkningen til del - helse, utdanning, infrastruktur - til dem som sitter på den finansielle makten. Dette øker naturligvis ikke muligheten, for de som rammes, for å øke sin produktivitet og framtidige betalingsevne. De synker tvert imot ned i dypere avhengighet. Dette er samtidens versjon av konfiskatorisk plyndring.

«**Det dreier seg om et grunnleggende matematisk** og politisk prinsipp: Gjeld som ikke kan betales, vil ikke bli betalt», avslutter Hudson sin artikkel. Hvordan denne ikke-betalingen skal organiseres, blir utfallet av en pågående dragkamp som definerer konturene for vår nærmeste fremtid. Professor Hannessons artikkel minner oss på at innsatsen er høy.

BANKMANNEN SOM BESTEMMER

AV ALI ESBATI

Publisert i Dagsavisen 1. mars 2011

Sjefen for Den europeiske sentralbanken, Mario Draghi, roper på «strukturelle reformer». Altså mer av det som rundt i Europa har bidratt til voksende fattigdom og kollaps i statsfinansene.

En av Europas aller tyngste politiske makthavere ble intervjuet i Wall Street Journal i forrige uke. Sjefen for Den europeiske sentralbanken (ESB), Mario Draghi, fikk blant annet spørsmål om han trodde at framtidens Europa vil bli mindre preget av den sosiale modellen som har definert kontinentet.

«Den europeiske sosiale modellen har allerede forsvunnet, når vi ser den ungdomsarbeidsløsheten som råder i visse land», svarer Draghi. Ut fra dette gjentar han flere ganger at Europa har skrikende behov for «strukturelle reformer».

Det viser seg at disse «reformene» innebærer mer av det som rundt om i Europa har bidratt til dypere arbeidsledighet, voksende fattigdom og kollaps i statsfinansene. Det er ikke minst «mer fleksible» arbeidsmarkeder som kreves, ifølge Draghi. Det betyr i klartekst at det skal bli lettere å sparke folk og at enda fler enn i dag skal jobbe uten faste kontrakter. Denne prosessen, som har vært en viktig del av nyliberalismens utbredelse i Europa, har allerede presset fram lavere organisasjonsgrad og at en lavere andel av produksjonsverdien går til lønninger. Denne omfordelingen fra arbeid til kapital har konsentrert mer inntekter hos de rikeste prosentene i befolkningen - inntekter som er blitt «investert» gjennom finansakrobatikk og som har blåst opp destabiliserende bobler over hele verden.

Draghi argumenterer som en hvilken som helst liberalistisk politiker: ungdommer rammes av at de eldre har ansettelsesvern. Men det skapes ikke flere jobber av at en eldre arbeidstaker sies opp og erstattes av en yngre. Den ideen om en dynamisk, «kreativ ødeleggelse» som skimtes i argumentasjonen, er virkelighetsfjern. Arbeidsløshet skaper kompetanseødeleggelse, oppgitthet og kronisk fattigdom.

Draghi vil også at man kutter i de sosiale sikkerhetsnettene. Han refererer anekdotisk til den tysk-amerikanske økonomen Dornbusch, som skal ha sagt at europeerne er så rike at de har råd til å betale for å ikke jobbe. Denne typen høyhø-humor av og for de høye herrer fungerer myteskapende. Den forestillingen som selges inn, er at flere ville begynne å jobbe om færre fikk penger når de ikke kan jobbe, og/eller at ytelsene krympes. Men det er ikke slik at land med relativt «sjenerøse» ytelser til syke og arbeidsløse har lavere sysselsetningsnivåer. Snarere tvert imot.

Intervjuet er interessant for å gi rett perspektiv på kravene som nå stilles til Hellas. Politisk har «redningspakken» svært lite å gjøre med verken redning eller Hellas. Poenget er å skape et brohode i ruinene av den greske samfunnsøkonomien. Et brohode for å rulle inn mislykkede, destruktive «reformer» over hele Europa.

Mislykkede, dersom målet er å øke sysselsetting, vekst og velferd. De allerede gjennomførte kuttene i Hellas har ført til at så å si alle økonomiske indikatorer har stupt nedover. Industriproduksjonen har sunket med rundt 30 prosent siden 2008, noe som minner mer om krig enn om resesjon. Arbeidsløsheten er over 20 prosent. Og statsgjelda har vokst som andel av BNP. Ikke engang Draghi sier lenger uten videre at «reformene» kommer til å hjelpe Hellas med dette. Han henviser bare vagt til en framtidig «tillitskanal», som vil «gjenopprette veksten». Det betyr sånn cirka at vi håper de rike vil investere mer en eller annen gang, når de er blitt overøst med penger og arbeidskraften er blitt billig.

«Redningspakken» innebærer en kraftig beskjæring av Hellas' suverenitet - en slags partiell kolonisering. Tysklands finansminister har til og med vært inne på at Hellas burde utsette sitt valg. Nå forsøker EUs politiske og byråkratiske maskineri å påtvinge grekerne beslutninger som skal gjelde uansett utfallet av valget. Over dette presiderer politiske makthavere - i EU-kommisjonen og ESB - som ikke er folkevalgte. Suverenitetsoverføring til teknokrater i markedsfundamentalismens tjeneste underletter forsøkene på å gå rundt folkeopinioner som krever at den økonomiske politikken skal tilpasses flertallets behov, ikke tvert om. Det gjelder ikke bare i Hellas. Det er talende at Draghi i intervjuet omtaler regjeringenes oppgivelse av mer suverenitet som en av de «positive forandringene» som er blitt oppnådd de siste månedene.

Dramaet dreier seg altså om mer enn de hundretusenvis av grekere som på rekordtid har falt under fattigdomsgrensen; en del av dem hjemløse eller så desperate at de tvinges til å sette bort barna sine på barnehjem. Det gjelder massearbeidsløshet, ressursfordeling, og - faktisk - folkestyrets framtid i hele Europa. Men Mario Draghi har sine prioriteringer klare. «Hva er den første statistikken du sjekker om morgenen», spør Wall Street Journal. «Børskursene», svarer han kortfattet.

OVERSTATLIG TRYKKOKER

AV ALI ESBATI

Publisert i Klassekampen 7. mars 2012

I en artikkel i forrige nummer av det svenske sosialdemokratiske tidsskriftet Tiden funderer økonomen Tony Johansson på om euroen egentlig er verdt å redde, selv om det skulle være mulig. Johansson påpeker at vi ikke bare har å gjøre med et «asymmetrisk sjokk» - altså en plutselig hendelse som rammer landene ulikt - men en «asymmetrisk trend»: uholdbare, strukturelle ubalanser.

Priser og kostnader i periferilandene har vokst raskere enn den sentrale aktøren i EU-dramaet: Tyskland. Produktiviteten i EUs periferiland har økt, men ikke nok til å bygge bro over forskjellen. Når valutakursene er låst, og samme rente gjelder alle, blir byttevilkårene mellom landene stadig mer problematiske. Johansson har vurdert den kvantitative betydningen for periferilandene. Enkelt uttrykt kan man si at eksportbedriftene har måttet betale en «ØMU-skatt» på 10-20 prosent (ØMU er den økonomiske og monetære union i Europa) - så mye har konkurransekraften deres blitt svekket siden innføringen av euroen.

Man kunne kanskje si at vi har fått forhold som er one-size-fits-Tyskland, eller retttere sagt tysk kapital. I Tyskland har de avtalte lønningene blitt holdt nede. Den tyske staten har også, etter gjenforeningen, gjennom sin «workfare»-politikk skapt et stort marked for svært lavlønmede yrker, helt tydelig for å disiplinere hele arbeidsstyrken.

Resultatet er at eurosamarbeidet helt fra starten har fungert som en feildimensjonert tvangstrøye for de landene i EUs periferi som i dag er i trøbbel. Altså ikke bare Hellas, men også blant annet Spania og Irland, som ikke hadde like stor grad av statlig gjeld.

Tony Johansson har i en annen sammenheng beregnet veksten i en rekke vestlige land i årene 1929-1934, altså de fem årene etter det store børskrakket. Land som lot valutaene sine styres av verdensmarkedet, og dermed tok smellen gjennom dyrere import, henter seg inn igjen. De landene som var bundet til gullmyntfoten eller på annen måte forsøkte å beholde faste valutakurser, forsøkte å gjenvinne konkurransekraft gjennom lavere lønninger. I disse landene økte arbeidsløsheten dramatisk, og den bet seg fast. De hadde dårlige eller katastrofale resultater i sin økonomiske utvikling. Dette bidro til bitter klassestrid i USA og til fascismens fremgang i Kontinental-Europa.

Når de europeiske elitene nå forsøker å presentere en vei ut av krisen, følger de helt motsatt kurs av det disse lærdommene skulle tilsi. Som for eksempel Dag Seierstad (og ILO, Den internasjonale arbeidsorganisasjonen) påpekte i lørdagens Klassekampen, bør en krisepolitikk bygge på økning av reallønnene i store deler av Europa, noe som krever sterkere kollektive avtaler. I stedet mobiliseres EUs politiske institusjoner for nedskjæringer i offentlig sektor, oppheving av eksisterende lønnsavtaler og torpedert trygghet på arbeidsmarkedet, uten noen kompensasjon fra arbeidsgiversiden.

Slik blomstrer EU-systemets iboende dynamikk i krisepolitikk - kombinasjonen av markedsfundamentalisme og overstatlighet. Annerledes uttrykt: Bruken av politiske forum som

er vanskelig å påvirke med demokratiske midler for å binde de europeiske folkene hardere til upopulære og urettferdige strukturer. Det er ikke bare i Hellas det skjer. I Irland ble det i forrige uke avslørt at det tyske parlamentet har fått tilgang til og diskuterte hemmelige dokumenter fra «troikaen» (EU-kommisjonen, IMF og ECB), angående et eventuelt «minibudsjett» for 2012, med nye nedskjæringer. Dette skjedde før dokumentene hadde nådd de irske folkevalgte.

Den tidligere Bundesbank-sjefen Hans Tietmeyer sammenliknet allerede på 1990-tallet åpenhjärtig ÖMU-konstruksjonen ved en «trykkoker uten sikkerhetsventil». I en slik koker sosiale og faglige rettigheter i stykker – gledelig, sett fra Tietmeyers ståsted. At landene kunne beholde suverenitet over skattepolitikk og lønnsmodeller, kalte han «en illusjon».

En dyp skjevfordeling av kostnader og risiko er bygget inn i utformingen av euroen og EU-institusjonene. Det store politiske mysteriet i dagens Europa er den bleke serviliteten til de sosialdemokratiske partiene som binder seg tettere til, og bruker sin kapital av tillit på, et politisk prosjekt som årelater potensialet de har som reformistiske partier i folkeflertallets tjeneste.

MYTENE OM HELLAS

AV ALI ESBATI OG LARS GUNNESDAL

Publisert på *Aftenpostens* nettsider 23. februar 2012

Hellas er nå blitt rammet av den andre «redningspakken» fra den såkalte troikaen, EU, Det internasjonale pengefondet (IMF) og Den europeiske sentralbanken (ECB). For grekerne innebærer dette tap av suverenitet og krav om en fortsatt tung kuttpolitikk. Samtidig blir det forsøkt solgt inn en bestemt *fortelling* om Hellas' økonomiske situasjon til folk flest i Europa. Den dominerer også norsk rapportering. Hovedtrekkene i fortellingen er at grekerne har seg selv å takke, fordi de har «levd over evne», ikke jobbet nok og gitt seg selv pensjonsvilkår som ikke er bærekraftige. Det er beklagelig hvis denne misvisende fortellingen skal dominere også norsk debatt.

1. Pensjonerer grekerne seg veldig tidlig?

Nei. Den relevante statistikken her er faktisk pensjonsalder, det vil si når folk i gjennomsnitt forlater arbeidslivet. Den sist tilgjengelige statistikken fra OECD, viser at [den gjennomsnittlige pensjonsalderen for greske menn er 61,9 år](#), faktisk noe *høyere* enn for eksempel tyske menn. For kvinner er pensjonsalderen noe lavere. Men dette er neppe forklaringen på Hellas' økonomiske situasjon. Når for eksempel representanter for norske Høyre trekker fram at «enkelte grupper» går av med pensjon når de er 50, blir dette misvisende. Disse «enkelte grupper» er åpenbart ikke representative.

2. Later grekerne seg veldig på jobben?

Nei. Den tyske avisa Bild har fortalt sine lesere at Tyskland kan håndtere sin statsgjeld «fordi vi står opp tidlig om morgenen og jobber hele dagen lang». Faktum er at grekere i 2010 [jobbet mest i EU](#). Grekerne står altså opp tidligere om morgenen enn for eksempel tyskere, belgiere og franskmenn. Den britiske tankesmien Relationship Foundation presenterte nylig en europeisk [«Work Pressure Barometer»](#).

Rapporten finner at den jevne greker ofte jobber i helger og om natta, har liten mulighet til å tilpasse egen arbeidstid og har et høyt stressnivå på arbeidsplassen. Hellas har også en høy andel barnefamilier som sliter økonomisk, og mange som er svært presset av kravene om å ta seg av eldre slektninger. Den greske indeksen for arbeidspress er faktisk den *aller høyeste* i rapporten.

3. Har grekerne tillatt seg ekstravagante velferdsordninger?

Nei. Hellas' utgifter til sosial beskyttelse i ulike former (pensjoner, uføretrygd, arbeidsledighetstrygd, og så videre) tilsvarte [21,3 prosent av BNP i 2007](#). Dette er på ingen måter eksepsjonelt, snarere *lavere* enn for de fleste vesteuropeiske land, for eksempel Tyskland og Frankrike.

Betyr dette at grekerne ikke har noe skyld i det som nå skjer? Nei, men man må være nøye med hva man mener når man sier «grekerne». Ja, det har vært tatt inn altfor lite skatt i Hellas. De aller rikeste betaler en mye lavere andel skatt enn i de nordeuropeiske landene. Det er også blant den greske overklassen som man finner mest juks med skatter. En forskningsrapport

estimerte at den jevne greker oppgir cirka 700 euro lavere inntekt til myndighetene enn de egentlig hadde, [mens den rikeste prosenten oppga i gjennomsnitt 22 000 euro for lavt inntekt.](#)

Korrupsjonen blant gresk elite, og kanskje også arven fra fasciststyrets dager, har nok også noe å si for at Hellas har en meget stor politistyrke, flest soldater per innbygger i hele Nato, og at man de siste 20 årene har brukt [dobbel så stor andel av BNP på militæret som resten av eurosonen.](#) Men dette har Hellas blitt oppmuntret til å gjøre av de samme kreftene som nå krever enorme sosiale kutt. Lave skatter har vært en stående anbefaling fra økonomene. [Over halvparten av våpnene Hellas har kjøpt kommer fra Tyskland og Frankrike.](#)

Finansøkonomien

Årsakene til det greske uføret er komplekse. Man må blant annet se på konstruksjonen av euroen, som konsekvent har gagnet tysk kapital på bekostning av så vel tyske reallønninger som konkurranseevnen i Sør-Europa. Man må fremfor alt skjønne at problemene er mye større enn Hellas. I bunn og grunn handler det om urimelige forhold innenfor finansøkonomien. Bankene sitter med aktiva som de har tjent godt på å pumpe opp; og på «risikopremier» som kompensasjon for å tilby nye lån. Nå krever de – med EU-eliten som håndlangere – at de europeiske folkene skal tvinges å kompensere for tapene i tiår framover.

Så å si alle vet godt at «redningspakken» til Hellas ikke vil løse noen økonomiske problemer i Hellas. Tvert imot har følgene allerede vært katastrofale. Arbeidsløsheten har eksplodert til over 20 prosent. BNP er gått ned. Hjemløshet, barnefattigdom, kutt i helse- og utdanningssektoren, masseutvandring; alt dette vil plage grekerne i tiår framover. Landet kommer ikke på beina, men blir trykket ned i skoene. Hellas blir rammet fordi EU-byråkratene ønsker å «vinne tid». For hva? For å prøve å sikre mest mulig av posisjonene til mektige finansinstitusjoner. Det er selvfølgelig helt uanstendig at det hardt prøvde greske folket skal betale den prisen.

Vi skal være takknemlige for at den jevne greker ikke aksepterer å bli lurt og presset, men tar opp kampen. De fortjener vår støtte, ikke arroganse og ignoranse.

ARTIKLER FRA MANIFEST ORIENTERING

HELLAS SOM AVSKREKKENDE EKSEMPEL (21.FEB 2010)

Andre EU-ledere setter nå sterkt press på regjeringen i Hellas for å kutte i offentlig sektor og sjokksenke budsjettunderskuddet sitt. Det er nå på nesten 13 prosent av BNP, og regjeringen ønsker å få det ned til 3 prosent i 2012. Det som virker viktig for EU, er å statuere eksempel. Samtidig som alle land har brukt enorme penger på å berge (egne) private banker og finansinstitusjoner, er entusiasmen for en «bailout» av Hellas merkbart lav. Det er grunntanken bak hele ØMU-systemet som står på spill.

«Europa har ikke råd til å redde Hellas», [skriver Otmar Issing](#), en av den europeiske sentralbankens tidligere direktører. Han mener – for så vidt kanskje uten å være særlig overbevisende – at ØMU fører med seg «enorme fordeler». Da må Hellas også ordne opp selv, er poenget. Å redde gresk økonomi ville gi dårlige signaler og skape «moralisk hasard». Fra sitt perspektiv ser Issing «en stor mulighet» for Hellas og andre land til å «fullt ut tilpasse seg et regime med stabile penger og solide statsfinanser». Hva det vil koste folk flest i Hellas blir ikke kommentert.

NYLIBERALISMEN I EU (21.FEB 2010)

Men hverken Issing eller Krugman diskuterer de politiske og sosiale problemene som er bygget inn i EUs økonomiske politikk og som nå blir presset over på Hellas. Det gjør derimot jussprofessoren Costas Douzinas i artikkelen [«Greeks must fight the neoliberal EU»](#) som vi anbefaler.

Douzinas benekter ikke at politisk korrupsjon har bidratt til gjeldsetting i offentlig sektor i Hellas. Også den store svarte økonomien, som fører til tapte skatteinntekter, spiller en viktig rolle. Men, problemet er at medisinen er mye verre enn sykdommen, og at den – som vanlig – kommer til å ramme lavinntektsgrupper, fattigbønder og arbeidsledige, mener Douzinas. Hellas markerer «den nye fasen av nyliberal korreksjon» for å møte den økonomiske og finansielle krisen.

FORVERRER EUROEN DEN GRESKE KRISEN? (3.MAI 2010)

Hellas får nå nødlån på 110 milliarder euro fra EU og det internasjonale pengefondet (IMF). Lånet er knyttet til forpliktelser om å kraftig stramme inn på statsbudsjettet. Det betyr blant annet at offentlig ansatte får frosset lønnsnivå til 2014, at de ikke skal få sommer-, påske- og julebonuser og at det blir kutt i ordningene for alderspensjon og førtidspensjon. Ytelsene vil bli lavere og knyttes til endringer i forventet levealder.

I artikkelen [«EMU förvärrar krisen»](#) som er skrevet noen dager før redningspakken ble ferdig, analyserer den svenske økonomihistorikeren Tony Johansson problemene Hellas og Sør-europeiske land har for å komme seg ut av krisen. Johansson mener konstruksjonen av Euro-samarbeidet får dramatisk negative konsekvenser og fører til en usosial fordeling av kostnadene av krisen.

Eurosystemet fører til «den tilsynelatende paradoksale situasjonen, at samtidig som verdens økonomiske makthavere er enige om at den globale krisen skal møtes med ekspansiv politikk,

så ordineres de hardest rammede ØMU-landene og land i unionens venterom (først og fremst de baltiske land), den motsatte medisin, altså deflasjonspolitik,» skriver Johansson. Han mener denne irrasjonelle politikken øker risikoen for en utvidet global krise.

HELLAS: HVEM SKAL BETALE? (10.MAI 2010)

Leder i samarbeidsorganisasjonen for europeisk fagbevegelse (ETUC), John Monks, deltok forrige uke på en gresk streikemanifestasjon i Athen, [hvor han advarte](#) mot å møte grekerne med «tabloid rasisme» istedenfor respekt og sympati. Den europeiske fagbevegelsen for ansatte i utdanningssektoren, [sier i en uttalelse](#) blant annet at lånekravene som blir stilt til Hellas må granskes slik at de «ikke blir misbrukt til å drive gjennom en deregulerings-, liberaliserings- og privatiseringsmodell».

I det siste har mye blitt sagt og skrevet om at grekerne må betale for at de har levd det gode liv, gått av tidlig med altfor sjenerøse pensjoner og hatt en altfor stor offentlig sektor. Denne framstillingen gir et ufullstendig bilde av gresk økonomi. Dette er et bilde som mangler mange viktige aspekter. For eksempel har produktivitetsveksten i Hellas vært blant de bedre i Europa de siste årene – i perioden 2000-2008 dobbelt så rask som i Tyskland. Det er heller ikke riktig at Hellas har en svært stor statlig eller offentlig sektor. Statsutgiftene i forhold til BNP – som IMF og EU nå krever meget store kutt av – er lavere i Hellas enn i de fleste andre vesteuropeiske land.

Derimot tar den greske staten inn altfor lite skatt – [det er anslått](#) at Hellas har den aller største svarte sektoren i OECD. I rapporteringen om de greske protestene mot planene om enorme kutt i lønninger og pensjoner, blir det også sjelden nevnt at høyre regjeringens statistikkjuks overfor EU – gjennomført med støtte fra storbanken Goldman Sachs – først og fremst har tjent den greske overklassen, som blant annet får statlige subsidier til sine private selskaper.

FARLIGE KUTT (10.MAI 2010)

Hellas har nå Europas største statlige underskudd. Men det er mange stater som har store underskudd, blant annet fordi man har tatt opp lån får å dekke tap i og gi garantier til finanssektoren. Men, som Dag Seierstad skrev i en leseverdige [kronikk i Klassekampen](#) sist lørdag: «Nå kommer takken. Nå slår privatsektorens finansmarkeder til med særlig tyngde mot de regjeringene som tok på seg de største utgiftene for å redde banker, bedrifter og boligeiere gjennom finanskrisa».

Tiltakene som finansmarkedene tvinger på regjeringene i Europa kan samtidig få sterkt negative effekter for realøkonomien – ikke minst langvarig arbeidsløshet.

HELLAS OG BANKENE (18.MAI 2010)

For den som ønsker å få en dypere forståelse av bakgrunnen til krisen i Hellas, og hva «redningspakka» som EU og det internasjonale pengefondet IMF nå har designet for Hellas, anbefaler vi artikkelen «[The People v. the Bankers](#)» av Michael Hudson. Hellas blir ikke hjulpet av denne pakken, skriver Hudson. Tvert imot vil den, som blant annet i tilfellet Latvia, føre til dypere økonomisk og sosial krise. Pakken redder heller gevinster og bonuser i private europeiske banker.

ANTI-SOSIALE TILTAK (14.JUNI 2010)

Den progressive økonomigruppen «EuroMemorandum Group» kom i slutten av 2009 med rapporten «[Europe in Crisis: A Critique of the EU's Failure to Respond and Proposals for a Democratic Alternative](#)». Rapporten er blant annet svært kritisk til den mislykkede Lisboa-strategien, som de konstaterer besto av en rekke «anti-sosiale» tiltak: «tax cuts supported the creation of a huge low wage sector in Europe, a further flexibilisation of labour markets weakened protection against dismissals, 'activate' labour market policies cut the amounts and durations of social benefits and tightened eligibility criteria ('make work pay'), overall wage growth was moderated, the 'actual retirement age' was curtailed by 5 years and 'reforms' were implemented to cut costs for health systems and pensions.»

Avsnittet om Lisboa-strategien er på s.31-32, men hele rapporten er interessant for den som ønsker å få en dypere realøkonomisk bakgrunnsforståelse av krisen.

Rapporten noterer, at hvis de europeiske elitene hadde ønsket eksempler for hvordan man kunne nå de uttalte målene om høyere sysselsetting og bedre velferd, så kunne de ha sett på noen av sine medlemsland som klarte dette godt: de skandinaviske landene og Nederland. Men Lisboa-strategien gikk i stikk motsatt retning. Det var disse landene som ble presset til å introdusere ytterligere dereguleringer og liberaliseringer med dokumentert dårlig resultat.

HELLAS PÅ SALG (14.JUNI 2010)

I sporene etter krisen [vinges nå Hellas til å selge ut offentlig eiendom](#), også innenfor viktige strategiske områder. Det er alt fra store deler av posten til det statlige naturgassmonopolet som nå blir forberedt for privatisering. [Klassekampen skriver i dag mer om planene](#). «Finanskapitalen, den som har plyndret og fortsatt vil plyndre Hellas, vil skaffe seg kontrollen over infrastrukturen - flyplasser, veier, havner - og naturressursene for så mange år som mulig, og deretter forsvinne med profitten. Dette blir samkjørt av troikaen EU, ECB og IMF,» sier en fagforeningsaktivist i artikkelen.

ITALIENSKE ØKONOMER OM KRISEN (21.JUNI 2010)

[I et oppsiktsvekkende krast og tydelig opprop](#) advarer en rekke italienske økonomer mot effektene av kuttpolitikken som nå blir foreslått i store deler av Europa. De peker på at forslagene kommer fra økonomer hvis forståelse av økonomi har vist seg å være fullstendig feil. Men det er ikke bare misforståelser som er grunnen til denne vendingen, presiserer de. Det «strengt» økonomiske regimets popularitet er et uttrykk for bestemte sosiale interesser. Noen ser krisen som en mulighet å påskynde nedmontering av det sosiale sikkerhetsnettet, fragmentering av arbeidsforhold og sentralisering av europeisk kapital. Dette vil kunne få dramatiske negative følger, med blant annet økonomisk ødeleggelse av hele regioner og skape en deflasjonsspiral som i 1930-årene.

Oppropsforfatterne mener Europa må inn på en annen økonomisk utviklingsvei. Forslagene inkluderer hardere regulering av finansiell spekulasjon, innføring av restriksjoner mot pensjonsfondenes deltakelse på finansmarkedet, heving av minimumslønninger, forbedring av systemene for progressiv beskatning slik at inntektsforskjeller kan bli mindre, sterkere beskyttelse for ansettelse og faglig organisering og en utviklingsplan med fokus på offentlig produksjon av kollektive goder. Økonomene understreker at situasjonen er alvorlig, og at beslutninger må tas fort, før det er for sent.

HVORFOR DEFLASJONSPOLITIKK? (28.JUNI 2010)

Etter å ha gitt enorme garantier til aktørene på finansmarkedene, har mange regjeringer i Vesten nå gått hardt inn for kutt og innstramminger i offentlige budsjetter. Dette fikk vi også bekreftet på det såkalte G20-møtet i Toronto, hvor lederne for verdens største økonomier møtes. Men hva vil resultat bli, og hvorfor kommer forslagene nå? Rune Skarstein, økonom ved NTNU og forfatter av blant annet boken «[Økonomi på en annen måte](#)», analyserer dette, med særlig fokus på tilfellet Spania, [i en kronikk publisert i Klassekampen](#).

Han minner om at spanske forretningsbanker så sent som i 2008 fikk toppkarakterer av EU og IMF, og at det var overskudd i de offentlige finansene 2005-2007. «Ifølgje den offisielle retorikken blir deflasjonspolitikken sett i verk for å 'skape ny vekst'. Men det reelle motivet er å verne om kapitalinteressene og eurosysteemet, svekke velferdsstaten og redusere arbeidarklassen sin levestandard. Prosjektet er å gjennomføre ei gigantisk omfordeling frå arbeid til kapital og frå offentleg til privat sektor gjennom ein gjeldsdriven deflasjon som Europa ikkje har sett maken til sidan 1930-åra,» skriver Skarstein.

DET ØKONOMIFAGLIGE «POLITBYRÅ» OG FINANSKRISEN (6.SEP 2010)

Mange sentrale økonomer har rettmessig måttet tåle sterk kritikk og har mistet mye autoritet i forbindelse med den pågående finanskrisen. Samtidig har alternative retninger innen økonomifaget, inkludert flere økonomer som klart og tydelig advarte om hva de mente verdensøkonomien hadde i vente, ikke blitt viet mye oppmerksomhet.

Den økonomiske idéhistorikeren Philip Mirowski [har skrevet en artikkel](#) som peker på noen mulige forklaringer på hvordan det kunne gå så galt som det gikk. Mirowski hevder at den uheldige utviklingen innen økonomifaget i nyere tid startet på 60-tallet med at historiske og filosofiske perspektiver systematisk og bevisst ble utelatt fra de største økonomiske fagjournalene. Økonomer fra den påfølgende generasjonen som ønsket å gjøre akademisk karriere måtte forholde seg til dette, og valgte i større grad enn før en matematisk og abstrakt framstillingsform.

Over tid førte dette til at: «...by the 1990s there was no longer any call for offering courses in philosophy and history of doctrine any longer, since there were no economists with sufficient training (not to mention interest) left in order to staff the courses.»

Utviklingen har ført til at økonomi-profesjonen har fått preg av å være «a kind of Politburo of economic thinking», som økonomen James K. Galbraith uttrykte det i 2000. I sin glimrende nye artikkel «[Who Are These Economists, Anyway?](#)» viser Galbraith til arbeidet til flere økonomer som fortjener å bli hevet fram i lyset. Selv om det hender at media refererer til at det finnes økonomer som forutså finanskrisen, så navngis de sjelden: «They are not named. Their work is not cited. Their story remains untold. Despite having been right on the greatest economic question of a generation - they are unpersons in the tale.»

FRANSKE ØKONOMER KNUSER MYTER OM KRISEN (4.OKT 2010)

I det nyeste nummeret av [«Real-World Economics Review»](#), et tidsskrift som representerer et mangfold av alternativ tenkning innen økonomifaget, tar en gruppe franske økonomer et oppgjør med såkalte etablerte sannheter. I artikkelen [«Manifesto of the appalled economists»](#)

plukker de fra hverandre 10 myter om forløpet til den europeiske krisen, og presenterer totalt 22 forslag til mottiltak.

Forfatterne er ikke nådige overfor tankegangen og argumentene som har ligget bak den europeiske økonomiske politikken, og som har bidratt til at Europa nå er på bristepunktet: «Europe has been built for three decades on a technocratic basis which has excluded populations from economic policy debates. The neoliberal doctrine, which rests on the now indefensible assumption of the efficiency of financial markets, should be abandoned.»

Politikkens underkastelse overfor finansmarkedene er et av hovedtemaene. Myten om at finansielle markeder er «effektive» (sørger for at kapital blir dirigert dit den kaster best av seg) og iboende stabile har vist seg å være teoretiske tankeslott, og har liten basis i hvordan disse markedene fungerer i praksis. Det er en manglende forståelse for finansmarkedenes iboende tendens til å skape irrasjonelle prissvingninger og bobler som er problemet, ikke «the dishonesty and irresponsibility of some financial actors», slik det fortsatt blir forsøkt forklart fra offisielt hold.

EU-kommisjonens fokus på at det er skattebetalerne som skal betale prisen for å redde bankene (som nå tjener på å låne pengene de har fått gjennom krisepakken tilbake til de samme nasjonale myndighetene) får artikkelforfatterne til å stille spørsmålsteget ved hvor EU-samarbeidet er på vei: «The crisis provides financial elites and European technocrats an opportunity to implement a “shock strategy”, by taking advantage of the crisis to push further for a radical neo-liberal agenda.»

EUROPA STREIKER MOT BUDSJETTKUTT - OG EU SVARER (4.OKT 2010)

Motstanden mot kuttpolitikken i Europa ga seg utslag i store demonstrasjoner og streiker onsdag i forrige uke. I Brussel samlet representanter for flere store fagforeninger seg utenfor EU-kommisjonens bygning og forlangte en endring i den økonomiske politikken. I Spania var det samme dag generalstreik med om lag 10 millioner streikende.

Økonomen Michael Hudson skriver om protestene i sin nye artikkel [«Who Wins?»](#) og mener de er en reaksjon mot at Europa nå holder på å begå økonomisk selvmord. Han beskriver viktigheten av den pågående interessekampen mellom arbeid og kapital slik: «At issue are proposals to drastically change the laws and structures of how European society will function for the next generation. If the anti-labor forces succeed, they will break up Europe, destroy the internal market, and render that continent a backwater. This is how serious the financial coup d’etat has become.»

Samme dag som protestene kom EU med sitt tilsvarende i form av nye regler som innfører økonomiske straffetiltak overfor land som ikke følger påtrykket om å redusere budsjettunderskuddet sitt. Kutt i lønninger og redusert stillingsvern, og ikke økte skatter på for eksempel eiendom og formue, har vært den gjennomgående løsningen. Med denne politikken er Europa på god vei til å oppnå den skjevfordelingen av inntekt og formue som man ser i USA: «This is the ideology that has replaced social democracy.»

JOSEPH STIGLITZ OM EN KRIMINELL FINANSVERDEN (8.NOV 2010)

Joseph Stiglitz, tidligere sjeføkonom i Verdensbanken og Nobelprisvinner i 2001, diskuterer bakgrunnen til finanskrisen og dens konsekvenser for realøkonomien i et intervju som kan ses og leses [her](#).

«In the years prior to the breaking of the bubble, the financial industry was engaged in predatory lending practices, deceptive practices. They were optimizing not on producing mortgages that were good for the American families but in maximizing fees,» sier Stiglitz.

Han mener reguleringen av det finansielle systemet var dårlig, og at bankene brukte sine «politiske muskler» for å beholde systemet sånn – «noen få banker har stått mot 300 millioner amerikanere». Stiglitz krever hardere reguleringer, men også at finansielle aktører som bevisst har bedratt folk må gå i fengsel: «These are not just white-collar crimes or little accidents. There were victims. That's the point. There were victims all over the world.»

«FINANSIALISERING» AV VERDENSØKONOMIEN (15.NOV 2010)

De siste tre tiårenes utvikling i verdensøkonomien karakteriseres av det som ofte blir kalt «finansialisering» – enkelt uttrykt finansmarkedet og dens aktører økende betydning. Det som har skjedd over hele verden siden finanskrisen startet i 2007, viser at finanssektorens problemer blir overført til realøkonomien. Vi ser nå arbeidsløshet, lønnskutt og angrep på velferdsordninger.

I en sammenfattende vitenskapelig artikkel [analyserer](#) økonom Engelbert Stockhammer «finansialisering» som fenomen. Han viser at den har blitt gjort mulig gjennom en serie dereguleringer i finansmarkedet og av liberalisering av internasjonale kapitalstrømmer. I det nye finansielle landskapet har aktørene hatt krav på stadig nye «innovasjoner» for å utvide det som kan føres inn under finansmarkedets kontroll.

Stockhammer peker på at denne prosessen har hatt viktige følger for så vel firmaer som husholdninger. Aksjemarkedets signaler har blitt viktigere for beslutninger om investeringer og organisering, inkludert behovet for arbeidskraft. Samtidig har lånefinansiering fått en mye større betydning for folks privatøkonomi, særlig i USA.

Dette «finansdominerte akkumulasjonsregimet» har også hatt dyptgående fordelingseffekter. Stockhammer mener dette har skjedd på tre måter. Dels har de allerede rike fått større inntekter av å eie aksjer som gått opp i pris og kapital som forrentet seg «automatisk». Dels har de aller høyeste lønns- og bonusinntektene blitt utbetalt innen finanssektoren. Dels har maktbalansen mellom arbeid og kapital blitt skjøvet til fordel for kapitalen, grunnet blant annet endringer i hvordan selskaper styres.

LØNSSPRESS OG KRISE (15.NOV 2010)

I essayet [«The Crisis of Capitalism in Europe, West and East»](#) i tidsskriftet Monthly Review beskriver økonom Özlem Onaran den pågående krisens røtter i den nyliberale dominansen de siste tre tiårene. Hun viser hvordan den skjerpete akkumuleringen av finansielle gevinster på bekostning av lønninger til arbeidere, har lagt grunnen til en økonomisk, økologisk og politisk krise. Onaran sammenligner også krisens effekter i Vest- og Øst-Europa. Hun advarer for enda mer alvorlige sosiale følger i Øst-Europa, hvis de harde kuttene fortsetter. Særlig vanskelig vil

det være hvis man sitter fast i en valutakobling til euroen samtidig som det er store ubalanser i handel og kredittmuligheter mellom landene.

«Business as usual is not an option,» skriver Onaran. Hun skisserer en alternativ utviklingsvei som tar utgangspunkt i reelle og akutte problemer – arbeidsløshet, store inntektsforskjeller og manglende økologisk holdbarhet. Det inkluderer blant annet en ny utforming av finanssektorens regelverk, offentlig eierskap av finansielle institusjoner og kortere arbeidstid.

USOSIALE IRSKE INNSTRAMMINGER (29.NOV 2010)

Finanskrisens effekter har nå nådd det irske folket med full styrke. Irland, som lenge ble omtalt som liberalistisk mønsterland, «den keltiske tigreren», må nå «reddes» av EU og IMF. Men spørsmålet er hvem som egentlig blir berget. De lån som gis til Irland vil bli brukt til å redde de irske bankene. Hvis de hadde falt ville risikoen ha vært stor for at også tyske og franske banker hadde tapt store penger. Den irske staten vil nå få 85 milliarder euro i en [redningspakke](#). Av disse vil 35 milliarder brukes til å «rekapitalisere» bankene (10 milliarder umiddelbart og 25 milliarder i garantier). 50 milliarder kommer til å brukes til nærliggende budsjettbehov.

Men irene må betale dyrt. Renten på lånene fra EU og IMF blir 5,8 prosent. I praksis tar skattebetalerne nå over nedsiden av risikoen som bankene tok på seg. Og under de vilkår som Irlands høyreregjering «forhandlet» fram, må de betale med store kutt i offentlige tjenester, ansettelses og lønninger, ja, [til og med pensjonsfond](#).

«YOU GOTTA BE KIDDING?» (29.NOV 2010)

I et [kort blogginnlegg](#) konstaterer Nobelprisvinner Paul Krugman at renten på 5,8 prosent er på det samme høye nivået som Irland var tvunget til å betale så sent som i midten av september. Krugmans kommentar til dette, som han kaller Irlands «Non-bailout» er: «What's the Gaelic for 'You've gotta be kidding?'» [Enda mer krass er økonomikommentator Mike Whitney](#), som i forrige uken skrev om hvordan Irland risikerer å bli solgt ut til IMF/EU og disses katastrofale privatiserings- og innstrammingsideologi.

«The Irish people didn't struggle through centuries of famine and foreign occupation so they could be debt-peons in the EU's corporate Uberstate. Like Sinn Fein president Gerry Adams said, 'We don't need anyone coming in to run the place for us. We can run it ourselves.' Right. Tell the EU plutocrats to take their Utopian Bankstate and shove it,» foreslår Whitney, som mener Irland må droppe euroen som valuta og «gjøre en Argentina» ved å erklære seg betalingsudyktig.

Whitneys standpunkt virker å være rimelig populært på Irland, hvor det har vært store protester mot regjeringen og mot planene om å redde bankene gjennom usosiale kutt. Irsk LO, Irish Congress of Trade Unions, deltar i og organiserer mange av disse protestene. Svensken Stellan Hermansson, som bor på Irland og jobber i irsk LO, skriver om bakgrunnen til krisen og om situasjonen i landet nå, [i en leseverdige artikkel i avisa Aftonbladet](#).

«Inget samhälle i historien har lyckats eliminera ett underskott enbart med nedskärningar. Efter två år av den politiken har underskottet ökat och problemen försvårats. EU och IMF begär nu mer av den medicinen i den i onsdags av regeringen framlagda fyraårs-sparplanen. 15 miljarder euro ska sparas in till 2014, varav 6 miljarder euro under nästa år. Största besparingarna ska

göras genom sänkningar av arbetslöshetsersättningar och barnbidrag. Minimilönen sänks 2011 med en euro till 7,65 euro per timme (70 kronor)», skriver Hermansson.

EN KRISE FOR EUROPEISK KAPITALISME (29.NOV 2010)

For den som ønsker å fordype seg enda mer i den pågående europeiske krisen anbefaler vi økonom Ingo Schmidts essay «[European Capitalism: Varieties of Crisis](#)», i tidsskriftet *Alternate Routes*.

Schmidt plasserer krisene i de såkalte PIIGS-landene (Portugal, Irland, Italia, Hellas og Spania) i en større europeisk ramme. Han viser at det ikke er statlig «sløsing» i PIIGS-landene som er hovedårsak til problemene, men ubalanser i handelsbalansen. Tysk kapital, som har tjent godt på tilbakeholdne tyske reallønninger, spiller en viktig rolle i den situasjonen som har oppstått. Elitene i andre europeiske land har på ulike måter knyttet sine interesser opp til den politikken som den tyske kapitalens foretrekker. Det vi nå ser, mener Schmidt, er at senter/periferi-relasjoner innad i EU blir avgjørende for krisehåndteringen:

«The difference between core and periphery is not that the former are, with regards to their current accounts, surplus countries and the latter are deficit countries; the difference is that, in times of economic crisis, core countries have the power to intervene politically, either directly or through international organizations like the EU or the IMF, in the periphery. This is the reason why crisis-management in a high-deficit countries like Britain and the US is left to the respective ruling and political classes of these countries, whereas peripheral countries with similar or even lower deficits are either faced with direct EU- or IMF-intervention, for example Greece and Hungary, or are threatened with such interventions if their governments shy away from pre-emptive austerity policies like the ones adopted by Ireland during the 2008/9 crisis.»

DEN STØRSTE TRYGDESJEKKEN NOENSINNE (14.DES 2010)

I artikkelen «[The Rise of the Wall Street Ruling Class](#)» skriver sosiologiprofessor Thomas Volscho om hvordan den amerikanske statsapparatet har jobbet for å sikre profitten for kapitaleierne, på bekostning av store deler av folket. Profittraten i den ikke-finansielle sektoren begynte å falle i 1966 og fortsatte på 1970-tallet. Samtidig hadde sosiale bevegelser av forskjellige typer begynt å få større gjennomslag i det amerikanske samfunnet. Kapitalen begynte å mobilisere en politisk og ideologisk motoffensiv, skriver Volscho. Han går gjennom forskjellige grep som ble brukt for å sikre en økonomisk politikk som utviklet seg til en «tretti år lang klassekrig».

En viktig del av denne politikken har vært å gi de rikeste store skattelett, samtidig som man har brukt statsbudsjettet for å kunne tilby de samme rikingene en «investeringsmulighet» i statspapirer. Det betyr at vanlige amerikanere betaler en «bondholder's tax» til firmaer som Goldman Sachs og Morgan Chase.

«The last thirty years of the class war waged by the Wall Street Ruling Class and the Federal Reserve Bank has been about reducing wages and goods inflation while sustaining financial asset inflation to increase enrichment of the bond and stock holders,» skriver Volscho.

FINANSIELLE INTERESSER TRUMFER SELVRÅDERETT (20.DES 2010)

Den amerikanske økonomen Michael Hudson har stått fram som en av de skarpeste og krasseste kritikerne av krisehåndteringen i den vestlige verden. [I et meget leseverdige intervju](#) i den greske avisen Eleftherotypia, gir Hudson et sammenfattende bilde av det som nå skjer. «Utenlandske banker presser Hellas og sier 'Hvorfor kan dere ikke være som Latvia og ofre økonomien deres for våres beste?' Det å betale kreditorer under slike vilkår er i virkeligheten det samme som å betale tributter til en makt som har erobret deg militært,» sier Hudson.

Hudson beskriver i intervjuet også hvordan finanssektoren nå jobber for å få politikerne til å overføre penger fra arbeidere og industrier til å betale bankene, noe som vil bremse både kapitalformering og forbedring i levestandard for de fleste. «The banks misrepresented the real value of balance sheet and hence what they really were owed under actual market conditions. Now that they have taken the money and run, the 'real' economy is being told to pay the off their bad loans.»

Hudson får også spørsmål om Tysklands rolle. Man må slutte å snakke om Tyskland som en enhet, understreker Hudson. Det er de tyske bankene som presser på for å legge sine tap over på arbeidere i Hellas, Irland og andre. «You can't blame the bankers for trying. But other countries should call their bluff. Germany would be better served helping countries recover from neoliberal fairy tales and to adopt more progressive tax and financial policies. Otherwise, bankers will end up doing at home what they are trying to do to the rest of Europe.»

BACK TO BONUSES (10.JAN 2011)

Når mange europeiske land nå kutter i velferdsordningene, angivelig for å «håndtere krisa», kan det være ekstra interessant å se hvordan det går for de bankene som kraftig bidro til kriseforløpet og som statene har følt seg tvunget til å redde på forskjellige måter. Fra Storbritannia, hvor det blir gjennomført dramatiske kutt i offentlige ytelser og ansettelser, [rapporteres det](#) at bankenes utbetalinger av bonuser for 2010 vil utgjøre flere milliarder britiske pund. Dette gjelder altså også banker som har blitt reddet fra konkurs ved direkte statlig intervensjon.

Samtidig kommer rapporter om at den dypt problematiske rollen som såkalte «rating agencies» spilte i sammenheng med finanskrisens utbrudd, allerede gjentas. Det var rating-byråene som gjorde vurderinger om pris og risiko for kompliserte verdipapirer. Etterpå har det blitt klart at disse firmaene i mange tilfeller enten ikke helt skjønnte de produktene som de vurderte, eller hadde sterke interesser av å ikke være objektive i sine vurderinger (fordi de ville ha risikert å tape storkunder). [I USA omgår nå rating-byråene lovverket som kom på plass](#) for å forhindre dette fra å gjenta seg. De hevder at deres vurderinger skal ses som frie ytringer og at konstitusjonens beskyttelse av ytringsfriheten derfor ikke tillater at de skal etterforskes på grunnlag av dem. Firmaene har også vesentlig større finansielle muskler enn byrået som skal se til at lovverket blir etterfulgt, så det er mye som tyder på at lovverket i praksis blir tanmløst.

DE BANKANSATTES «RETTFERDIGE KOMPENSASJON» (24.JAN 2011)

Etter en kort periode med påtatt måtehold i utdelingen av store bonuser til bankansatte, er man nå tilbake på «rett» kurs igjen. I forrige uke vedtok bank- og finansgiganten Goldman Sachs å dele ut bonuser til sine 35.000 ansatte til tonen av flerfoldige milliarder dollar. GS-direktør David Viniar forsvarer bonusene med at de er «en rettferdig kompensasjon sett i forhold til

prestasjonene». Flere andre storbanker har nylig gjennomført lignende utbetalinger. (Les to andre artikler om bonusfesten [her](#) og [her](#))

Økonomen Richard Wolff spør seg i en artikkel i Guardian, «[Bonuses for bankers, bankruptcy for public services](#)», hva som er galt med det store bildet når bankene bevilger sine ansatte fantasisummer i bonuser mens de offentlige budsjettene må kuttes med øks. Mens hver ansatt i Goldman Sachs i snitt får utbetalt om lag 2,5 millioner kroner i lønn og bonuser (selvfølgelig mye mer enn dette til toppsjefene: «The unequal division of rewards within GS mirrors and mocks the far larger social divide it feeds»), ligger arbeidsledigheten i USA og Storbritannia på et rekordhøyt nivå.

Wolff avslutter artikkelen med å advare mot at denne «pågående sosiale tragedien» vil kunne få alvorlige følger for samfunnet: «Meanwhile, Goldman Sachs pays out \$15bn, alongside the other big banks' comparable payouts. More than yet another glaring contribution to social division, these contrasts represent stages on the path to self-destructive social implosion.»

I artikkelen «[The Myth of American Exceptionalism Implodes](#)» trekker samme Wolff opp de lange linjene som har ført den amerikanske økonomien dit den er i dag. Siden 1970-tallet har omtrent alt som heter lønnsøkning gått til de rikeste 10 prosentene i det amerikanske samfunnet. Løsningen for den jevne lønnsmottaker når lønnsøkningene uteble, ble økt arbeidstid og store låneopptak:

«Nevertheless, most US workers postponed facing up to what capitalism had come to mean for them. They sent more family members to do more hours of paid labor and they borrowed huge amounts. By exhausting themselves, stressing family life to the breaking point in many households, and taking on unsustainable levels of debt, the US working class delayed the end of American exceptionalism until the global crisis hit in 2007. Now, their buying power could no longer grow: rising unemployment kept wages flat, while no more hours of work or borrowing was possible. Reckoning time had arrived. A US capitalism built on expanding mass consumption lost its foundation.»

KRISEUTVALGET I USA HAR AVLAGT RAPPORT (31.JAN 2011)

Det amerikanske finanskriseutvalget, The Financial Crisis Inquiry Report, la i forrige uke fram sin [rapport](#). Utvalget bestod av 6 medlemmer utnevnt av Demokratene og 4 av Republikanerne, og de sistnevnte valgte alle å ta dissens på konklusjonene i rapporten. I deres øyne var det myndighetene, og ikke markedet med Wall Street i spissen som var synderen.

Rapporten konkluderer med at de store bankene drev med utstrakt gambling og tok enorm risiko, ofte uten å være klar over det selv. En annen konklusjon er at troen på det selvregulerende markedet, både blant finansaktørene selv og hos reguleringsmyndighetene, var utslagsgivende for krisens utvikling: «More than 30 years of deregulation and reliance on self-regulation by financial institutions, championed by former Federal Reserve chairman Alan Greenspan and others, and actively pushed by the powerful financial industry at every turn, had stripped away key safeguards, which could have helped avoid the catastrophe.»

Den amerikanske finanssektoren beskrives også som å ha gjennomgått et «systemisk etisk sammenbrudd». Flere mulige ulovlige forhold som har kommet fram i løpet av prosessen med

å ferdigstille rapporten har nå blitt oversendt til det [amerikanske rettsystemet](#). Les konklusjonene [her](#).

RAPPORT FRA DET NORSKE FINANSKRISEUTVALGET (31.01.2011)

Det norske Finanskriseutvalget la også fram sin [rapport](#) (sammendrag [her](#)) i forrige uke. Den foreslår blant annet å innføre høyere beskatning av finanssektoren, både i form av en stabilitetsavgift på norske finansinstitusjoner og ved å innføre en såkalt aktivitetsskatt på overskudd og lønnsutbetalinger i finanssektoren. Utvalget anbefaler videre at eiendomsbeskatningen økes for å unngå bobledannelser i boligmarkedet, men dette forslaget har allerede blitt avvist av finansminister Sigbjørn Johnsen.

Utvalgsmedlem Bent Sofus Tranøy er fornøyd med at rapporten kom fram til konkrete forslag som kan føre til beskatning av en ellers underbeskattet finanssektor, men sier i en [kommentar](#) at han synes «utvalget her vært for tamløse i analysen av årsakene til finanskrisen. Der var det vanskelig å få flertallet med på formuleringer som etter min mening dekket alvoret i situasjonen.» Les også Erik Reinerts vedleggsnotat til finanskriseutvalget [her](#).

DE KRIMINELLE ASPEKTENE VED KRISEN (31.JAN 2011)

Det verserer nær sagt utallige forklaringer på hvordan finanskrisen kunne vokse seg så stor som den gjorde. Et mulig undervurdert aspekt ved finanskrisen er det faktum at mange aktører innen finansverdenen drev med utstrakt svindel.

Dokumentarist og forfatter Danny Schechter advarte allerede i 2006, i dokumentaren «[In Debt We Trust](#)», om at det var noe fundamentalt råttent med det finansielle systemet i USA. Nå har han laget dokumentaren «[Plunder: The Crime of Our Time](#)», der han argumenterer for at USA trenger en «Jail-out, not a bail-out». Med andre ord er det etter hans syn mange av lederne for de involverte finansinstitusjonene som fortjener å bli fengslet, framfor å få penger kastet etter seg. Schechter skriver i artikkelen «[We Can't Let the Banksters Walk Away from Their Crimes](#)» om økonomenes mange alternative kriseforklaringer:

«Put ten economists in a room, and you get 20 explanations. Most of them revolve around business mistakes, poor risk models, or even psychological problems like delusion and market madness. Few will concede that fraud and potential criminal conduct were at the heart of the financial crisis.»

DAVID CAMERON - BANKENES MANN (14.FEB 2011)

En som derimot ikke ser ut til å ønske å ta tak i tvilsomme kapitaltransaksjoner, er Storbritannias statsminister David Cameron. Dette henger trolig sammen med at det nylig ble kjent at Cameron og hans konservative parti nå får [mer enn halvparten](#) av sine pengebidrag fra den mektige banksektoren i London. Denne andelen har doblet seg under Camerons lederskap de siste 6 årene.

Pengestøtten kommer i mange former. Partiet har blant annet nylig samlet inn penger i antimeritokratisk stil ved å auksjonere bort lærlingplasser i Londons finansnæring til [overklassens unge håpefulle](#).

De pengesterke får trolig god valuta for pengene, noe den gravende journalisten George Monbiot skriver om i artikkelen [«A Corporate Coup d'Etat»](#): «While Cameron insists that he occupies the centre ground of British politics, that he shares our burdens and feels our pain, he has quietly been plotting with banks and businesses to engineer the greatest transfer of wealth from the poor and middle to the ultra-rich that this country has seen in a century.»

Artikkelen beskriver en rekke nye forslag til en ny beskatningsmodell for selskaper, ikke overraskende utformet av en komité bestående nesten utelukkende av representanter for «big business». Forslagene er skreddersydd for å redusere skatteregninga for store finansinstitusjoner, og lar de føre tilbake overskudd opptjent i utlandet skattefritt, uavhengig av om disse midlene er beskattet i opprinnelseslandet eller ei. Samtidig skal de samme selskapene kunne skrive av kostnadene ved å drive i utlandet på skatten i Storbritannia, noe som vil være unikt på verdensbasis.

«Our political system protects and enriches a fantastically-wealthy elite, much of whose money is, as a result of their interesting tax and transfer arrangements, effectively stolen from poorer countries and poorer citizens of their own countries. Politically irrelevant, economically invisible, the rest of us inhabit the margins of the system. Governments ensure that we are thrown enough scraps to keep us quiet, while the ultra-rich get on with the serious business of looting the global economy and crushing attempts to hold them to account», skriver Monbiot.

Les utdrag fra boka «Treasure Islands: Tax Havens and The Men Who Stole the World» av Nicholas Shaxson, som Monbiot anbefaler, på Guardians nettsider [her](#).

IMF OG DET ØKONOMISKE PRESTESKAPET (14.FEB 2011)

Det internasjonale pengefondet, IMF, har nå gjennomført en uavhengig evaluering av egen virksomhet i forkant av finanskrisen. [Rapporten](#) konkluderer med at pengefondet ikke maktet å tolke faresignalene i verdensøkonomien, noe som blant annet forklares med institusjonens dogmatiske syn på hvordan økonomien fungerer:

«The IMF's ability to correctly identify the mounting risks was hindered by a high degree of groupthink, intellectual capture, a general mindset that a major financial crisis in large advanced economies was unlikely, and inadequate analytical approaches.»

Et av reformforslagene i rapporten er å aktivt søke råd fra alternative stemmer innen økonomifaget. [Financial Times](#) omtaler rapporten på lederplass, og peker på at skal en ny krise unngås, må man makte å bryte med det nærmest religiøse hegemoniet som (i hvert fall fram til krisen) dominerte økonomifaget: «What does this mean for policy choices to protect against a new crisis? Better economic models – and a more critical attitude even to the best models we have, including listening to voices beyond the economic priesthood – may reduce our blindness to emerging risks.»

ØKONOMER TIL SALGS? (21.MARS 2011)

Den Oscar-vinnende dokumentarfilmen «Inside Job» handler om finanskrisen, og inneholder intervjuer med mange sentrale aktører fra innsiden i finansverdenen, i tillegg til fagøkonomer og politikere.

En av de sentrale problemstillingene dokumentarfilmen tar opp, er samrøret mellom fagøkonomene i akademia, reguleringsmyndighetene og finansnæringen. En av filmens intervjuobjekter, økonomiprofessor Frederic Mishkin, ble i sin tid betalt gode penger for å skrive en rapport som renvasket Islands bobleøkonomi så sent som i 2006. Og Mishkin var langt fra alene: Mange akademikere gikk over flere år god for det teoretiske fundamentet som lå til grunn for spekulasjonen i boliglånspapirer som utløste finanskrisen, og de ble ofte rikelig belønnet.

Økonom Peter Radford [skriver](#) om filmen i nyeste utgave av [«Real-World Economics Review»](#): «The American economic policy elite, by which I mean the academics, politicians, and business leaders that comprise it, is shamefully inadequate. In my more extreme moments I would call them irretrievably corrupt. They all shift from one seat to the next. They all intermingle. They all attend the same schools. They all believe the same basic ideas. They are all out to enrich themselves. They all deny any wrongdoing or fault. They all work endlessly in the interests of the system.»

Les også artikkelen «For some professors, disclosure is academic» om manglende akademisk integritet [her](#).

ISLANDS BOBLEØKONOMI (21.MARS 2011)

I en annen artikkel i RWER skriver [Robert Wade og Silla Sigurgeirsdottir](#) om Islands spektakulære «rise and fall» som endte med sammenbrudd i 2008. Artikkelen gir en fascinerende beskrivelse av den økonomiske utviklingen iscenesatt av relativt få aktører fra den islandske eliten, en gruppe personer som talende nok har gått under navnet [«Blekksprutene»](#).

En av disse aktørene var David Oddson, statsminister i årene 1991-2004 og deretter sentralbanksjef, som gjennom sin periode ved roret jobbet for privatisering og deregulering av økonomien: «Oddson and his followers expected that they could use state power to steer the newly privatized profit opportunities to themselves, under the banner of the free market.»

Flere faresignaler meldte seg etter hvert for Island, og landet ble i 2006 omtalt som en «Geysir-økonomi» (på vei til å eksplodere) i en dansk rapport. Samtidig skjøt [imtektsulikheten](#) fart. Nevnte Frederic Mishkin, i tillegg til andre innleide eksperter, ga derimot de store islandske bankene det nødvendige akademiske alibiet de trengte til å fortsette som før: «Either they did not know how to analyse a bubble - in which they took the money under false pretenses; or they did know but ignored the signs of an advanced bubble because they accepted the money in return for the "right" conclusions.»

ISLAND SIER NEI TIL «FINANSIELT SELVMORD» (11.APR 2011)

Island har lenge blitt satt under hardt press for å la skattebetalerne stå kollektivt ansvarlige for storbanken Landsbankinn's tap i den såkalte «Icesave-saken». Kravet fra Nederland og Storbritannia er at islendingene skulle gå med på en avtale om å betale tilbake tapte bankinnskudd på 31 milliarder kroner (ca. 100.000 kroner per islending) som landenes myndigheter har dekket for sine borgere. Det har også blitt hevdet at et mulig EU-medlemskap for Island vil stå og falle med resultatet i folkeavstemningen. Lørdag stemte den islandske befolkningen mot avtalen, og saken går nå til ESA-domstolen.

Eva Joly skrev i forkant en kronikk i [Guardian](#) om hvorfor hun håpet på et islandsk "nei". Hun lurer på hvorfor det er slik en selvfølge at det offentlige skal stå ansvarlig for private bankers skjødesløse oppførsel i oppløpet til finanskrisen. Mens krisen har medført store påkjenninger for millioner av mennesker, har finansfolkene og obligasjonseierne fortsatt som før - med «kynisk og hensynsløs oppførsel» som har etterlatt seg «bombekratre i det økonomiske landskapet».

Joly skriver: «I stedet for å bruke de vanlige metodene for nedskrivning av gjeld virker det som det har blitt skapt en usynlig konsensus - det minner om Chomskys setning om den "ubeviste konspirasjonen" - at finansielle utskielser og uvørent utlån i det siste tiåret skal betales av skattebetalerne i uoverskuelig fremtid. Som et resultat av dette, står borgere i Island og i Europa, overfor ekstreme kutt i offentlige tjenester, skatteøkninger og massiv økning i arbeidsledigheten.»

Michael Hudson skriver om folkeavstemningen i artikkelen [«Will Iceland Vote "No" or commit financial suicide?»](#). Avgjørelsen markerer ifølge Hudson et brudd med en lang rekke av «finansielle selvmord» i Europa. I land etter land, fra Hellas til Storbritannia til Irland og nå senest Portugal, har myndighetene gått med på usosiale budsjettkutt for å tilfredsstille og berolige finansmarkedene.

Hudson skriver om viktigheten av det som skulle vise seg å bli et islandsk "nei": «That is the issue in Iceland's election this Saturday. It is the issue now facing European voters as a whole: Are today's economies to be run by the banks, bailing them out of unpayable high reckless loans at public expense? Or, will the financial system be reined in to serve the economy and raise wage levels instead of imposing austerity?»

«BAIL-OUT» AV DE RIKE - ET ILLUSTRATIVT EKSEMPEL (18.APR 2011)

I siste nummer av tidsskriftet Rolling Stone har Matt Taibbi skrevet en featureartikkel om hvordan de enorme «redningspakkene i USA fungerer i praksis. Det er som om man skulle ha satt seg ned og gjort en liste med ethvert menneske i verden som ikke trenger finansiell støtte fra USAs regjering, for å deretter gi nettopp disse personene nøkler til statens pengebinge, skriver Taibbi.

Et eksempel som Taibbi har sett nærmere på er finansfirmaet «Waterfall TALF Opportunity» som har fått 220 millioner dollar. To av firmaets hovedeiere er koner til høye sjefer i investeringsbanken Morgan Stanley. Ingen av dem synes å ha noen tidligere erfaring med bedrifter og investeringer. Likevel har de nå fått nær en kvart milliard dollar av USAs sentralbank i ekstremt billige lån som garanterer dem enorme, nesten helt risikofrie inntekter.

Vilkårene for lånene er altså sånn, at Christy og Susan kan beholde 100 prosent av eventuell profitt på sine finansielle «investeringer» i forskjellige verdipapirer, samtidig som skattebetalerne vil måtte betale 90 prosent av eventuelle tap. Som takk har «Waterfall TALF Opportunity» registrert seg utenfor USA for ikke å betale skatt der. Skattebetalerne tar altså risiken for nye finansielle transaksjoner, og subsidierer samtidig skatteunndragelse. Dette kan sikkert være nødvendig for Christ Mack og hennes mann John Mack, som i august 2009 sammen kjøpte seg et hus med blant annet en garasje for 12 biler - til en pris av 13,5 millioner dollar. Som Taibbi [skriver](#): «This is what welfare for the rich looks like».

DRAMATISK UTVIKLING I EU (2.MAI 2011)

EU-systemet har på mange måter blitt rystet av finanskrisen dens etterspill. De store økonomiske ubalansene mellom forskjellige land som har den samme valutaen har bidratt till å fordype krisens realøkonomiske effekter. EU har også aktivt oppmuntret en utvikling hvor finansielle institusjoner har est ut over nasjonsgrensene og da samtidig ut av fungerende nasjonale skatte- og lovsystemer. (Dette har Ali Esbati skrevet om blant annet [her](#) og [her](#)).

I en [ny kronikk](#) tar daglig leder i For Velferdsstaten Asbjørn Wahl for seg den aktuelle utviklingen i EU-systemet. «EU, som på mange måter har vært et felles prosjekt på tvers av de tradisjonelle politiske skillelinjene i EU-landene, er i ferd med å slå alvorlige sprekker», skriver Wahl. Kriser og konflikter i EU har oftest vært utløst av nasjonale interesser, men nå går konflikten tydeligere på tvers igjennom medlemslandene, mener Wahl. Sosialdemokratiske partier, og ikke minst fagbevegelsen har vært meget kritiske til forslagene fra EUs ledere – så vel de folkevalgte som de ikke-folkevalgte.

Den ellers så moderate og forsiktige generalsekretæren i Euro-LO, John Monks, har eksempelvis karakterisert Europakten (tidligere kjent som konkurranseevne-pakten) på denne måten: «Dette er ikke en pakt for konkurranseevnen. Det er en pervers pakt for lavere levestandard, større forskjeller og dårligere arbeidsforhold.»

Wahl går gjennom hva Europakten samt kommisjonenes forslag for å styrke EUs styring av den økonomiske politikken innebærer konkret. Det er blant annet diktater om å holde lønnsutviklingen på linje med produktiviteten – det vil si at arbeidstakerne skal betale for gjeldskrisen. Pakten har videre i praksis som formål å svekke de nasjonale fagorganisasjonenes mulighet å påvirke lønnsdannelsen, gjøre beskatningen mindre progressiv og øke graden av privatisering.

«Det er med andre ord en helt dramatisk utvikling som nå skjer i EU. Tiltakene vil bety ytterligere avdemokratisering, samt angrep på fagbevegelsen og den frie forhandlingsretten som vi knapt har sett maken til siden fascismen ble nedkjempet i Europa.»

ØNSKER SANERING AV ILLEGITIM GJELD (9.MAI 2011)

I mars ble det opprettet en kampanje i Hellas for å gjennomgå landets gjeldsforpliktelser og få klarhet i gjeldens legitimitet. Nå har et tilsvarende initiativ blitt startet i Irland. Felles for disse landene (i tillegg til Portugal) er at de har blitt påtvunget store «støttepakker» fra EU, som på sin side har krevd store kutt i offentlige budsjetter.

Hovedpoenget er at det økonomiske uføret i disse landene i stor grad stammer fra uvøren utlånspraksis fra blant annet tyske storbanker, og ikke nødvendigvis er en følge av den økonomiske politikken som har blitt ført. Ifølge en [artikkel i Guardian](#): «The campaigns for debt audits will also have an important educational function to perform across Europe. People in core countries, including Germany, seem not to have yet grasped that the loans provided by the EU and the IMF are not bailing out feckless Mediterraneans and Celts. In fact they are bailing out banks that engaged in profitable and irresponsible lending throughout the 2000s.»

GJELDSPROBLEMENE I HELLAS (16.MAI 2011)

Hellas skylder mye penger, og det er få som nå tror at landet er i stand til å betale tilbake alt. Trolig må mange av de store kreditorene, derunder [tyske storbanker](#), godta at deler av gjelden nedskrives.

Det eneste realistiske alternativet, mener Mark Weisbrot i to artikler i [New York Times](#) og [Guardian](#), er at Hellas seriøst vurderer å forlate Euro-samarbeidet, om ikke annet for å få et sårt tiltrengt forhandlingskort. Weisbrot peker på at det rådende løsningsforslaget overfor de gjeldsherjede euro-landene (inkludert Portugal, Spania og Irland) er at de må gjennomføre en såkalt «intern devaluering». Det er i praksis troen på å øke arbeidsledigheten så mye at landets kostnadsnivå blir «konkurransedyktig», eller det som også omtales som «ekspansive budsjettkutt» (*expansionary austerity*).

Weisbrot skriver: «But the bottom line is that Greece cannot afford to settle for any deal that does not allow it to grow and make its way out of the recession. Loans that require what economists call “pro-cyclical” policies – cutting spending and raising taxes in the face of recession – should be off the table. The attempt to shrink Greece’s way out has failed. If that’s all that the European authorities have to offer, then it is time for Greece, and perhaps others, to say goodbye to the euro».

«GJELDOKRATI» (16.MAI 2011)

Som nevnt forrige uke ble det i mars opprettet en [gjeldskommisjon i Hellas](#), som skal gjennomgå landets gjeldsforpliktelser for å avgjøre om det er legitime grunner til å kreve at deler av gjelden slettes. I forbindelse med denne prosessen, har en gruppe uavhengige filmskapere laget den anbefalte dokumentarfilmen «Debtocracy» (tilgjengelig på nett [her](#)).

Filmen tar for seg Hellas sin prekjære økonomiske situasjon, og kobler det til historien til det relativt lite kjente begrepet «illegitim gjeld». Nylig har land som Ecuador og Argentina benyttet seg av dette konseptet til å kvitte seg med det de har definert som urimelige gjeldsforpliktelser (USA har også vært en flittig bruker, både for å slette egen gjeld, og senest når de organiserte gjeldssletting for Irak). Om Hellas har tid til å gjennomføre en slik prosess med EU og IMF hengende over seg er tvilsomt. Og landets situasjon er en ganske annen enn den for eksempel Ecuador befant seg i. Det er også høyst snakk om at en mindre andel av den samlede gjelden kan defineres som illegitim.

Innvendingene til tross, mener en av de greske økonomene som uttaler seg i filmen at: «Even if the entire Greek national debt of 350bn proves legitimate, which is clearly not going to be the case, Greece can never pay back. It will have to be cancelled. If honouring the debt and making it sustainable involves dismantling health care, dismantling education, dismantling the transport system, then the debt is socially unsustainable.»

TITUSENVIS DEMONSTRERER I EUROPA (23.MAI 2011)

Med en arbeidsledighet på over 20 prosent, og en ungdomsledighet (18-25 år) på 45 prosent, er det vanskelig å se hvordan Spania ikke skal bli den neste på listen over land som vil få finansmarkedenes søkelys rettet mot seg. Problemer i Spania vil få store konsekvenser, da den spanske økonomien i praksis er dobbelt så stor som de andre kriselandene Hellas, Portugal og Irland til sammen.

Den siste uken har det vært store demonstrasjoner i flere europeiske land. I Frankrike fikk vi en forsmak på demonstrasjonene som trolig er i vente når [G8-toppmøtet](#) går av stabelen i Le Havre. I Spania har titusenvis av unge arbeidsledige samlet seg i en rekke spanske byer hele uken i forkant av gårsdagens lokalvalg. Valget ser ut til å ha påført den sittende regjeringen et stort nederlag. De spanske demonstrantene har sett seg lei på begge de største partiene. Sinnet er derfor ikke bare rettet mot politikken som har blitt ført i forbindelse med krisen, men også mot et topptungt politisk system der små partier har vanskelig for å få innflytelse.

Inspirert av den raskt voksende spanske «indignados»-bevegelsen har lignende demonstrasjoner forekommet i flere titalls europeiske byer. [Her](#) finner du en oversikt med videoklipp fra mange av disse markeringene i forrige uke.

HELLAS UNDER ADMINISTRASJON? (31.MAI 2011)

Hellas ser ut til å [i praksis kunne bli satt under administrasjon](#). Regjeringen har varslet et enormt [privatiseringsprogram](#) og det kan ende med at gjennomføringen blir overlatt til et internasjonalt organ. Den greske fagbevegelsens protester mot krisepolitikken fortsetter. Også i Portugal og Spania har store protester blitt gjennomført. I Spania refererer mange av de unge protestdeltakerne til den franske pamfletten «Indignez-vous» («Vær sint!»), skrevet av 93 år gamle krigsveteranen Stéphane Hessel, [skriver Jérôme E. Roos i denne artikkelen](#).

HVEM BETALER FOR KRISEN? (6.JUN 2011)

Den danske regjeringen tar sikte på å legge regningen for finanskrisen på de fattigste. På den ene siden gis det skattelettelse som særlig kommer de rikeste til gode, på den andre siden kuttes det i bl.a. overføringer til barnefamilier og i etterlønsordningen (AFP). I tillegg er det vedtatt nullvekst i offentlige budsjetter i den såkalte «Genoppretningspakken».

Ifølge den nye rapporten [«Hvem betaler for krisen?»](#) fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd vil politikken i sum føre til at bare den rikeste tidelen av befolkningen kommer bedre ut de neste 10 årene. Resten av befolkningen taper når man regner inn det planlagte bortfallet av offentlige ytelser.

Rapporten analyserer også fordelingen innad i den rikeste tidelen av befolkningen, og finner at den rikeste prosenten er ventet å oppnå en gevinst på nesten 40.000 kroner i året i 2020, mens den fattigste tidelen vil tape 2000 kroner årlig.

EU OG VELFERDSSTATEN - PÅ KOLLISJONSKURS (29.AUG 2011)

Den nye utgaven av Nei til EUs tidsskrift Vett har fått tittelen [«På kollisjonskurs – Hvordan EU påvirker det norske arbeidslivet og velferdsstaten»](#). Nummeret inneholder artikler av blant annet Asbjørn Wahl, Dag Seierstad, Jan Davidsen, Helene Bank og Arne Byrkjeflot.

I innledningen skriver redaktørene Boye Ullmann og Hilde Lofthesnes Nylén: «Forfatterne som har bidratt til denne boken har ulike oppfatninger om både EU og EØS, men alle er de enige om at Norge gjennom EØS-avtalen mister viktig demokratisk kontroll over lønns- og arbeidsvilkår, velferdsstaten og naturressursene våre. [...] Vi mener arbeidstakere er best tjent med å stå utenfor EU, og i stedet jobbe for økt internasjonal solidaritet – med hele verden. I tillegg til å handle lokalt må fagbevegelsen tenke globalt.»

I kapittelet om velferdsstaten skriver Asbjørn Wahl om den såkalte «Europakten» som ble vedtatt på EU-toppmøtet i slutten av mars. Den åpner for at EU får en langt sterkere rolle i utformingen av den økonomiske politikken i medlemslandene.

Wahl skriver: «Det er liten tvil om at høyrekreftene og finanskapitalen, og ikke så rent få sosialdemokrater, har utnyttet finans- og gjeldskrisa til ytterligere angrep på offentlig sektor, på fagbevegelsen og de sosiale utgiftene i EU. Det har vi fått klare eksempler på fra Hellas, Irland, Portugal og andre av de kriserammede landene. De nye lovforslagene fra EU forsterker denne utviklingen. [...] Hva som ikke står i pakten, sier også ganske mye om den politiske innretningen. Det er ikke med noen forpliktelser om å bekjempe de økende sosiale og økonomiske forskjellene i EU, eller den økende fattigdommen. Det sies ikke noe om å stanse den sterke veksten i antallet "arbeidende fattige" i Europa, eller det store antall midlertidige eller utrygge arbeidsplasser. Det er kapitalens Europa som tar nok et stort steg framover.»

HØYRESIDEKONSENSUSENS KONSEKVENSER (26.SEP 2011)

Den spanske professoren Vicente Navarro skriver i artikkelen [«Crisis and Class Struggle in the Eurozone»](#) om konsekvensene av flere tiårs underfinansiering av offentlig sektor i de kriserammede Euro-landene: «In the four countries, there has been an alliance between the upper income brackets (the super-rich, rich, and upper middle class, whose taxes have been reduced in the past 15 years) and the banks, on the one hand, and the state, on the other. A fruit of this alliance was the reduction in taxes that created the structural public deficit, masked by the economic growth within the bubble.

The decline of revenues to the states (the consequence of tax cuts) forced the states to borrow from the banks, where the rich deposited the money saved due to reduced taxes. The indebtedness of the states and the need to borrow were clearly related to the reduction of taxes. When the economy came to a stop as the bubble burst, the structural public deficit became apparent.»

Navarro mener dermed at det er en direkte sammenheng mellom den manglende skattleggingen av de rike, og massearbeidsløsheten i sitt hjemland Spania. Han demonstrerer «klassemakten» til Spanias overklasse ved å vise til et par enkle regnestykker som sammenligner situasjonen i landet med den i Sverige; mens en industriarbeider i Spania betaler 74 prosent av det en svensk industriarbeider betaler i skatt, betaler den rikeste 1% i Spania bare 20 prosent av det den rikeste prosenten i Sverige betaler.

Med en «svensk skattepolitikk» kunne spanske myndigheter årlig hatt 200 milliarder euro mer i statskassen, ifølge Navarro, nok til å for eksempel opprette 5 millioner stillinger i landets kraftig underbemannede velferdssektor, og samtidig få sysselsatt mange av landets arbeidsløse.

Et annet regnestykke gjøres for amerikanske forhold av Jack Rasmus i artikkelen [«Four Trillion-Dollar Tax Cuts = Four Trillion-Dollar Budget Cuts»](#). Han viser hvordan de store skatteuttene som har blitt gjennomført de siste 10 årene hovedsakelig har kommet landets 10 prosent rikeste til gode, mens det er resten av befolkningen som må bære byrden av Obamas foreslåtte utgiftskutt.

Rasmus spør: «If the consensus budget cut target is \$4 trillion, why not just reverse the \$4 trillion tax cuts? Or address the four major causes of deficit spending: wars, health care cost inflation, bank bailouts and poorly targeted stimulus spending? Or why not tax the \$4 trillion cash hoard big corporations, multinational companies and banks are sitting on and refusing to spend to create jobs after we bailed them out?»

James Crotty gir i artikkelen [«The Great Austerity War: What Caused the US Deficit and Who Should Pay to Fix It?»](#) et mulig forklaring på hvorfor Rasmus' spørsmål nok vil forbli ubesvart. Han mener at «a right-wing coalition has been trying to destroy social democracy in America ever since its emergence in the 1930s and is closer to success at the moment than ever before.»

Crotty skriver om den rørende enigheten blant både Republikanere og Demokrater om at landets store underskudd skal dekkes inn gjennom kutt i velferdstjenester istedenfor å angripe de bakenforliggende årsakene til hvorfor landet går med underskudd: «slow growth under the post-Reagan right-wing economic model, the radical deregulation of financial markets that contributed to the recent financial crisis, endless regressive tax cuts and excessive defense spending on wars of choice.»

Kriseresponsen i Washington er paradoksal, mener Crotty, og det politiske presset for å demontere restene av den amerikanske velferdsstaten vil bare øke: «The right-wing coalition is on the verge of succeeding in its eighty-year quest to defeat the New Deal, not in spite of, but because it produced three decades of economic failure and exploding deficits. The worse the economy performs and the more the deficits grow, the greater the likelihood the coalition will achieve its ultimate goal.»

Det alvorlige ved kuttpolitikken understrekes av Jayati Ghosh i artikkelen [«Spooked into austerity, we dig our own economic grave»](#). Hun skriver: «Governments have been spooked and even paralysed by the very financial markets that they have just saved. They seem impervious to public protests from left and right – not only are workers, students and other citizens out on the streets, but even some of the very rich have asked for higher taxation on their wealth and income. This will have massive repercussions, not just in social and political tensions, but also in possibly prolonged economic depression.»

Europa demonstrerer: Se «Working Class Europeans Hit the Streets» [her](#).

USA demonstrerer: Se Amy Goodmans tekst «99 Percenters Occupy Wall Street» [her](#).

HELLAS - EUROPAS OFFERLAM (3.OKT 2011)

Greske myndigheter vedtok søndag ytterligere skatteøkninger, og varslet oppsigelser av 30.000 offentlige ansatte. Samtidig kom det fram at landet ikke kommer til å klare å redusere budsjettunderskuddet like raskt som planlagt.

«The “European debt crisis” is misnamed; it is not so much a debt crisis as a crisis of policy failure. There are always alternatives to a decade without growth, trillions of dollars of lost output, and millions of unemployed that the European authorities are offering to the people of Spain, Portugal, Ireland, Greece and now Italy. All that is lacking is the political will and competence to change course», skriver Mark Weisbrot I artikkelen [«Eurozone has a crisis of Policy Failure, Not Debt»](#).

Weisbrot skriver om den elendige krisehåndteringen fra den såkalte «Troikaen» (IMF, EU-kommisjonen og den europeiske sentralbanken) og hvordan USA, i egenskap av sin store innflytelse i IMF, har gjort for lite for å bidra til en løsning.

Årsaken til at økt gjeldsopptak og ytterligere budsjettkutt er feil vei å gå, er at det virker mot sin hensikt: «The reason that Greece cannot meet its budget targets is that the policies imposed by the Troika have succeeded in shrinking the Greek economy and therefore its tax base. The IMF has repeatedly had to adjust downward its forecast for the Greek economy; it is now projecting a decline in GDP of five percent this year, as compared with a forecast of -3 percent just six months ago. When the first “bailout” package for Greece was negotiated in May of 2010, the country’s debt was about 115 percent of GDP; it is now projected to hit 189 percent of GDP next year. Clearly the Troika’s policies have had the opposite effect of their stated intention.»

I artikkelen [«Europe divided»](#) viser James Meadway til at Hellas neste år ligger an til å måtte bruke hele 15 prosent av BNP bare til å betale på gjelda, noe han mener at gjør en gresk konkurs uunngåelig. Han viser også til statistikk som viser at offentlige utgifter i Hellas i mange år før krisen lå lavere enn gjennomsnittet i EU, at greske arbeidere jobber mest per år i eurosonen og pensjonerer seg senere enn i for eksempel Tyskland. Det er altså verken overforbruk eller latskap som er hovedårsaken til landets økonomiske problemer.

Problemet ligger heller i langvarige ubalanser mellom landene med felles valuta. Forskjellene mellom landenes produktivitetsnivå måtte nærmest med nødvendighet føre til handelsoverskudd i noen land, og økende handelsunderskudd og gjeldsoppbygging i andre. Finansieringen av underskuddslandene ble sørget for av særlig franske og tyske banker, som nå risikerer å måtte ta store tap på utlånene sine.

Meadway skriver: «This is not about saving Greece, and it never has been. Eighteen months of vicious austerity measures have trashed the Greek economy, now contracting by 7 per cent annually, and threaten the fabric of Greek society. It’s about saving the sorry backsides of European financiers. Austerity in Greece means the debt payments keep flowing to its creditors. The bailouts merely assist that process.»

Se innslaget «Greece is Eurozone’s sacrificial lamb» på Russia Today [her](#).

Økonomen Yanis Varoufakis holdt nylig et foredrag i Dublin om den pågående krisen.

Foredraget «Understanding the euro crisis» kan både lyttes til og leses gjennom [her](#).

Les også intervju med Varoufakis [her](#).

Les innlegget «EU som inkassobyrå» på Manifest Analyse sine hjemmesider [her](#).

DEN TIKKENDE EURO-BOMBEN (11.OKT 2011)

Tyske Der Spiegel har lenge skrevet om euroens kommende endelikt som fellesvaluta i Europa. I forrige uke hadde magasinet en artikkelserie i tre deler på nett kalt [«The Ticking Euro Bomb»](#), der euroens korte, men turbulente historie blir gjennomgått.

Euroen var aldri noen god ide, skriver Der Spiegel, ikke minst fordi valutaen aldri hadde et sunt økonomisk fundament, men var et resultat av «romantiske politiske visjoner». Sikkerhetsmekanismene som ble vedtatt ved innføringen, maksgrønse for årlige

budsjettunderskudd og samlet statsgjeld for medlemslandene, var i utgangspunktet en viktig mekanisme for å unngå store ubalanser, men: «The only problem, as soon became apparent, was that the Europeans had a tendency to betray their own ideals».

Historien om den europeiske fellesvalutaen er derfor «the story of a good idea that turned into a tragedy of epic proportions. [...] when the euro zone became a reality, elephants like Germany and France came together with mice like Portugal, Ireland and Luxembourg. Stable, prosperous countries of the north shared their common currency with shaky, underdeveloped countries of the south, mature industrialized nations joined forces with what were hardly more than developing countries.»

Artikkelen avslutter med å konstatere at ingen løsning på eurokrisen vil komme uten enorme kostnader, men at en slik løsning trolig må innebære en kontrollert nedskrivning av gjelda til land som Hellas, Irland og Portugal, og at flere land må trekke seg ut av fellesvalutaen. EUs stadig voksende krisefond, EFSF, er meningsløst, så lenge det bare vil bety større lån til land der økonomiene krymper på grunn av de drastiske budsjettkuttene.

«The proposals to solve the euro crisis are manifold – reducing debt with or without withdrawal from the euro zone, a European finance minister or even a European economic government – but they have become little more than an expression of the cluelessness of economists and politicians. There is no precedent for this crisis, nor is there a recipe that could be applied to resolve it. Europe's politicians have maneuvered themselves and their people into an unparalleled situation. It scares some of them more than it scares their voters, because politicians already know what voters don't even suspect yet.»

Les artikkelserien «The Ticking Euro Bomb.» [Del 1](#), [del 2](#), [del 3](#).

Les Jeff Madricks artikkel «What's Missing from Germany's Euro Plan? Compassion.» [her](#).

PROTESTER VERDEN RUNDT (18.OKT 2011)

«It's as if thousands and thousands of people have ["unliked" Wall Street](#) (not that they "liked" Wall Street much to begin with)».

I løpet av helgen har flere hundretusener tatt til gatene i mer enn 1000 små og store protester i over 80 land. I mange storbyer har demonstrantene slått opp telt, og følger dermed i fotsporene til «okkupantene» på Wall Street. Det som begynte som en «arabic spring», har via den europeiske «indignados»-bevegelsen nå blitt til en [«american fall»](#).

Kravene til bevegelsen er sprikende, men hovedskytset rettes mot finanseliten og de store bankene, med krav om [økt beskatning av finanssektoren](#), strengere reguleringer, og å gjeninnføre begrensninger for [pengebidrag i valgkamper](#). Kravene om strengere reguleringer av finanssektoren får nå gjenhør hos sentrale EU-politikere (se for eksempel [her](#))

Det er mange som har grunn til å ønske forandringer. David Graeber skriver i artikkelen [«Occupy Wall Street rediscovers the radical imagination»](#) om hvordan mange nå føler seg lurte: «Everything we'd been told for the last decade turned out to be a lie. Markets did not run themselves; creators of financial instruments were not infallible geniuses; and debts did not really need to be repaid – in fact, money itself was revealed to be a political instrument, trillions of dollars of which could be whisked in or out of existence overnight if governments or central

banks required it. [...] It's becoming increasingly obvious that the real priority of those running the world for the last few decades has not been creating a viable form of capitalism, but rather, convincing us all that the current form of capitalism is the only conceivable economic system, so its flaws are irrelevant. As a result, we're all sitting around dumbfounded as the whole apparatus falls apart.»

Steven Fraser setter Wall Street protestene inn i en historisk sammenheng i artikkelen [«The All-American Occupation. A Century of Our Streets vs. Wall Street»](#). Han forteller om hvordan protestene på Wall Street er et tilbakevendende fenomen: «From decades before the Gilded Age of the late nineteenth century through the Great Depression, again and again Wall Street found itself in the crosshairs of an outraged citizenry mobilized thanks to political parties, labor unions, or leagues of unemployed. [...] Never before, however, has “the Vatican of capitalism” captured quite so perfectly the specific nature of the oligarchy that’s run the country for a generation and has now run it into the ground.»

Fraser avslutter: «In the past, Wall Street has functioned as an icon of revulsion, inciting anger, stoking up energies, and summoning visions of a new world that might save the New World. It is poised to play that role again. Remember this: in 1932, three years into the Great Depression, most Americans were more demoralized than mobilized. A few years later, all that had changed as “Our Street, Not Wall Street” came alive. The political class had to scurry to keep up. Occupy Wall Street may indeed prove the opening act in an unfolding drama of renewed resistance and rebellion against “the system”.»

Også EU sliter så mye at selv [Jens Stoltenberg](#) i tiden framover vil bruke tiden sin på «mer fruktbare ting enn å arbeide for at Norge skal ha noe med euroen å gjøre». Europa ser nå ut til å måtte forberede seg på en mer eller mindre kontrollert gresk konkurs, og mange banker forbereder seg nå på å [ta store tap](#).

James Blake skriver i artikkelen [«The EU debt bomb – coming soon to an economy near you»](#) om presset som ligger på Frankrike og Tyskland om å finne en løsning: «Merkel and Sarkozy need to come up with something which makes sense to the markets, and keeps enough people of Europe onside to make it worthwhile. They have a week to do it and the rest of the world has their eyes upon them. And that world has fingers already half pointed at the Eurozone when it comes to allocating blame for the recession that much of it is already easing into.»

Blake mener at EU snart vil måtte innse at de har håndtert Hellas-situasjonen feil hele veien. Hellas trengte aldri primært mer penger, men å få redusert gjelden til en håndterlig størrelse, for slik å kunne gjennomføre en kontrollert omstrukturering av økonomien: «After 18 months the leaders of Europe will finally learn sometime this week that if you impose enough austerity a national economy will contract, if the economy contracts then its scope for repaying any debt will diminish, right at the same time the debt to GDP ratio heads off into deep orbit. Currently Greece is looking at circa 170% next year, and every fresh bout of austerity makes it less likely that they will go anywhere near managing it. Greece has solvency issues, not liquidity issues.»

Følg Guardian-journalist Jon Henleys artikkelserie «Europe on the breadline» [her](#).

Les også artikkelen «America’s growing anti-intellectualism» [her](#).

Les mer om protestene i [Guardian](#), [New York Times](#) og [Spiegel](#).

INNSER EU KUTTPOLITIKKENS BEGRENSNINGER? (25.OKT 2011)

Det begynner å haste for EUs ledere å finne en løsning på det tilsynelatende uløselige økonomiske uføret euro-landene befinner seg i. Innen onsdag vil trolig Merkel, Sarkozy og co komme fram til at minst halvparten av den greske gjelda må nedskrives som tap for bankene.

Man må samtidig få på plass en såkalt rekapitalisering av de mest utsatte finansinstitusjonene for å unngå konkurser som kan få dramatiske ringvirkninger (se for eksempel Bill Marsh sin innfløkte oversikt i New York Times de gjeldsforpliktelsene: [«It's all connected: A Spectator's Guide to the Euro Crisis»](#)).

Selv om papirtapene på den nedskrevne gjelda i utgangspunktet skulle være håndterbare, har ingen den fulle oversikten over det enorme markedet for kredittapsforsikringer («credit default swaps»). Selv om amerikanske banker i liten grad eier europeiske statsobligasjoner, er også de tungt inne på forsikringssiden.

Forrige uke ble det gjennomført en [48-timers streik](#) i kombinasjon med de største demonstrasjonene siden militærjuntaens fall, der så mye som en halv million mennesker tok til gatene. Landet blir nå beskrevet som å stå på kanten av en «sosial eksplosjon» (se [her](#) og [her](#)).

Costas Douzinas skriver i [Guardian](#) om den folkelige motstanden, og hvordan Papandreou neppe kan regne med gjenvalg: «Greece is split in two. On one side are politicians, bankers, tax evaders and media barons supporting the most class-driven, violent, social and cultural restructuring western Europe has seen. The "other" Greece includes the overwhelming majority of the population. [...] The last vestiges of governmental legitimacy are gone and the government will follow soon. The democratic deficit from which political systems suffer everywhere is irreversible in Greece. The responsibility of the "other" Greece is to devise a constitution of social justice and democracy for the 21st century. This is what Greece can offer to the world.»

EUs toppledere fikk på fredag utdelt et [dystert dokument](#) som analyserer den økonomiske situasjonen til Hellas. I det «strengt konfidensielle» dokumentet, som selvfølgelig har lekket ut, vedgås det at EUs påtvungne budsjettkutt ikke har hatt den lovede effekten på den greske økonomiens evne til å nedbetale gjeld.

Framskrivningene viser at den greske statsgjelda vil toppe seg i 2013, men Hellas vil i 2030 fortsatt skylde 130 % av BNP, det samme som de gjorde i 2009, før krisen eskalerte.

Dette mener dokumentet peker i retning av «the need for further debt relief to ensure sustainability» og at «making Greek sustainable requires an appropriate combination of new official support on generous terms and additional debt relief from private creditors».

Kevin Pilkington mener at selv de relativt beskjedne vekstanslagene er overoptimistiske, og at Hellas har noen vanskelige tiår foran seg. [Han skriver:](#) «These projections are actually overly optimistic. They assume that structural reforms will actually promote growth while, in reality, they will probably exacerbate deflationary pressures. But even if we take these figures at face value the message is clear: Greece is going to be in the toilet for the next twenty years if the current policies are adhered to.»

Fantes det, eller finnes det fortsatt, alternativer til den destruktive politikken som føres overfor Hellas? [Yves Smith](#) har lest en ny rapport skrevet av Mark Weisbrot m.fl., kalt «[The Argentine Success Story and its Implications](#)», og spør: «Ever notice nothing is ever said in the mainstream media about Argentina's economy, save that it had a big default?»

I likhet med situasjonen i dagens Hellas, krympet den argentinske økonomien i årene 1998-2002 med rundt 20 prosent, på tross av store lån fra IMF. Dette var mye på grunn av at landet hadde bundet valutaen sin til verdien av amerikanske dollar, og man slet med en for sterk valuta og et stort importoverskudd. Rapporten ser på konsekvensene av at Argentina i 2001 valgte å misligholde sin statsgjeld, for deretter å legge opp til en devaluering av pesoen. Totalt ble gjelden nedskrevet med om lag to tredjedeler.

Det som fulgte var et tiår med rask økonomisk vekst, stikk i strid med de påståtte konsekvensene dersom Hellas på egen hånd skulle ha valgt en lignende løsning. Siden 2007 har landets BNP ligget høyere enn det den såkalte trendveksten skulle tilsi. Samtidig har landet, til prisen av et visst innslag av inflasjon, fått høyere sysselsetting, lavere inntektsulikhet og bedre sosiale indikatorer.

Weisbrot m.fl. skriver: «Greece, which has been pursuing policies similar to those adopted by Argentina during its 1998-2002 recession, is expected to need more than 9 years to reach its pre-crisis level of GDP. Unemployment, which is currently at 16 percent, could take even longer to reach normal levels. Trend GDP is nowhere in sight.

[...] Argentina's experience calls into question the popular myth, as noted above, that recessions caused by financial crises must involve a slow and painful recovery. Argentina's financial crisis and collapse were as severe as that of almost any country in recent decades; and yet it took only one quarter after the default to embark on a rapid and sustained recovery. This is not only because of the devaluation and improved macroeconomic policies, but because the default freed the country from having to be continually hamstrung by a crippling debt burden and by pro-cyclical policies imposed by creditors. It is these types of policies, along with the ultra-conservatism of central banks like the present ECB, that mostly account for the historical experience of delayed recoveries after financial crises. The Argentine government has shown that this bleak scenario is just one possible outcome, and that a rapid recovery in output, employment, poverty reduction, and reduced inequality is another very feasible path that can be chosen.»

Yves Smith avslutter: «No wonder the IMF and the banksters don't want Argentina to get good press. The Eurozone countries they are wringing dry might get ideas.»

Les Mark Weisbrots artikkel «Christina Kirchner and Argentina's good fortune» [her](#).

Les også Heather Stewarts artikkel «Loans didn't help Greece recover – but it was austerity that turned a crisis into a disaster» [her](#).

Ali Esbati har [tidligere skrevet](#) om alle løgnene og halvsannhetene som verserer om Hellas og «de late grekerne» i media. Se også Lynn Parramores artikkel «The Greeks Are Being Unfairly Maligned by Global Financiers: The Truth Is Very Different» [her](#).

DEN DEMOKRATISKE KAPITALISMENS KRISE (31.OKT 2011)

Ali Esbati skriver i [Klassekampen](#) om en artikkel av den tyske sosiologen Wolfgang Streeck, kalt [«Den demokratiske kapitalismens krise»](#), i tidsskriftet New Left Review.

Streeck skriver om maktforskyvningen mellom arbeid og kapital som har foregått de siste tiårene i USA og Vest-Europa, og hvordan dette endrede maktforholdet setter rammene for hvordan kriseregningen skal fordeles.

Det viser seg at myndighetene i EU-landene nå er villig til å gå strekke seg langt for å dytte tapene over fra kreditorene i finansmarkedet og over på nedskjæringer i lønn, pensjon og offentlige tilbud. «Slik berøves framtidige generasjoner fruktene av sitt arbeid for å garantere dagens bankierer så mye som mulig av deres posisjoner.»

Esbati avslutter: «Svaret som tilbys på kapitalismens strukturelle krise, blir å minimere den demokratiske ressursfordelingen til fordel for økt markedsrett. Hva innebærer dette for det demokratiske systemets legitimitet? I de landene der krisen har tatt form av massearbeidsløshet og mer fattigdom, er svaret frustrerte gateprotester og oppløsning av tilliten til etablerte partier. Men det er naivt og sneversynt å ikke se også Norge som en del av dette store dramaet. “Den demokratiske kapitalismens krise” er et globalisert faktum. De kreftene som vil oppløse folkestyrets landevinninger i markedsrett, har sine aktive representanter også her. Det stadig mer intense ønsket om å begrense pensjons- og velferdsordninger, og å åpne utdannings- og omsorgstjenester for private profittinteresser, vitner om det.»

I den hardtslående artikkelen [«European Periphery Crises, International Financial Markets, and Democracy: Moving Towards a Globalized Neofeudalism?»](#) skriver Jorge Garcia-Arias m.fl om prosessen de forgjeldede landene i Europas periferi nå gjennomgår. Politikken føres på finansmarkedenes premisser, mener forfatterne, og fører til at demokratisk valgte ledere må dra med lua i handa på «patetiske pilgrimsferder» til Europas finansielle sentra. Dette indikerer at de europeiske landene er på god vei til å bli «pseudo-demokratier».

Garcia-Arias m.fl. skriver: «Indeed, the submission, especially in Europe, of national governments, international organisations, and European institutions to the plans and interests of the international financial markets and world economic elites could ultimately configure a new “old social order” on a global level: a globalized neofeudalism in which elites have access to increasing levels of income and wellbeing, while the mass of ex-citizens are condemned to fuel the economic process and to consume, but are incapable of influencing political and economic decision-making processes as they are led by governments that respond not to their Parliaments and citizens but to the aforementioned international financial markets and global elites. [...] it is imperative to control and regulate international financial markets and leave behind old mainstream economists advices (both at the origins of the current crises). A fair and efficient evolution of the economy and the future wellbeing of the European (and hence, world) population dramatically depends on it.»

Det er for tidlig å si om «avtalen» som ble inngått i forrige uke om den greske gjelden representerer noe annet enn å skyve problemene foran seg. På papiret ble man enig om å kutte den greske gjelda i to, men det krever en frivillig nedskrivning fra kreditorenes side. Dersom noen skulle nekte, vil situasjonen bli å betrakte som et de facto mislighold, og det vil i sin tur

trolig utløse et vell av de mye omtalte kredittapsforsikringene (CDS) som har blitt tatt ut på den greske gjelda.

Beslutningen om å pumpe enda mer luft inn i EUs stabiliseringsfond, EFSF, [bidrar neppe](#) til å roe frykten for at obligasjonseierne vil måtte ta «frivillige» tap også på resten av PIIGS-gjelda.

Det kan her være verdt å minne om at FN i juni [gikk ut mot](#) de dyptgående kuttene som pålegges Hellas, og mente at det grenset til brudd på menneskerettighetene. I erklæringen sa organisasjonen at EUs og IMF's strukturelle reformer «may result in serious violations of the basic human rights of the people.» Videre at myndighetene må «strike a careful balance between austerity and the realization of human rights.»

FN påpekte at gjeld bare kan betjenes ved hjelp av løpende inntekter, og at de iverksatte tiltakene overfor landet virker mot sin hensikt: «A shrinking economy cannot generate any revenue and contributes to a reduced capacity to repay the debt. More time should have been allowed for the restructuring measures already in place to work. The problem of insolvency needs to be addressed as part of the rescue plan».

Les også Panayota Gounaris artikkel «Papandreou Co-Opted "Revolution" - Now, the Greek People Must Reclaim It» [her](#).

TELEFONNUMMERLØNNINGER (31.OKT 2011)

«Slowly but surely, since the great bailouts of 2008, the realisation has dawned that the telephone-number salaries that pop up in the news are salaries paid by the rest of us», skriver avisa Guardian i [søndagens leder](#).

Den britiske økonomien sliter tungt. Mens fattigdommen og hjemløsheten øker, og reallønningene er på vei nedover for store deler av befolkningen, viser nye tall at toppsjefene i Storbritannias 100 største selskaper har hatt en lønnsvekst på 50 prosent det siste året. «It's obscene and it shows that the City has learnt nothing during the financial troubles of the last four years», sier fagforeningsleder Len McCluskey til [BBC](#).

«Remuneration practice in the UK over recent years sometimes appears to have been conducted in the (discredited) belief that directors are rare super-humans that need to be cherished and pampered, while the rest of us are mere human resources [...] The bonus-driven rises in directors' pay and the falls in employee's real pay are not just an unfortunate coincidence. Directors can find themselves tempted to suppress wages in order to maximise the short-term profits on which their bonuses too often depend», skriver Duncan Exley i artikkelen [«High pay damages our economy»](#).

Og han får støtte fra den nye rapporten [«Painful separation»](#), laget av britiske Resolution Foundation. Der dokumenteres det hvordan en økende andel av mange lands verdiskapning de siste tiårene har blitt kanalisert mot toppen av inntektsfordelingen, på bekostning av den jevne arbeider.

Rapporten ser på hvordan dette henger sammen med det voksende misforholdet mellom utviklingen til produktivitet og lønninger. Blant de 10 landene som undersøkes er det mulig å

skille ut tre distinkte undergrupper. Misforholdet mellom lønn og produktivitet i USA, Australia og Canada blir beskrevet som et «kronisk sammenbrudd». I disse landene har også inntektsulikheten økt sterkest.

I den neste gruppen, bestående av Storbritannia, Frankrike og Tyskland er sammenbruddet av nyere dato, men er like fullt «akutt». Den siste gruppen, bestående av Japan, Danmark, Sverige og Finland, har også opplevd at medianinntekten har blitt hengende etter den generelle økonomiske veksten, om enn i mindre grad.

Det er flere årsaker til dette sammenbruddet. I rapporten pekes det på strukturelle tendenser, som at globalisering og internasjonal handel har belønnet relativt høyt kvalifisert arbeidskraft, men også på endrede maktforhold mellom arbeid og kapital.

Økende lønnsforskjeller kan også virke selvforsterkende, oppsummerer rapporten: «Consideration of the various drivers at play in these three clusters of countries points to this report's key finding, namely that wage inequality has been the main driver of differing median wage performance across a range of advanced economies. Countries in which the link between economic growth and median pay has remained strongest (that is, the mild breakdown countries) have tended to record both the lowest levels of pay dispersion and the lowest rises over the period.»

Stewart Lansley skriver i artikkelen [«How the Rich Have Fire-Walled Their Fortunes»](#) om høyresidens utdaterte forsvar for økende ulikhet. Han siterer «Thatcherismens far», Sir Keith Joseph, som i 1976 skrev: «Making the rich poorer does not make the poor richer, but it does make the state stronger ... The pursuit of income equality will turn this country into a totalitarian slum».

Slike tanker målbæres også av den norske høyresiden, men som Lansley skriver: «Yet the evidence is clear. The drive to greater inequality of the last 30 years has not delivered on its promises - more successful, more productive, faster-growing and job-creating economies. [...] The main outcome of the post-1980 experiment - one based on a return to blind-eye regulation of the City, fewer controls over business and a weakening of collective bargaining - has been an economy that is both more unequal and more fragile and prone to crisis. [...]

Rising executive pay and soaring personal fortunes are important issues of social justice. Levels of personal wealth at the top have risen to levels that are indefensible in terms of economic contribution. But they also have important implications for the way economies function. Until we find ways of breaking up these great concentrations of wealth and power, fragility will remain, and the global economy will struggle to recover.»

Mens det bobler over på toppen, hva så med resten av befolkningen? Anna Barford i The Equality Trust ser på utviklingen lenger ned på inntektsstigen i [«The lives of the other four fifths»](#).

Hun finner at det er store forskjeller mellom levekårene til de på toppen og de på bunnen. Barford oppsummerer funnene slik: «Another important observation is that the social gradient of negative outcomes accumulating as you go down the income scale exists for a diverse range of variables. This short report has shown how, for mental health, physical health, possessions,

security, and education, increments in income correspond with incrementally better outcomes. The causes of this are only partly to do with capacity to pay for certain goods and services, but more importantly related to the stigma and stress associated with not being able to afford those things considered to be normal within UK society, and the stress of low social status itself. One self-evident solution to this unjust pattern would be a more equitable distribution of wealth amongst the population. This would be likely not only to prevent poorer groups suffering disproportionately, but would likely reduce the overall prevalence of these problems in all income quintiles.»

Les artikkelen «High pay damages our economy» av Duncan Exley [her](#).

Les «As top pay soars, the 99% are left behind» [her](#).

EXIT PAPANDREOU (7.NOV 2011)

I forrige uke så det en liten stund ut til at det greske folket skulle få sin stemme hørt i form av en [folkeavstemning](#) om landets framtid. Bare noen dager senere snudde derimot statsminister Papandreou etter massivt press fra EU, og hevdet det hele var et forsøk på å skape «tverrpolitisk enighet» om iverksettelsen av atter nye sparetiltak.

Resultatet av det hele ble ingen folkeavstemning, nyvalg i februar, og at Papandreou trekker seg fra statsministerposten. Papandreous feilslåtte taktikkeri viste seg altså å ikke være drevet av et ønske om å la det greske folk få medbestemmelsesrett over hvorvidt landet skal fortsette den [katastrofale kuttpolitikken](#) landet har blitt pålagt å gjennomføre.

De umiddelbare reaksjonene fra de høye herrer i EU på det kortlivete potensialet for folkelig innflytelse er likevel høyst interessante, noe Jérôme Roos skriver om i artikkelen [«Why Europe's democrats are terrified of democracy»](#).

Roos peker på at hvis Papandreou var så opptatt av direkte demokrati, hvorfor holdt han ikke avstemningen før han iverksatte to år med brutale og kontraproduktive kutt? Han beskriver det hele som flaut for alle involverte: «The whole affair was extremely embarrassing for everyone. Embarrassing for Venizelos, who had to call his friends in Berlin, Paris, Brussels and Frankfurt to apologize for the sudden democratic intuitions of his boss; embarrassing for Papandreou, who was summoned to a humiliating public dress-down at the G20 in Cannes and forced to back-peddle on his plans; embarrassing for Berlusconi, who saw Italy being sucked into the heart of the storm by the resultant market panic; and embarrassing for Merkel and Sarkozy, whose anti-democratic tendencies were plainly revealed for all to see.»

Nicolas Sarkozy oppsummerte ved å si at «giving people a voice is always legitimate, but the solidarity of all eurozone countries is not possible unless each one agrees to measures deemed necessary». Carl Bildt tvitret i god «Thatcherisk» ånd: «I truly fail to understand what Greece intends to have a referendum about. Are there any real options?»

Så hvorfor er det så viktig for EU-ledelsen å slå beina under ethvert tilløp til løsningsalternativer? Roos mener at Papandreou ønske om folkeavstemning er å bestille en rett som ikke står på menyen: «Ultimately, the reason why Europe's democrats are so terrified of democracy is that they realize perfectly well that, if the people had their way, the entire system of financial extortion would collapse. While the success stories of countries like Iceland,

Ecuador and Argentina — all of whom defaulted on their debts — indicate that this might actually be a good thing, the vested interests of the powerful financial oligarchs have successfully blocked the option from even being discussed. [...] After all, you wouldn't want national democracy to get in the way of European capitalism, now would you?»

Les artikkelen «The Denials That Trapped Greece» i New York Times [her](#).

Les også Marshall Auerback og Rob Parenteaus artikkel «The Myth of Greek Profligacy & the Faith Based Economics of the 'Troika'» [her](#).

EUROPAS TAPTE GENERASJON (7.NOV 2011)

NRK hadde i helga et innslag om [«Europas tapte generasjon»](#). Tony Moore, en av de mange arbeidsledige britene som har marsjert 50 mil til London for å kreve tiltak fra myndighetene, uttalte der: «Jeg regner med at jeg antakelig resten av livet må klare meg på jobber med minimumslønn - på seks måneders engasjementer».

Hvis han er så heldig å få seg jobb i det hele tatt. Ledighetstallene for ungdom i Europa er smått uvirkelige; nær halvparten av alle 16-24-åringer i Spania og Hellas står uten arbeid. I ytterligere 13 land, derunder Danmark og Sverige, ligger ungdomsledigheten på over 20 prosent.

Bakgrunnen for de høye ledighetstallene er blant annet de enorme innsparingene som har blitt gjennomført i mange europeiske land de siste par årene, både i form av innføring av høye egenandeler innen høyere utdanning og ved å redusere omfanget av ulike arbeidsmarkedstiltak.

Bent Sofus Tranøy sier til NRK: «Europas ledere må slutte å tenke på dette utelukkende som en finanskriser og en gjeldskriser, og heller sette ledigheten i sentrum. Det er minnene fra inflasjonen på 1970-tallet som preger valgene som nå gjøres, mens det man burde frykte mer enn noe annet er en gjentakelse av krisen på 30-tallet. [...] Videre må stater kutte ut sparepolitikken. Offentlig og privat sektor kan ikke nedbetale gjeld samtidig. Da går alt i stå, også den økonomiske veksten. Dette er et vanskelig terreng å manøvrere i, men i dag er det hensynet til finanssektoren som står i sentrum og man har ikke funnet den rette balansen. For befolkningen gir det en følelse av at den politiske og økonomiske eliten velger å kjempe den gale krigen.»

Henry Giroux ser den prekære situasjonen for verdens unge som et uttrykk for et angrep på «den sosiale staten» i artikkelen [«Neoliberal Politics as Failed Sociality: Youth and the Crisis of Higher Education»](#).

Han skriver «The war on the social state is in high gear and is most evident in a range of policies designed to punish unions, abrogate the bargaining rights of workers, cut social protections, and disinvest in higher education as a site of critical learning while reorganizing it according to the interests and values of a market-driven culture.

[...] What we see in the struggle for educational reforms in Europe and the Middle East is a larger struggle for the economic, political, and social conditions that give meaning and substance to what it means to make democracy possible. When we see 15 year-olds battle the established oppressive orders in the streets of Paris, Cairo, London, and Athens for a more just

society, they offer a glimpse of the true potential of youth as a constructive force for trouble making.

[...] These youth movements tell us that the social visions embedded in casino capitalism and deeply authoritarian regimes have lost both their utopian thrust and their ability to persuade and intimidate through threats, coercion, and state violence. Rejecting the terrors of the present and the modernist dreams of progress at any cost, young people have become, at least for the moment, harbingers of democracy fashioned through the desires, dreams, and hopes of a world based on the principles of equality, justice, and freedom. In doing so, they are pointing to a world order in which the future will certainly not mimic the present. Most importantly, they are gesturing towards a mode of collective politics in which solidarity is matched by a recovery of a notion of the social in which a market-driven society is not synonymous with democracy and private rights are not more important than the social good.»

Les også Hervé Kempfs artikkel om «Studentopprøret i Chile» i Le Monde Diplomatique [her](#) og se innslag på Al Jazeera [her](#).

Les også artikkelen «Universities Burn – a View From Europe» [her](#).

TEKNOKRATENES INNTOG (29.NOV 2011)

Mens Europa nærmer seg det britiske EU-kritikere syrlig omtaler som «[Eurogeddon](#)», har de såkalte teknokratene inntatt regjeringskontorene i Italia og Hellas for å tvinge gjennom dypt upopulære budsjettkutt.

Ali Esbati skriver i [Dagsavisen](#): «Det er ikke de langvarige folkelige protestene i Hellas' gater som har tvunget fram denne regjeringen – de ville ikke ha noen av partiene som er med i den. Den er i stedet i praksis nedsatt av EU og IMF, med bare ett mandag – å gjennomføre den seneste ”redningspakken” som henges rundt grekernes nakke.»

Klassekampen betegnet passende nok innsettelsen av økonomene Mario Monti og Lucas Papademos i henholdsvis Italia og Hellas som «[Goldman Sachs-kuppet](#)», på grunn av de to økonomenes nære forbindelser med den amerikanske storbanken (som for øvrig går under navnet «[Vampyrblekkspruten](#)» på folkemunne).

Artikkelen siterer tidligere sjeføkonom i IMF, Simon Johnson, som sier at «Vi har et Europa der den politiske eliten og bankene har et felles verdenssyn». Dette felles synet kommer klart til uttrykk gjennom maktovertakelsene, som vitner om at de høye herrer i EU, IMF og ECB («Troikaen») ikke lenger bryr seg nevneverdig med å tilsløre sin manglende demokratiske legitimitet, ei eller hvem den førte politikken er ment å gagne.

«Vi vet alle hva som må gjøres, men vi vet ikke hvordan vi skal bli gjenvalgt etter at vi har gjennomført det», sa den sentrale EU-politikeren Jean-Claude Juncker nylig, mens presidenten for Det europeiske råd, Herman van Rumpuy [har hevdet at](#) «Italia trenger reformer, ikke valg».

Fraser Nelson i Spectator omtaler teknokratene som EUs nye «[hit squad](#)», og at dette symboliserer at eurokrisen nå definitivt har beveget seg inn i en ny fase: «This illiberal, deeply undemocratic phase in the EU's development fits a historical trend. In their definitive history of financial crises, This Time Is Different – Eight Centuries of Financial Folly, Carmen Reinhart

and Ken Rogoff show that almost all modern downturns go through a cycle: financial crisis, followed by sovereign debt crisis, followed by 'financial repression'. The last phase is always unpopular, and usually means severe cuts or finding ways to raid people's savings – enacted by an undemocratic hit squad. This is what Sarkozy and Merkel and their allies in the bailout industry have now become.»

Den nye regjeringen i Hellas inkluderer ikke bare personer med tette bånd til finansnæringen, men også en rekke tvilsomme elementer med fascistiske og regelrette nazistiske sympatier, noe Mark Ames skriver om i artikkelen [«Austerity & Fascism in Greece - The Real 1% Doctrine»](#) og Yanis Varoufakis skriver om i artikkelen [«The Serpent's Egg hatchlings in Greece's postmodern Great Depression»](#).

Men hvor er opposisjonen fra den europeiske venstresiden? Esbati skriver: «Det mangler altså nesten helt parlamentarisk opposisjon mot nettopp den økonomiske politikken som nå har ført land etter land i Europa ned i fattigdomsvekst og massearbeidsledighet. Det er en tomhet der lite annet enn forakt for hele det politiske systemet kan gro. I det landskapet kommer det til å bli stadig vanskeligere å forsvare solidariske ordninger som tidligere har blitt kjempet fram. I det landskapet trives også sydebukktenkning og høyrepopulisme».

Les Fabian Lindners artikkel «European Austerity - Is this 1931 All Over Again?» [her](#).
 Les Serge Halimins artikkel «Europas beskjedne venstreside» i Le Monde Diplomatique [her](#).
 Les også Heather Stewarts artikkel «These bailouts aren't democracy. What's worse, they aren't even a rescue.» [her](#).

NYTT NOTAT: «DEN LATE GREKER» (5.DES 2011)

Befolkningen i Hellas er rammet av en økonomisk og sosial krise som for kort tid siden framsto som utenkelig i Vest-Europa. [Notatet](#) ser nærmere på den utbredte forestillingen om at grekernes fundamentale problem er at de jobber for lite, pensjonerer seg for tidlig og bevilger seg en velferd de i lengden ikke har råd til.

Fakta forteller en annen historie enn myten om «den late greker». Statistikken viser at greske arbeidere arbeider lenger, har kortere ferier og opplever stort arbeidspress. Offentlige trygde- og helsekostnader ligger under gjennomsnittet i EU. Like fullt har landet blitt utsatt for en brutal sparepolitikk som har virket mot sin hensikt: Den greske statsgjelden er i dag større enn ved krisens utbrudd for 2 år siden.

Noen av konsekvensene:

- Bare fra 2009 til 2011 ble den offisielle arbeidsløsheten doblet fra 9 til 18 prosent.
- Ungdomsarbeidsledigheten er over 40 prosent.
- Lønnsnivået for offentlige ansatte er redusert med 30 prosent.
- Selvmordsratene er doblet og mange har forlatt landet.

Les mer i Klassekampen [her](#).

DE STREIKER FOR OSS ALLE (5.DES 2011)

Forrige uke var det store streiker i både Hellas og Storbritannia, noe Salvatore Babones skriver om i artikkelen [«British and Greek Workers Strike for All of Us»](#): «In both countries the

government has decided to balance its budget on the backs of the most vulnerable. In both countries government workers are in the forefront of the battle to prevent this».

Babones skriver om den økonomiske krisen i Hellas, og hvordan responsen fra myndighetene bare gjør ting verre; arbeidsløsheten har skutt i været, økonomien krymper. Sammenlignet med Hellas, burde kanskje Storbritannia stå bedre stilt. De har lavere budsjettunderskudd og kontroll over sin egen valuta. Like fullt planlegges det store kutt i antall offentlige ansatte. Lønninger fryses i mange år framover, og pensjonssystemet skal strammes inn.

Babones avslutter: «The war on workers in the wake of the global financial crisis isn't limited to one country. It is a worldwide effort to reduce government services and restrict worker rights. In today's globalized world, when workers anywhere take a stand, they stand for all of us. [...] A tide of austerity has swamped Greece and looks set to roll over Italy, Portugal, and Spain. Let's hope it breaks against the resolve of the British unions. If not, it may just sweep west across the Atlantic to drown us as well.»

Les mer om streiken i Storbritannia og se bilder [her](#), video [her](#).

LITE Å LÆRE AV LATVIA (20.DES 2011)

Latvias økonomiske kollaps i kjølvannet av finanskrisen er trolig det mest dramatiske tilbakeslaget noe land har opplevd på flere tiår. Framfor å benytte handlingsrommet en selvstendig valuta gir til å devaluere, beholdt latviske myndigheter, etter oppfordring fra IMF, sin fastkurs mot euroen.

Dype kutt i offentlige utgifter bidro til at landets BNP ble redusert med hele 24% i perioden fra slutten av 2007 til 2009. Reallønningene stupte, og arbeidsløsheten firedoblet seg, fra 5,3% i 2007 til over 20% i begynnelsen av 2010.

Mye av årsaken til at ledigheten siden har krøpet ned under 15% er at anslagsvis 120.000 personer, eller 10% av arbeidsstyrken, har forlatt landet de siste to årene. Siden 2000 har landets befolkning blitt redusert med over 20%.

Likevel har landet blitt trukket fram som en «suksesshistorie» på hvordan en såkalt intern devaluering bør gjennomføres, blant annet i den svenske «sjokkterapauten» Anders Åslund sin bok «How Latvia Came through the Financial Crisis», som Civita frontet på sin hjemmeside.

Å skryte av en slik utvikling er som å skryte av den økonomiske nedturen i USA i 1929-33, skriver Mark Weisbrot i [Guardian](#). Han mener at de som hevder at Latvia er et eksempel til etterfølgelse, implisitt sier at dersom landet hadde gjort noe annet, for eksempel hadde ført en ekspansiv finans- og pengepolitikk i møte med krisen, ville ting i dag vært enda verre.

Dette kontrafaktiske argumentet er lite troverdig, mener Weisbrot, da det ville ha innebåret en utvikling «even worse than the worst decline in the world».

Weisbrots artikkel baserer seg på funnene i rapporten [«Latvia's Internal Devaluation: A Success Story?»](#), skrevet sammen med Rebecca Ray, som setter Latvias erfaringer opp mot andre store økonomiske tilbakeslag.

Rapporten viser at Latvia har vært gjennom en mye lenger og tøffere periode med tilbakegang sammenlignet med en rekke land som i sin tid valgte å devaluere valutaen. De fleste landene som undersøkes hadde høyere BNP tre år etter sine respektive devalueringer, mens nivået i Latvia fortsatt ligger over 20% lavere enn i 2007.

Det var ikke økt nettoeksport som en følge av bedret konkurransevne som førte til at nedturen stoppet i Latvia, slik forkjemperne for intern devaluering hevder, men derimot blant annet myndighetenes valg om å ikke følge IMF's krav om ytterligere kutt i offentlige utgifter i 2010.

Det er dermed begrenset hvor mye andre land kan «lære» av Latvias dype nedtur. Når mange land i resten av Europa nå er satt på lignende hestekurer for å bedre konkurransevnen, er det en modell som trolig vil feile, og som vil medføre nedadgående spiraler og økt forgjeldning.

Weisbrot avslutter: «The internal devaluation in the eurozone is not working either, as the common currency area now appears to be in recession, according to the OECD's latest estimates. [...] Sooner or later, the European authorities will have to stop building that bridge to the 19th century, and use modern economic policy to pull the European economy out of recession. Europe cannot afford to go through what Latvia went through, and neither can the world afford it: a more severe recession in Europe could set off a financial crisis of the kind that we saw in 2008. That is the fire that the European authorities are playing with right now.»

Erik Reinert skrev nylig i Klassekampen om Latvia. Artikkelen kan leses [her](#).

Les også Michael Hudson og Jeffrey Sommers' artikkel «Latvia provides no magic solution for indebted economies» [her](#).

EUROKRISEN OG KLASSEKAMP (20.DES 2011)

Jérôme Roos skriver om den nye avtalen mellom EU-landene (minus Storbritannia) i artikkelen [«Europe's theatrical puppetry before an audience of bankers»](#).

Roos er langt fra overbevist om at de nye [økonomiske reglene](#) (som blant annet legger strenge restriksjoner på muligheten til å føre motsyklisk politikk) vil medføre større stabilitet, langt mindre at det kan bidra til å redde euroen.

Roos mener at man bør se under overflaten, bak fraser som at «Europa nå trekker i samme retning», og se hva som egentlig foregår: «What we are really witnessing is just a thinly-veiled theater play in which governments are launching an assault on their own people in hope that the audience, mostly made up of wealthy bankers, will revel at the spectacle and reward the cast with a warm applause in the form of reduced borrowing costs».

Det hele handler om å gi inntrykket av framgang i håndteringen av eurokrisen. Roos siterer Wolfgang Münchau i Financial Times, som mener at insisteringen på en narrativ «som reduserer krisen til en kollektiv svikt i budsjett disiplinen, er trolig den underliggende grunnen til at alle krisetiltak har feilet så langt.»

Roos kommer deretter fram til at Europas eliter egentlig framstår som en kult: «As Europe enters a critical week in history, perhaps the analogy of a theater play is not that apt after all.

Indeed, the behaviour of our elites is increasingly starting to resemble that of a cult of witch doctors, superstitiously carrying out complex rituals in honor of the Masters of the Universe, busily sacrificing the weaker members of the tribe at the altar of global capital, mysteriously deluded by the deities of high finance.»

Men ikke alle framstår som like bekymret for den teknokratiske utviklingen i Europa, og at finansmarkedene nå setter alle premisser for den økonomiske politikken.

Økonomiprofessor ved Norges Handelshøyskole, Rögnavalduur Hannesson, skriver i artikkelen [«Finansmarkedene som overhus»](#): «I det siste har vi fått en ny type overhus, finansmarkedenes overhus. [...] I løpet av kort tid har de felt to regjeringer i Europa, den greske og den italienske. Noen blir sikkert opprørt over at finansmarkedene overstyrer de demokratiske prosesser. Det er ikke nødvendigvis noe å beklage, heller tvert imot.»

Hannesson mener det er på sin plass at «udugelige regjeringer» har måttet gå, men minner om at de nye teknokratregjeringene er like avhengige av «det samme uopplyste folkeveldet» som de folkevalgte var.

Artikkelen ender opp i det som er til forveksling lik en panegyrisk hyllest av militærdiktaturer: «Demokratiet kan fungere aldeles utmerket i gode tider når alle piler peker oppover, alle får det bedre og bedre og ingen verre, slik at alle blir rimelig fornøyd. Verre blir det når det er nødvendig å vingeklippe særinteressegrupper og skjære ned på de privilegier folk har vant seg til [...] Den slags ting kan ende opp i autoritære regimer. Av den slags kommer det sjelden noe godt, men det finnes unntak. Militærregjeringen i Chile etter kuppet i 1973 er ett av dem.»

Men har de søreuropeiske landene seg selv å takke for at de nå er satt under administrasjon? Den tyske UNCTAD-økonomen Heiner Flassbeck holdt nylig foredraget «Class War: Low Wages and Beggar Thy Neighbor» (video [her](#)) om krisen i eurosonen, der han tok et kraftig oppgjør med sitt eget hjemlands rolle.

Flassbeck viser hvordan Tysklands økonomiske modell, som har bestått i å holde lønnsnivå og innenlandsk etterspørsel uendret de siste 10-15 årene for å fremme egen eksportsektor, nå har møtt veggen. Ved å både utkonkurrere sine handelspartnere og drive dem til konkurs, og samtidig ikke gi egne arbeidere kjøpekraftsvekst til å holde etterspørselen oppe, mener Flassbeck det er vanskelig å se hvordan den tyske strategien i sin nåværende form kan videreføres.

Det Flassbeck ser som den eneste løsningen på ubalansene i Europa, er at arbeidere i Tyskland og andre land igjen får ta del i den økonomiske veksten. Koblingen mellom produktivitetsvekst og reallønninger må gjenopprettes. Krisen løses ikke gjennom en «wageless recovery», fordi «no economy can grow successfully if the people have to rely on bubbles that sooner or later burst to consume, and if they can't expect to participate in the success of all.»

Flassbeck avslutter: «The big battle we have is not between Germany and the other Europeans, or between south and north. The big battle is still, believe it or not, the battle between labor and capital. This is still the big battle. I know that it is fashionable in the US to a priori dismiss arguments by calling them "class warfare". But I tell you, this world is class warfare.»

Flere artikler om eurokrisen:

Yanis Varoufakis: [«NEVER BAILED OUT: Europe's ants and grasshoppers revisited»](#).

Les de norske ambassadørene i Portugal, Italia, Spania og Hellas sin «Rapport om sosiale konsekvenser av den økonomiske krisen» [her](#).

Kristian Weise: [«Sustainability requires the End of Financialization»](#).

Marshall Auerback: [«Europe's non-solution: the 'bazooka' turned on itself»](#).

Jorge Buzaglo: [«The Eurozone crisis: Looking through the financial fog with Keynesian glasses»](#).

Joseph Stiglitz: [«What can save the Euro?»](#)

Adam Curtis: «The Ghost of the Colonels», video om det greske militærkuppet i 1967 [her](#).

DEMOKRATI OG GJELD (3.JAN 2012)

Professor Rögvaldur Hannessons artikkel [«Finansmarkedene som overhus»](#), som vi skrev om i Manifest Orientering før jul, har med rette vakt en del oppsikt. I artikkelen mener professoren at det at «finansmarkedene overstyrer de demokratiske prosessene [...] er ikke noe å beklage, snarere tvert imot».

Ali Esbati skriver i kronikken [«Plyndringstid»](#) i Klassekampen om artikkelen, og mener Hannesson gir uttrykk for denne «antidemokratiske impulsen på en mer åpenhjertig måte enn mange andre». Esbati viser også til den nye artikkelen [«Democracy and Debt»](#) av den amerikanske økonomen Michael Hudson, som trekker opp de lange historiske linjer der samfunn har skiftet mellom perioder med aristokrati, demokrati og oligarki.

Esbati skriver: «Hudson peker på at vi nå ser et nytt historisk skifte. En av ettervirkningene av gjeldskrisen i Europa er at den internasjonale finanskapitalen igjen begynner å vende seg mot det autoritære, vekk fra demokratiet. Man ser gjerne at budsjettmedskjæring og salg av eiendom gjennomføres for å betjene gjeld, uten at dette går gjennom demokratiske prosesser.»

Resultatet av å overlate makt til det finansielle systemet har ikke vært å komme nærmere en løsning på gjeldsproblemene i Europa, snarere tvert imot. Esbati skriver: «De kredittpapirene som finansaktørene sitter på, gir retten til – med statlig tvang om nødvendig – å kreve fruktene av noens arbeid i fremtiden. Når det blir større avstand mellom kreditten som krever renter på den ene siden og det levende arbeidet som skal betjene denne kreditten på den andre, ser vi tydeligere den krigerske karakteren hos finanskapitalen. For da skal altså staten brukes til å overføre ressurser fra det som kommer brede lag av befolkningen til del – helse, utdanning, infrastruktur – til dem som sitter på den finansielle makten.

Dette øker naturligvis ikke muligheten, for de som rammes, for å øke sin produktivitet og framtidige betalingsevne. De synker tvert imot ned i dypere avhengighet. Dette er samtidens versjon av konfiskatorisk plyndring. Det dreier seg om et grunnleggende matematisk og politisk prinsipp: Gjeld som ikke kan betales, vil ikke bli betalt», avslutter Hudson sin artikkel. Hvordan denne ikke-betalingen skal organiseres, blir utfallet av en pågående dragkamp som definerer konturene for vår nærmeste fremtid. Professor Hannessons artikkel minner oss på at innsatsen er høy.»

En annen som har merket seg Hannessons artikkel er Sven Egil Omdal i [Aftenbladet](#). Han skriver: «Hannesson er en røst som roper i ørkenen, en profet for den nye tid. Hans

begeistring for fascismen og hans forakt for folkestyret gir gjenlyd. Fascistene marsjerer allerede i Europas gater, fra Budapest til Roma. [...] De menneskene som skapte finanskrisen har skremt oss så ettertrykkelig med hvilke konsekvenser den vil få hvis vi ikke gir dem makten i tillegg til pengene, at vi uten protester føres inn i postdemokratiet.»

Omdal siterer en leder i danske Weekendavisen: «Passer man ikke alvorlig på, ender europagten med simpelthen at ødelægge EU. Det er ikke demokratisk acceptabelt at præsentere befolkningerne for så vidtrækkende beslutninger, som det her er tale om, med den blotte besked, at der ikke er noget at vælge imellem. I et demokrati er der altid noget at vælge imellem; det andet hedder autoritært styre. Og det er dét, der ser du til at blive EUs fremtid. Hvis man altså ikke passer alvorlig på.»

For hvem eller hva er det som utgjør disse «mytiske» finansmarkedene som i disse dager må tilfredsstilles for enhver pris? Les Leopold trekker gardinen til side i artikkelen [«Why Are We Forced to Worship at the Feet of 'Mythical' Financial Markets Controlled by the Elite?»](#) på nettsiden Alternet. Når politikere omtaler «markedene» som fornøyde eller misfornøyde, beroliget eller urolige, tilskrives de nærmest menneskelige kvaliteter. Leopold mener derimot at det hele ligner mer på at vi har tilskrevet finansmarkedene «gudeliknende krefter»: «We are told to appease the market gods or face eternal financial damnation».

Denne gudestatusen har markedene hatt før, skriver Leopold, men etter krakket i 1929 gikk man bort fra denne forestillingen og innførte strenge reguleringer på finanssektoren. Men i løpet av etterkrigstiden har markedene igjen fått tak på politikerne: «Our financial high priests taught our political leaders how to appease the financial market gods: cut more taxes for the rich, gut more regulations and trim social programs. Not only didn't the riches flow to all of us, but the markets again crashed in 2008 revealing as they did in 1929 to be nothing more than enormous casinos designed by and for the high priests. [...] the markets gods are actually the disembodied cover for the 1/10 of the 1 percent that collectively holds trillions of dollars in capital. These financial elites are using their market gods to bludgeon democracy. Their game is now rigged to the point where all politicians must appease them...or face excommunication.»

Heather Stewart i [Guardian](#) minner oss om at 2012 trolig vil bli et tøft år for Europa på grunn av alle velferdskuttene som «markedene» avkrever befolkningen. Den nylig inngåtte EU-avtalen om økt budsjett disiplin vil føre til at mange vil miste hjem og jobb, og innebære et tapt tiår for kontinentet, alt for å «tilfredstille» markedskreftene.

Stewart siterer Olivier Blanchard, sjeføkonom i IMF, som skriver at finansaktører faktisk har et ambivalent forhold til disse kuttene. Dette fordi de medfører redusert vekst og økende arbeidsledighet, og dermed er med på å gjøre det vanskeligere, og ikke lettere, for statene å nedbetale gjeld.

En annen IMF-økonom, Simon Johnson, skriver i artikkelen [«Austerity and the Modern Banker»](#) om hva som nå holder på å skje, og hvem som tjener på det: «We are running a large-scale, nontransparent, and dangerous government subsidy scheme for the benefit primarily of a very few, extremely wealthy people. [...] concentrated financial power is a gift that keeps on giving – but not to you.»

HVA ER DET «TROIKAEN» DRIVER MED? (7.FEB 2012)

Det synes endelig å ha demret for de fleste at det ensidige fokuset på å tvinge de kriserammede landene til å gjennomføre budsjettkutt har feilet så spektakulært at man må endre kurs. Nå sier både [IMF](#) og de korrupte, men innflytelsesrike ratingbyråene at kuttene har gått for langt.

Da ratingbyrået Standard & Poor nedgraderte statsgjelden til ni euroland i januar, deriblant Frankrike, begrunnet de det slik: «De finansielle problemene i Eurosonen er like mye en konsekvens av økende ubalanser og divergerende konkurransevne mellom eurosonens kjerne og såkalte periferi. Derfor tror vi at en reformprosess basert på budsjettinnstramminger alene risikerer å bli selvdestruktiv, ettersom den økonomiske aktiviteten synker, noe som igjen undergraver nasjonale skatteinntekter.»

Den greske økonomen Yanis Varoufakis mener i artikkelen [«The true causes behind France's downgrade»](#) at denne handlingen indikerer at eurosonen nå har nådd et «advanced stage of disintegration. Markets are already planning for the post-euro era».

Men mens den [sosiale nøden](#) i Hellas bare blir mer og mer [åpenlys](#), pågår det fortsatt intense diskusjoner om hvordan landets gjeld skal gjøres opp. Håpet er å unngå at Hellas erklærer seg konkurs på en «uryddig» måte, det vil si uten å at man først har kommet til enighet om betingelsene.

Avtalen som ble inngått mellom Hellas og den såkalte troikaen (EU, IMF og den europeiske sentralbanken) i oktober la i utgangspunktet opp til at de private kreditorene skulle godta «frivillig» en halvering av beløpet den greske staten skyldte dem. Å definere nedskrivningen som «frivillig» innebærer at obligasjonseiere som har kjøpt seg kredittapsforsikring mot et gresk mislighold, ikke vil få forsikringen utbetalt.

Siden oktober har mange av forutsetningene endret seg, og forhandlingene synes å ha gått i stå. Store hedgefond har siden den gang kjøpt opp greske statsobligasjoner på billigsalg (20-30% av pålydende verdi), trolig kjøpt seg forsikring mot mislighold (med andre ord er de ikke først og fremst interessert i noen «frivillig» avtale, men ønsker å utløse en fullverdig konkurs), og prøver nå sammen med andre banker og finansinstitusjoner å klemme ut en best mulig avkastning.

Overfor [Klassekampen](#) sier Yiorgos Vassalos at forhandlingene i Athen i stor grad er gitt på forhånd: «Bankene sitter på begge sidene av forhandlingsbordet, og det er ingen tvil om at dette kommer til å bli en veldig dårlig avtale for europeiske skattebetalere [...] Bankene vil kanskje tape litt av sin forventede profitt, men vil ikke tape noen "ekte" penger. Skattebetalernes penger vil gå til bankene. Og de vil sikre at et eventuelt mislighold av gjelden skjer i ordnede former som ikke rammer dem.»

Den europeiske sentralbanken (ECB) kunne, dersom ikke særlig Tyskland hadde motsatt seg det, tatt sterkere grep for å dempe krisa, blant annet gjennom å trykke mer penger (ved hjelp av noen tastetrykk) for å kjøpe opp statsobligasjonene til Spania og Italia til en bærekraftig rente. I stedet har ECB til alt overmål kjøpt seg opp i gresk statsgjeld den siste tiden, for deretter å motsette seg at den offentlig eide gjelda også skal nedskrives i verdi (noe som reduseres den faktiske gjeldsletten avtalen fra oktober vil innebære for Hellas).

Den greske økonomen [Costas Lapavistas](#) mener Hellas bare har en utvei: mislighold. Han mener det begynner å bli åpenbart at Hellas har lite å hente på de pågående gjeldsforhandlingene. Han skriver at Hellas «should take charge of its own predicament, abandoning the charade of voluntary haircuts. Debt would inevitably be cancelled, including official debt held by the troika, and there should be negotiations with the lenders under full public scrutiny. Only then could this dreadful saga come to a close, allowing Greek society to take the first steps on the long path to recovery.»

Så hvorfor griper ikke europeiske myndigheter inn når det virker åpenbart at gjelda til Hellas må skrives ned? Mark Weisbrot har en teori i artikkelen [«The Eurozone: Self-Inflicted Depression»](#) - og den innebærer at den europeiske sentralbanken og EUs makthavere i praksis holder på med et farefullt spill: På den ene siden ønsker de å unngå at land i eurosonen erklærer seg konkurs, med alle ringvirkningene det kan få for Europas finanssystem. På den andre siden ønsker de å ettertrykkelig sette standarden i (unntaks)tilfellet Hellas, slik at ingen andre land i eurosonen vil la seg friste til å jobbe for gjeldsslette i framtiden.

Mark Weisbrot beskriver hvordan den europeiske sentralbanksjefen, Mario Draghi, i desember indikerte at han var villig til å ta grep for å stabilisere renta som de kriserammede landene må betale, men at dette krevde at medlemslandene gjennomførte «radikale steg for å håndheve budsjett disiplinen».

Dermed ble det ifølge Weisbrot klart hva ECBs strategi var: «they weren't going to end the crisis because if they did, they wouldn't have the leverage to force Italy, Spain, and other countries to adopt "reforms" - like raising the retirement age, shrinking the size of government, privatizations and other unpleasant things that people would never vote for. [...] Some of this involves ideology and incompetence, in terms of economic reasoning. And some of it is attributable to a strong prejudice toward the interests of creditors as a class: these people want to make sure that any country that has "borrowed too much" pays a price for doing so.»

Heller ikke økonomen Joseph Stiglitz synes å forstå hva ECB driver med i artikkelen [«Capturing the ECB»](#). Han skriver at det er tre mulige forklaringer på sentralbankens handlinger, men at ingen av dem lover særlig godt for institusjonens evne til å håndtere krisa. Hvorfor evner man ikke lenger å gjennomføre en ryddig statskonkurs, slik man har gjort mange ganger før i historien?

Den første muligheten, mener Stiglitz, er at ECB vet at bankene ikke har kjøpt seg forsikring mot verdifall på de greske obligasjonene, og at de derfor utelukkende spekulerer på at det de sitter igjen med etter en gjeldsnedskrivning blir høyere enn den sterkt rabatterte prisen de selv betalte. Den andre muligheten er at de anser finansmarkedene som så kaotiske at man er redd for at en gresk konkurs vil sette i gang en ny finanskrise (Europas «Lehman-øyeblikk»). Den tredje er at ECB gjennom å insistere på at nedskrivningen skal være frivillig, ønsker å beskytte finansinstitusjonene som har lovet å betale ut store forsikringssummer dersom Hellas går konkurs.

Stiglitz avslutter: «The ECB's behavior should not be surprising: as we have seen elsewhere, institutions that are not democratically accountable tend to be captured by special interests. That was true before 2008; unfortunately for Europe - and for the global economy - the problem has not been adequately addressed since then.»

Flere artikler om krisa:

Der Spiegels oversikt over hva de ulike utfallene vil bety økonomisk for de private investorene.

Se artikkelen [«Hedge Funds Bet on Profits from Greek Debt Talks»](#)

Les Leopold: [«Vampire Hedge Funds Are Sucking Greece Dry»](#)

Marshall Auerback: [«Are the Rating Agencies Abandoning Fiscal Austerity?»](#)

Michael Hudson: [«Banks Weren't Meant to Be Like This»](#)

David Kortzen: [«Beyond the Bubble Economy»](#)

Jeff Madrick: [«Will Germany Bully Europe Over the Brink?»](#)

Viola Caon: [«Europe's lost generation: how it feels to be young and struggling in the EU»](#)

KRISE? HVILKEN KRISE? (21.FEB 2011)

James Petras, pensjonert, radikal sosiologiprofessor, advarer i artikkelen [«The 'Global Crises of Capitalism': Whose Crises, Who Profits?»](#) mot å se den pågående krisen i USA og Europa som en «global krise for kapitalismen». Petras sitt poeng er dels at det er vesentlige forskjeller mellom ulike deler av verden, dels at kapitalens representanter snarere har benyttet etterdønningene til finanskollapsen i 2008-2009 til å styrke sin stilling.

Det vi nå har fått er en fordypet krise for arbeiderklassen. «Finanskapitalen, som var den fremste utløseren av krasjet og krisen, gjenreiste seg. Kapitalistklassen som helhet ble sterkere. Og viktigst av alt; den brukte de politiske, sosiale og ideologiske forholdene som skapt gjennom 'krisen', til å ytterligere konsolidere sin dominans over og utnyttelse av resten av samfunnet», skriver Petras. «Kapitalens krise» har nå blitt «en strategisk fordel for å fremme kapitalens mest fundamentale interesser: større profitt, konsolidering av kapitalens styre, større konsentrasjon av eierskap, dypere ulikhet mellom kapitaleiere og arbeidsfolk og dannelsen av en enorm reservehær av arbeidere for å ytterligere øke profitten.»

Petras overser kanskje (som vi påpeker på en annen plass i Manifest Orientering) de dype, men ennå ikke så åpenbare, problemene i for eksempel Tyskland når han skriver om forskjellene mellom Nord- og Vest-Europa på den ene siden og Sør-Europa på den andre. Men han har en viktig poeng om at den enormt høye ungdomsledigheten i Sør-Europa gir arbeidsgiverne «et formidabelt våpen» for å presse også den eldre arbeidskraften, og at de store forskjellene i arbeidsløshetsrater gjør det vanskeligere å bygge en felles europeisk solidaritet.

En viktigere poeng er kanskje likevel at finanskapitalen fortsatt har vesentlig makt over de politiske prosessene i staten, og da særlig i USA. Mens 2008-2009 unektelig innebar en farlig krise for finanskapitalistene, har de kunnet bruke staten til en overføring av formue uten sidestykke – til den kapitaleiende klassen, først og fremst bankene på Wall Street.

Petras viser hvordan det nå er blitt helt normalt at de aller fleste statskontrollerte toppstillinger fylles av folk direkte fra finanssektoren – og motsatt. Det har ført til en skreddersydd politikk for å gjenreise finansøkonomien på bekostning av realøkonomisk utvikling og arbeidsfolks levekår og trygghet. De spekulative instrumentene som skapte finanskrasjen har ikke blitt mindre viktige eller mindre risikable.

Men, «forskjellen i dag er at disse instrumentene bakkes opp av skattebetalerne (statskassen). Finansstrukturens dominans i USA før krisen er i beste velgående. Det er 'bare' det at

arbeidsstyrken har sunket ned i større arbeidsløshet, synkende levestandard, omfattende utrygghet og dyp misnøye», skriver Petras.

Petras går til krast angrep mot det kapitalistiske systemet og dens finansialiserte fase. «Aktiviteten på Wall Street har ingen sosial nytte. De som utfører dem beriker seg selv, uten å gi noe tilbake. Kapitalismen har vist at den blomstrer gjennom degraderingen av titalls millioner arbeidere og gjennom å avvise tilbakevendende krav om reformer og regulering. [...] De rekordstore kapitalistiske profittene skapes gjennom plyndring av offentlige midler, gjennom å nekte folk pensjoner og forlange at flere jobber til døden, og gjennom å drive familier til konkurs gjennom enormt høye kostnader for privat organisert helse og utdanning», er Petras sin beskrivelse av dagens kapitalisme i USA. Budskapet er at dette systemet må endres fra bunn av.

EUROPEISK SJOKKTERAPI (21.FEB 2011)

For første gang [snakkes det](#) nå om at Hellas snart må/kan forlate eurosamarbeidet (også kalt en «[Grexit](#)»), noe som hittil nærmest har vært tabu å snakke om.

Det ser likevel ut til å gå mot en avtale mellom troikaen og Hellas, der man fortsetter å kreve nye budsjettinnstramminger i bytte mot nye lån. Den tyske økonomen Hans-Werner Sinn sier i [et intervju](#) med Spiegel at det hele er bortkastet tid, og mener at: «Grekerne blir holdt som gissel av bankene og finansinstitusjonene på Wall Street, i London og Paris som ønsker å sikre at pengene fortsetter å flomme fra myndighetenes redningspakker - ikke til Hellas, men inn på sine egne kontoer.»

Pengene Hellas trolig vil få utbetalt vil med andre ord ikke komme vanlige grekere til gode, men vil kanaliseres rett tilbake til nedbetaling av gjeld. I et intervju med [The Real News Network](#) karakteriserer den amerikanske økonomen Michael Hudson det hele som et brutalt eksperiment - hvor langt kan finanskreftene presse lønninger og arbeidsforhold før det bikker over? «It's like trying to feed a horse less and less and see whether it's really going to be more efficient until it keels over dead.»

Helena Smith skriver i [Guardian](#) at Hellas nå står på kanten av stupet. Hun skriver at innstrammingsiltakene som landet har blitt pålagt de siste årene «langt fra har tettet det sorte hullet i landets statsbudsjett, men har dyttet landet i retning av økonomisk og sosial kollaps.»

Inne i sitt femte år med resesjon (BNP sank med hele 7% i 2011), begynner Hellas å ligne på «en uthulet versjon av seg selv», skriver Smith. Stadig flere unge og arbeidsledige har blitt hjemløse og avhengige av tiggings og mat fra suppekjøkken. Spiegel-artikkelen [«Misery in Athens: 'New Poor' Grows from Greek Middle Class»](#) kan fortelle om selvmordsrater som har doblet seg siden 2010.

Hva er alternativet til denne «sjokkterapien» som åpenbart har feilet? [Bernadette Ségol fra ETUC](#) (Den europeiske faglige samorganisasjon) peker på at 16,5 millioner europeere nå er arbeidsløse, og at Europa nå sårt trenger et alternativ til Berlin/Brüssel-konsensusen. Hvis ikke, burde vi ikke la oss overraske dersom økende fattigdom og ulikhet fører til «sosial og politisk ustabilitet».

Ségol kritiserer hvordan krisen har blitt benyttet til å presse lønns- og arbeidsforhold over hele Europa for å «bedre konkurranseevnen», og mener at økte lønninger «are a driver of economic growth rather than a barrier to it» (se også ILO-rapporten «[Towards a sustainable recovery: The case for wage-led policies](#)»). Troikaen har angrepet arbeidsfolk langs en bred front, skriver Ségol, fra kutt i lønninger og pensjoner, redusert stillingsvern («mer fleksible arbeidsmarkeder»), svekking av retten til å streike og til kollektive forhandlinger. «These diktats are usually set down in secret letters drafted in mysterious backrooms. Democracy, again, is the loser.»

Det EU trenger er ifølge Ségol en ny «sosial dimensjon»; investeringer i grønn og framtidsrettet teknologi, sikring av rettighetene til kollektive forhandlinger, skattlegging av finanssektoren og intensivert kamp mot skatteunndragelser, og man må unngå «blind implementering» av økonomiske regler som er skadelig for økonomien.

Les artikkelen «Austerity in Greece: The "Shock Therapy" Killing the Patient» [her](#).

Se innslaget «'Real Despair' Sweeps Through Greece as Severe Austerity Measures Demanded by EU/IMF Cripple Nation» på Democracy Now! [her](#).

I helga demonstrerte flere hundretusener på gatene i Spania mot den nye regjeringens foreslåtte arbeidsreformer. Les mer om protestene og se video [her](#).

TYSKLAND: EN FALSK MODELL (21.FEB 2012)

Mens Hellas og de andre landene i Sør-Europa befinner seg i dype økonomiske problemer, er det ett land som tilsynelatende har gjort alt riktig: Tyskland. Landet har lav arbeidsløshet, og landets sterke konkurranseevne bidrar til store overskudd på handelsbalansen.

Men langt fra alle tyskere har nytt godt av utviklingen, og de aller færreste kan vise til reallønnsvekst de siste ti årene. En rapport fra en gruppe forskere ved SOAS-universitetet i London [uttrykker det slik](#): «Årsaken til at eurosonen har blitt splittet i kjerne og periferi kan forklares i den systematiske bedringen av Tysklands konkurranseevne. Det må understrekes at forbedringen av tysk konkurranseevne i sin helhet er et resultat av at de nominelle lønnskostnadene har blitt holdt nede. Strukturene i eurosamarbeidet har vært til gunst for tysk kapital, men ikke for tyske arbeidere.»

I artikkelen «[Germany: A False Model](#)» skriver Martin Hart-Landsberg om hvordan «den tyske modellen» har blitt framhevet som et forbilde for resten av Europa. Han skriver at innstrammingsiltakene som har blitt iverksatt rundt om i Europa hviler på et grunnleggende premiss: dersom kuttene skal kunne legitimeres med at de ulike landene har «gjort noe feil», må det eksistere et eksempel på et land som har gjort noe riktig. Så hva er det Tyskland har gjort som skal være et eksempel til etterfølgelse for resten av unionen?

Hart-Landsberg refererer til en rekke utviklingstrekk på det tyske arbeidsmarkedet. 1 av 5 tyske arbeidere er definert som lavtlønte, og mellom 2005-2010 har antallet fulltidsarbeidere som samtidig er fattige økt tre ganger raskere enn sysselsettingen sett under ett. Antallet ansatte i vikarbyråer har tredoblet seg mellom 2002-2011, og millioner av tyskere er henvist til såkalte minijobber, der myndighetene subsidierer en lønn på maksimalt 400 euro/mnd.

Og dette er bevisst politikk. Artikkelen siterer tidligere kansler Gerhard Schröder, som i 2005 stolt kunne fortelle tilhørerne i Davos: «Vi har bygget opp en av de beste lavtlønnssektorene i Europa».

Hart-Landsberg avslutter: «No wonder that Germany has been exporting so successfully and that other economies in Europe have found it difficult to compete. While German politicians blame other economies for their problems, the fact is that German growth has depended on the high consumption and borrowing in these other countries. [...] In short, if we are to meaningfully address our economic problems we need to begin looking critically at how capitalist accumulation dynamics actually works. Trying to emulate so-called success stories is not the way to go.»

I artikkelen [«Berlin-konsensusen»](#) mener Anne Dufresne at Tyskland er årsaken snarere enn løsningen på problemene i eurosonen. Hun viser til at i 2011 var 40 prosent av alle ansatte på midlertidige kontrakter og at fleksibiliseringen av arbeidsmarkedet etter 2003 har gjort «deltidsarbeid til en egen sektor».

Med Tyskland som «et eksempel til etterfølgelse» har EU de siste årene presset medlemslandene til å fokusere på å redusere «enhetskostnaden på arbeidskraft». Dette til tross for, skriver Dufresne, at det går på tvers av Maastricht-traktaten fra 1993, som slår fast at «fellesskapet skal verken legge press på eller støtte medlemsstatenes aktiviteter når det gjelder lønn».

EU har altså valgt «enhetskostnaden» som et mål på medlemslandenes konkurransekraft (selv om variabelen er et høyst tvetydig mål på den økonomiske situasjonen i et land - det er ingen empirisk sammenheng mellom veksten i enhetskostnadene og vekst i produksjonen, se for eksempel [denne artikkelen](#)), framfor for eksempel andelen av verdiskapningen som går til henholdsvis arbeid og kapital. Dufresne skriver: «Termen 'konkurransedyktighet' klarer ikke å tildekke prosjektets essens: mer konkurranse mellom europeiske lønsmottakere, innenfor et EU som grunnleggerne mente skulle skape mer samarbeid».

Dufresne avslutter: «I en slik situasjon svekkes selve lønnens natur. Den har i lang tid vært et sentralt politisk spørsmål, men er nå redusert til en vulgær faktor for inflasjonspress eller styrking av konkurranseevne. Dermed fjernes det avgjørende spørsmålet om omfordeling av rikdom. [...] EUs makroøkonomiske tvangstrøye åpner ikke for andre perspektiver enn organisert lønnsdumping. Ingen andre rammer for kollektive forhandlinger på europeisk nivå eller harmonisering ovenfra lar seg for tiden skimte i EU-rammeverket. Dermed går forhandlingene bare en vei, nedover.»

Les rapporten «Breaking up? A route out of the Eurozone crisis» [her](#).

Les også Hart-Landsbergs artikkel «Big Trouble Brewing In Europe» [her](#).

KOLONISERINGEN AV HELLAS (27.FEB 2011)

Den nye avtalen mellom EU og Hellas blir omtalt som en «redningspakke», men pengene vil ikke gå til grekerne, men i stor grad gå rett tilbake til bankene som har lånt Hellas penger. Pengene vil bli satt på en EU-kontrollert konto som Hellas selv ikke har tilgang til. «Grekerne redder europeiske banker» lød en treffende overskrift i den tyske avisen [Tageszeitung](#) nylig.

Til [Klassekampen](#) sier Yiorgos Vassalos ved Corporate Europe Observatory at avtalen innebærer et «ekstremt tap av suverenitet» for Hellas, og at «muligheten til å ta uavhengige avgjørelser er lik null og alt avgjøres av Hellas' kreditorer.»

Det er planlagt å avholde valg i april, og [meningsmålinger viser](#) at partier til venstre for sosialdemokratene (PASOK), og som er i mot «redningspakken», kan få over 40 prosent av stemmene. Oppslutningen til Papandreous' PASOK, som fikk 44 prosent av stemmene så sent som i 2009, ligger på magre 8 prosent.

Forskyvningen av det politiske tyngdepunktet har tydeligvis lagt en demper på EUs vilje til å la valgene gå som planlagt. Tysklands finansminister Wolfgang Schäuble har gått så langt som å foreslå å utsette valget. Deler av pengene vil uansett bli holdt tilbake til etter valget. «Hvis EU og resten av kreditorene får en regjering som er på deres side, vil pengene utbetales. Hvis ikke, vil de holde dem tilbake», sier Vassalos.

Ali Esbati og undertegnede skriver om [«Mytene om Hellas»](#) i en kronikk på Aftenpostens nettsider: «Hellas er nå blitt rammet av den andre "redningspakken" fra den såkalte troikaen, EU, Det internasjonale pengefondet (IMF) og Den europeiske sentralbanken (ECB). For grekerne innebærer dette tap av suverenitet og krav om en fortsatt tung kuttpolitikk. Samtidig blir det forsøkt solgt inn en bestemt fortelling om Hellas' økonomiske situasjon til folk flest i Europa. Den dominerer også norsk rapportering. Hovedtrekkene i fortellingen er at grekerne har seg selv å takke, fordi de har "levd over evne", ikke jobbet nok og gitt seg selv pensjonsvilkår som ikke er bærekraftige.»

(Mer om statistikken for pensjonsalder, arbeidsinnsats, omfang av velferdsgoder og hvem som snyter mest på skatten i Hellas kan du lese om i vårt notat «Den late greker», som kom før jul. Last ned notatet [her](#).)

Så å si alle vet godt at «redningspakken» til Hellas ikke vil løse noen økonomiske problemer i Hellas. Som vi skriver, er dette fordi: Årsakene til det greske uføret er komplekse. Man må blant annet se på konstruksjonen av euroen, som konsekvent har gagnet tysk kapital på bekostning av så vel tyske reallønninger som konkurranseevnen i Sør-Europa. Man må fremfor alt skjønne at problemene er mye større enn Hellas.»

En god artikkel for de som ønsker å sette seg inn i de fundamentale problemene eurosoneen står overfor (men som man ikke snakker så høyt om i Brüssel og Berlin), er den svenske økonomen Tony Johanssons artikkel [«Är euron värd att rädda?»](#) i tidsskriftet Tiden.

Johansson skriver: «Den höga offentliga skuldsättningen har pekats ut som det som skapat eurokrisen. Inte sällan har argumentation kryddats med anekdoter i Montesquieus anda: människorna i södra Europa är lata, jobbar för lite och smiter undan skatten. EU har därför egentligen inte några moraliskt förpliktigande skäl att stödja de krisande länderna, men gör det i alla fall av ren godhet, eller möjligen för att skydda egna intressen. Eller som Sverige, inte alls: "Svenska skattebetalare och andra ska inte behöva betala för att greker väljer att gå i pension vid 40-årsåldern. Det är oacceptabelt", säger ju Anders Borg. Krisen har i denna historieskrivning inte något att göra med hur den monetära unionen fungerar. Allt är i stället en fråga om fifflande eller oansvariga politiker som inte har klarat att balansera finanserna i länder där folk dessutom inte vill jobba.»

Han mener det er tre problemer med slike forklaringer. For det første har grekerne, i motsetning til hva den svenske finansministeren Anders Borg (eller enkelte norske høyrepolitikere) hevder, gjennomsnittlig pensjonsalder og høy arbeidsinnsats, skriver Johansson. For det andre ga eurosamarbeidet landene i sør muligheten til å ta opp lån med "tyske renter", delvis fordi risikoen for svekket avkastning pga valutasingninger ble borte, dels også fordi bankene som kjøpte statsobligasjonene tok det for gitt at EU ville steppe inn og «redde» land som lånte for mye. Statsgjeldskrisen kan derfor ikke sees i isolasjon fra etableringen av euroen. For det tredje er det store forskjeller mellom de kriserammede landene. For eksempel hadde land som Spania og Irland overskudd på budsjettbalansen, og fallende gjeld som andel av BNP, i årene forut for finanskrisen. «Klart er dock at eurokrisen inte generellt låter sig förklaras med oansvarlig finanspolitik», konstaterer Johansson.

Eurosonens fundamentale problem er derimot store framvoksende assymetrier mellom medlemslandene. Tyskland og flere land i nord har holdt priser og lønninger nede (se for eksempel artikkelen «The dark side of Germany's jobs miracle» [her](#)) for å fremme eksportvekst, mens landene i sør i større grad har latt lønningene følge produktivitetsveksten og har hatt om lag 1 prosentpoeng høyere inflasjon. Uten fast valutakurs landene imellom ville denne utviklingen blitt balansert av endringer i valutakursen. Litt forenklet, skriver Johansson, kan man hevde at eksportbedrifter i PIIGS-landene (Portugal, Irland, Italia, Hellas og Spania) lenge har betalt en «skatt» på 10-20 prosent på grunn av de faste valutakursene.

Løsningen er ikke mere deflasjonspolitik i underskuddslandene, mener Johansson, og trekker fram en av Keynes' viktige innsikter: at landene med overskudd på handelsbalansen bør ta en større del av ansvaret for å gjenopprette ubalansene i en valutaunion, det Keynes kalte en «symmetrisk løsning». Det mest nærliggende er at Tyskland begynner å gi sine arbeidere reallønnsvekst for å få opp den samlede etterspørselen i eurosonen.

Johansson avslutter: «Överskott i utrikeshandeln är ett problem för alla. Det representerar oanvänt konsumtionsutrymme. Definitionen av ett överskott i utrikeshandeln är ju att landet konsumerar mindre än det producerar. Därför skulle den globala sysselsättningen och tillväxten ha blivit högre om överskottsländerna hade konsumerat i stället för att sparar och framför allt skulle, om överskottsländerna förmåddes att expandera, anpassningsbördan fördelas jämlikare mellan svaga och starka länder. Obalanserna skulle mötas från båda håll. [...]

I en valutaregim där den huvudsakliga anpassningskostnaden tas av underskottslandet finns därför en inneboende mekanism som tvingar fram ett merkantilistiskt beteende, syftande till att maximera överskott i handeln. Sådana tendenser har vi redan sett i Tyskland. Och nu när insatserna är kända, kan vi förvänta oss mer av detta. Så kan denna valutaintegration som syftade till att öka handel och tillväxt, i stället framkalla motsatta effekter. Snarare än att fråga oss om vi kan rädda euron igenom denna kris, bör vi därför ställa frågan: är euron värd att rädda?»

Se Ali Esbati på Dagsnytt 18 i debatt om Hellas [her](#).

Les artikkelen «Current Account Imbalances in the Monetary Union and the Great Recession: Causes and Policies» [her](#).

Les Jeremy Smiths artikkel «Greece: Towards the Creditor's Constitution» [her](#).

BANKMANNEN SOM BESTEMMER (6.MARS 2012)

I den nye OECD-rapporten [«Going for growth»](#) slås det fast at «strukturelle reformer» kan bidra til fornyet vekst og skape arbeidsplasser. Generalsekretær i OECD, Angel Gurría, sa under framleggelsen av rapporten at «krisen har fungert som en katalysator for reformer. Selv om de ofte er upopulære og smertefulle, er de nødvendige for å gjøre den langsiktige veksten sterkere, mer bærekraftig og mer rettferdig.»

I rapporten kommer det fram at de kriserammede landene i Europa følger anbefalinger om nedskjæringer og «strukturelle reformer» med langt større hastighet enn andre. I en kommentar til [Klassekampen](#) mener Ali Esbati at OECD-rapporten vitner om at mange land i Europa de siste årene har blitt utsatt for «sjokkterapi», og at de nyliberale reformpakkene har latt seg gjennomføre lettest i landene som i størst grad har mistet sin suverenitet.

Esbati mener at de mest «reformvillige» landene dras nærmere stupet ved å følge OECDs anbefalinger: «Det er ikke sånn at samtlige råd alltid er dårlige. Men i hovedsak handler de om at man bør senke skatter, senke minimumslønn og reformere pensjonssystemer slik at man kan piske flere eldre ut på arbeidsmarkedet. [...] Det finnes ingen historisk bakgrunn som viser at slike reformer skaper vekst. Det er ikke sånn at nyliberale reformer har vært vekstdrivende verken i periferien eller i de rikere landene. Derimot har de fått veldig tydelige effekter for inntektsfordeling og sikkerheten i arbeidsmarkedet.»

Tyskland befinner seg i andre enden av skalaen, og er det landet som i minst grad har reformert økonomien i tråd med OECDs anbefalinger de siste årene. «Tyskerne har gjennomført store endringer som har holdt lønningene langt nede. Men det reflekterer også den store forskjellen i suverenitet og at tyskerne i større grad selv kan bestemme hvilke reformer de vil gjennomføre, mens kriserammede land tvinges inn i det OECD sier er "vanskelige, men nødvendige reformer", sier Esbati.

Sjefen for Den europeiske sentralbanken, Mario Draghi, sa nylig i et intervju med Wall Street Journal at Europa har et skrikende behov for «strukturelle reformer», noe Ali Esbati skriver om i kronikken [«Bankmannen som bestemmer»](#) i Dagsavisen.

Han skriver: «Det viser seg at disse «reformene» innebærer mer av det som rundt om i Europa har bidratt til dypere arbeidsledighet, voksende fattigdom og kollaps i statsfinansene. Det er ikke minst «mer fleksible» arbeidsmarkeder som kreves, ifølge Draghi. Det betyr i klartekst at det skal bli lettere å sparke folk og at enda fler enn i dag skal jobbe uten faste kontrakter. Denne prosessen, som har vært en viktig del av nyliberalismens utbredelse i Europa, har allerede presset fram lavere organisasjonsgrad og at en lavere andel av produksjonsverdien går til lønninger. Denne omfordelingen fra arbeid til kapital har konsentrert mer inntekter hos de rikeste prosentene i befolkningen - inntekter som er blitt «investert» gjennom finansakrobatikk og som har blåst opp destabiliserende bobler over hele verden.»

Den nylig inngåtte «redningspakken» til Hellas har svært lite å gjøre med verken redning eller Hellas, mener Esbati. Reformene som har blitt gjennomført allerede har bidratt til at så å si alle økonomiske indikatorer har stupt nedover. Industriproduksjonen har sunket med 30 prosent bare siden 2008, noe som ifølge Esbati «minner mer om krig enn om resesjon».

Esbati avslutter: «Dramaet dreier seg altså om mer enn de hundretusenvis av grekere som på rekordtid har falt under fattigdomsgrensen; en del av dem hjemløse eller så desperate at de tvinges til å sette bort barna sine på barnehjem. Det gjelder massearbeidsløshet, ressursfordeling, og - faktisk - folkestyrets framtid i hele Europa. Men Mario Draghi har sine prioriteringer klare. "Hva er den første statistikken du sjekker om morgenen", spør Wall Street Journal. "Børskursene", svarer han kortfattet.»

LØNNSOMT MED LØNN (6.MARS 2012)

I en ny ILO-rapport, [«Towards a sustainable recovery: The case for wage-led policies»](#), tas det til orde for helt andre løsninger enn «reformene» EU og IMF foreskriver.

I rapportens innledningskapittel skriver Pierre Laliberté at mye oppmerksomhet med rette har blitt gitt til krisens finansielle røtter, men at lønningenes rolle, både som en årsak til og løsning på de pågående problemene, har blitt undervurdert.

Laliberté skriver videre at Hellas er som en «kanarifugl i kullgruven» for den europeiske arbeiderbevegelsen. Han viser til én av artiklene i rapporten som hevder at budsjettkrisen i Hellas blir brukt for alt den er verdt for å fremme deregulering av arbeidsmarkedet og nedadgående press på lønningene «when it should be patently clear that wage developments were not the cause of that country's economic ailments».

Dag Seierstad skriver over to artikler i Klassekampen om rapporten. I artikkelen [«Alternativet fins!»](#) skriver han: «Det har spredd seg et inntrykk av at venstresida står uten svar på den krisa som hejrer Europa - og at den ikke har noe alternativ til den krisepolitikken som føres i de fleste land og som med ekstrem brutalitet påtvinges de land som er hardest ramma: Hellas, Portugal, Irland, Spania og Italia. Det er både sant og usant. De sosialdemokratiske partiene har uten motforestillinger slutta opp om den dominerende nyliberale krisepolitikken. Partier til venstre for sosialdemokratene har ikke klart å bryte lydturen med sine forslag til alternativ krisepolitikk. Fagbevegelsen har protestert stadig mer høylytt, men har ikke utløst noen bevegelse for en alternativ politikk. [...] Det meningsløse paradokset er dette: Krisa har på den ene sida ført den nyliberale modellen til veis ende. Likevel skal mer nyliberal politikk føre oss ut av krisa.»

Der den eksisterende politikken altså har som utgangspunkt at det er for høye lønninger og for rause velferdsordninger og dermed svekket konkurransekraft som har ført mange land ut i krise, kan ILO vise til en mengde forskning som kommer til den motsatte konklusjonen. Det er snarere det faktum at lønningene i USA og Europa de siste 30 årene ikke har holdt følge med produktivitsveksten i kombinasjon med økende inntektsforskjeller som er problemet.

Rapporten tar et oppgjør med den nyliberale forestillingen om at lønn utelukkende er kostnader, og ikke opphav til etterspørsel og pådriver for teknologisk endring. At de stadig mer skjevfordelte lønningene over lengre tid ikke holder tritt med produktivitsveksten har nemlig hatt flere negative konsekvenser. Det grunnleggende problemet er at den samlede etterspørselen i mange land har blitt for lav - lønsmottakerne har rett og slett ikke hatt råd til å betale for den samlede produksjonen av varer og tjenester.

Dette har blitt forsøkt løst på to måter. For det første gjennom at forbruket til store deler av befolkningen i økende grad har blitt finansiert ved hjelp av gjeld. For det andre gjennom å legge til rette for «eksporttrettet vekst», som i praksis betyr at man har fått andre lands innbyggere til å betale for det landets egne innbyggere ikke har hatt råd til.

Et uløselig problem oppstår til slutt når alle land nå samtidig kutter i offentlige utgifter og i lønninger for å fremme konkurransekraften. I verdensøkonomien som helhet, og mer konkret innad i eurosonen, kan ikke alle land samtidig ha handelsoverskudd med sine handelspartnere. «Og hvis noen land klarer det, som Tyskland, er det på bekostning av dem som ikke klarer det», skriver Seierstad.

Økt lønnsvekst og jevnere økonomisk fordeling vil kunne øke den økonomiske aktiviteten og dermed sysselsettingen i mange europeiske land. Det er derfor ikke gitt at en slik politikk ville innebåret lavere profitt for bedriftseiere, som lettere ville fått solgt sine produkter. Økte lønninger ville også ha gitt incentiver til å innføre mer effektiv teknologi. I rapporten estimeres det at økt lønnsvekst vil kunne ha «sterk» eller «svak» effekt på den økonomiske aktiviteten i ulike europeiske land, men at det Europa trenger, er en koordinert samordning av lønnspolitikken, der kanskje særlig Tyskland må øke sin etterspørsel etter varer og tjenester fra de andre landene i eurosonen. «[T]here is no, or only a limited trade-off, between egalitarianism and economic growth or technological dynamism», konkluderer en av artiklene.

Problemet er, som Seierstad skriver, at drakampen i Europa ikke handler om fakta, men om makt: «Men hvordan skal krisepolitikken kunne snus så grunnleggende opp-ned? Da er det ikke bare et spørsmål om forskning og overbevisende argumenter. Da blir det fort et spørsmål om interesser og makt. Noen er tjent med at millioner går arbeidsløse og presser lønningene ned i det som er igjen av arbeidslivet. Noen er tjent med at organiserte arbeidstakere mister makt både over lønnsdannelsen og over egne arbeidsplasser.»

Laliberté avslutter sitt innledningskapittel: «It is clear that the European labour movement is at an important crossroads. The European Union project to which it lent credibility is fast in danger of becoming an albatross associated with austerity, economic stagnation and high rates of unemployment, particularly with young workers. Unless European unions are able to develop a coordinated response to the crisis through better synchronization of wage bargaining strategies, the establishment of some form of minimum wage floor, and a pro-active political campaign to reform the institutions of the EU away from their current austerity bias onto a genuine solidarity orientation, it is difficult to see how the notion of “social Europe” will ever be more than an empty slogan.»

Les også Dag Seierstads artikkel «Kamp om krisepolitikk» [her](#).

FLERE RAPPORTER OG NOTATER FRA MANIFEST ANALYSE

På manifestanalyse.no kan du laste ned følgende publikasjoner gratis.

RAPPORTER

- 2-2011: *Ute av balanse. Finansiering av velferd i kommunesektoren*
- 1-2011: *Det nye Norge. Økonomisk maktkonsentrasjon i perioden etter 1990*
- 4-2010: *Lanseringen av «utenforskapet»: Hvordan høyresiden svekker tilliten til trygdeordningene*
- 3-2010: *Fortsatt råd til felles velferd? Framskrivinger og politisk handlingsrom mot 2060*
- 2-2010: *ISS-METODEN: Outsourcing og arbeidsmiljø ved hoteller i Oslo-området*
- 1-2010: *Myter og fakta om sykefravær*
- 2-2009: *Skattepolitikk i det blå: Det faglige grunnlaget for Fremskrittspartiets skattekutt*
- 1-2009: *Klassedelt helsevesen? Om utbredelsen av privat helseforsikring i Norge*

NOTATER

- 1-2012: *Utdannelse på eget ansvar. Tilgang på læreplasser for elever på yrkesfaglige studieretninger*
- 2-2011: *Utdannelse for de mange – en omtale*
- 1-2011: *«Den late greker». Myter og fakta om den økonomiske krisen i Hellas*
- 5-2010: *Frihandel eller rettigheter – Om den foreliggende frihandelsavtalen med Colombia*
- 4-2010: *Kupptilhengere ved Oslo Freedom Forum 2010*
- 3-2010: *Offentlig anbud, sosial dumping. RenoNorden-saken og kommunal konkurranseutsetting*
- 2-2010: *«Heroes of Human Rights» – Kupptilhengere ved Oslo Freedom Forum 2010*
- 1-2010: *Offentleg-privat sugerør – Lærdomar frå dei kostbare erfaringane med OPS*
- 2-2009: *Redusert sykefravær. Hva kjennetegner virksomhetene som lykkes?*
- 1-2009: *Faktasjekk: Høyres og Frps påstander om privat helseforsikring sett i lys av erfaringene fra 26 OECD-land*

POLITISKE ANBEFALINGER

- 3-2010: *Sosial dumping i offentlig regi? RenoNorden-saken og rødgronne utfordringer*
- 2-2010: *Velferd eller skattestopp – Har Norge en rødgrønn regjering i blå tvangstroye?*
- 1-2010: *Lowlose tilstander? – Forslag fra Henning Jahkelln vedrørende håndhevelse av Arbeidsmiljøloven*

Pamfletter utgitt i samarbeid med Forlaget Manifest AS kan du finne på forlagets nettside, manifest.no.

MANIFEST

SENTER FOR
SAMFUNNSANALYSE